

525-ci qəzet

28 iyul 2012-ci il, şənbə, №134 (3690). Qiyməti 40 qəpik

www.525.az

Əli Həsənov: "Qarabağ münaqişəsi nəticəsində ölkəmizə dəyən ziyan 100 milyard dollardan artıqdır"

"AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİ DƏYMIŞ ZIYANIN ÖDƏNİLMƏSİNDƏ ERMƏNİSTANA HEÇ BİR GÜZƏŞTƏ GETMƏYƏCƏK"

"Azərbaycanın 560 km sərhədi nəzarətsizdir. Bu sərhəd ərazisi nəinki Azərbaycanın nəzarəti altında deyil, hətta BMT-nin də nəzarətindən kənardadır". APA-nın məlumatına görə, baş nazirinin müavini, Qaçqın və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənov bu fikirləri "Baş vermiş münaqişələrdə dəyən zərərin hesablanması" mövzusunda keçirilmiş konfransda deyib. Onun sözlərinə görə, BMT Azərbaycan tərəfinin müraciəti əsasında həmin ərazilərdə monitorinq aparmaq üçün Ermənistanı müraciət edib: "Lakin ermənilər buna imkan vermədilər. Azərbaycan 20 ildən artıqdır Ermənistanın işğal etdiyi ərazilərdə terrorçu qruplar hazırladığına dair həyəcan təbili çalır. Azərbaycan dəfələrlə buna dair faktları beynəlxalq qurumlara təqdim edib.

Bu terror qrupları təkcə Azərbaycan, Rusiya, Türkiyəyə deyil, eyni zamanda Avropaya, Yaxın Şərqi və Asiya ölkələrinə də göndərilir. Bu ərazilərdən Rusiyaya və Gürcüstana da milli məsələləri qızıqdırmaq üçün terrorçu diversantlar göndərilir". Baş nazirinin müavini Ermənistanın işğal altında saxladığı Azərbaycan torpaqlarından narkotik maddələrin dövriyyəsi məqsədilə istifadə etdiyini deyib: "Hazırda işğal edilən ərazilər narkotik vasitələrin Avropaya və Asiya ölkələrinə daşınması üçün həm tranzit və həm də istehsal məqsədilə istifadə olunur. Əfqan narkotikinə dünyaya daşınmasında işğal edilən ərazilər dördüncü tranzit xətt kimi istifadə olunur. Bu barədə aidiyyəti üzrə beynəlxalq qurumları məlumatlandırmışıq".

Ardı 4-cü səh.

Məleykə Abbaszadə: "Dövlət sifarişli yerlərə 250-dən az bal toplamış bir nəfər də qəbul olunmayacaq"

"I QRUPDAKI İXTİSASLAR ÜZRƏ KADR QITLIĞI VAR, ONA GÖRƏ DƏ İSTƏYİRİK Kİ, UŞAQLAR 150 BALLA DA OLSA, GEDİB OXUSUNLAR"

Səh.2

Nəsiminin məzarı dağılmaq təhlükəsi ilə üz-üzə

SURİYADA ÜSYANÇILARLA HÖKUMƏT QÜVVƏLƏRİNİN APARDIĞI MÜHARİBƏ HƏLƏB ŞƏHƏRİNİ VİRAN QOYUB

Səh.7

Rəşad MƏCİD

Elifə mədhiyyə

Səh.9

Vilayət QULİYEV

1956-cı il Macar üsyanının azərbaycanlı qurbanları

Səh.10-11

Məktəbə bomba qoyulması xəbəri yayıldı

Səh.3

Tovuzu təşvişə salan gənc ələ keçdi

Səh.5

Ukrayna Azərbaycana döyüş təyyarəsi və raket kompleksləri satıb

Səh.6

İsti hava davam edəcək

Səh.6

Neftçilər prospektində su və kanalizasiya xətti dəyişdirilir

Səh.12

6 milyon manatı vergidən yayındıran sahibkar həbs edilib

Səh.6

Məleykə Abbaszadə: “Dövlət sifarişli yerlərə 250-dən az bal toplamış bir nəfər də qəbul olunmayacaq”

“I QRUPDAKI İXTİSASLAR ÜZRƏ KADR QITLIĞI VAR, ONA GÖRƏ DƏ İSTƏYİRİK Kİ, UŞAQLAR 150 BALLA DA OLSA, GEDİB OXUSUNLAR”

Iyulun 27-də Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası (TQDK) 2012-2013-cü tədris ili üçün ali təhsil müəssisələrinə və tam orta təhsil bazasında (11 illik) orta ixtisas təhsili müəssisələrinə IV ixtisas qrupu üzrə qəbul imtahanı keçirib. Həmin gün eyni zamanda hərbi liseylərə, Azərbaycan Tibb Universitetinin Orta Hərbi Tibb Məktəbinə (Feldşer ixtisası üzrə) də qəbul imtahanı keçirilib. Ölkənin 6 şəhərində – Bakıda 16, Naxçıvanda 3, Gəncədə 3, Sumqayıtda 3, Şəkiddə 2, Lənkəranda 1 binada keçiriləcək imtahana 1174 nəzarətçi-müəllim və 115 imtahan rəhbəri cəlb olunub. Bu il IV qrup üzrə 15408 abituriyent ərizə təqdim edib. Bu barədə dünən Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasında keçirdiyi mətbuat konfransında TQDK sədri Məleykə Abbaszadə məlumat verib. M.Abbaszadə bildirib ki, IV ixtisas qrupu üzrə sənəd verənlərin 14493 nəfəri Azərbaycan, 915 nəfəri isə rus bölməsinin məzunudur. Abituriyentlərin 9352 nəfərini oğlanlar, 6056 nəfərini isə qızlar təşkil edir. 7758 nəfər orta ümumtəhsil məktəblərinin bulki, 5320 nəfər əvvəlki illərin məzunudur. Bu ixtisas qrupu üzrə təhsil almaq istəyən 45 abituriyent xarici ölkələrin vətəndaşdır. 46 abituriyent ali təhsillidir və IV ixtisas qrupu üzrə ikinci ali təhsil almaq arzusundadır. 415 abituriyent orta ixtisas təhsili müəssisələrinin məzunudur. Ən yaşlı abituriyent 1961-ci ildən, ən gənc isə 1997-ci ildəndir. Bakıda 9197, Naxçıvanda 1626, Gəncədə 1762, Sumqayıtda 1340, Şəkiddə 713, Lənkəranda isə 770 abituriyent imtahan verib.

IV ixtisas qrupunda xüsusi qabiliyyət imtahanı tələb edən ixtisaslara qəbul olmaq istəyən və qabiliyyət imtahan komissiyasında qeydiyyatdan keçmiş abituriyentlər iyulun 31-dən avqustun 8-dək qabiliyyət imtahanı verməlidirlər. Qabiliyyət imtahanını müvəffəqiyyətlə verən abituriyentlər ixtisas seçimi zamanı elektron ərizələrində müvafiq ixtisasın kodunu gös-

tərə bilirlər. Qabiliyyət imtahanından müvəffəqiyyətlə keçməyən abituriyentlər isə IV ixtisas qrupuna daxil olan digər ixtisasların müsabiqəsində iştirak edə biləcəklər. Bütün qruplar üzrə ixtisas seçimi abituriyentlərin qəbul imtahanlarında topladıqları ballar elan olunduqdan sonra avqustun 7-dən 16-dək internet vasitəsilə aparılacaq. Tam orta təhsil bazasında (11 illik) orta ixtisas təhsili müəssisələrinə daxil olmaq istəyən və müsabiqə şərtlərini ödəyən abituriyentlər ali təhsil müəssisələrinə yerləşdirmənin nəticələri elan olunduqdan sonra TQDK tərəfindən təyin olunacaq müddətdə elektron ərizələrinə daxil olub, orta ixtisas təhsili müəssisələrinin ixtisaslarını seçə biləcəklər”

TQDK sədri qeyd edib ki, avqustun 1-də Azərbaycanda ümumi orta təhsil bazasından (9 illik) orta ixtisas müəssisələrinə ərizə qəbulu başlayır. Abituriyentlər avqustun 1-dən 24-dək internet vasitəsilə elektron ərizələrini doldurmalı, tələb olunan sənədləri təhsil aldıqları tədris müəssisəsinin yerləşdiyi rayonda fəaliyyət göstərən sənəd qəbulu komissiyalarına təqdim edərək təsdiqləndirməlidirlər. Bu il ümumi orta təhsil bazasında (9 illik) 47 orta təhsil müəssisəsinə qəbul aparılacaq. Ayrılmış plan yerlərinin sayı 10404-dür. Onlardan 4866-sı dövlət sifarişi üzrə, 5538-i ödənişli əsaslarıdır.

Azərbaycanda ümumi orta təhsil bazasında (9 illik) orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul qaydaları haqqında danışan M.Abbaszadə vurğulayıb ki, hər bir abituriyent eyni zamanda müxtəlif təhsil müəssisələrinin təhsili dövlət hesabına və ödənişli əsaslarla olan 12-dək ixtisas kodunu seçə bilər. İxtisas kodlarının ardıcılığını abituriyent özü müəyyənləşdirir. Müsəbiqə zamanı həmin ardıcılıq hüquqi əsas kimi nəzərə alınır və abituriyent müsəbiqədən keçdiyi ixtisasların birincisinə yerləşdirilir. 9 illik bazadan orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qə-

bul olmaq istəyən abituriyentlər Ana dili, Azərbaycan tarixi və Riyaziyyat fənlərindən imtahan verəcəklər. İmtahanda abituriyentlərə hər fəndən 15 sual təqdim olunacaq, test tapşırıqlarının cavablandırılmasına 1 saat 30 dəqiqə vaxt ayrılacaq. Rus bölməsinin abituriyentləri rus dili fənni ilə yanaşı, Azərbaycan dili fənnindən də imtahan suallarına cavab verəcəklər. Rus bölməsinin abituriyentlərinə Azərbaycan dili fənnindən 5, rus dilindən 10 sual təqdim olunacaq: “Xüsusi qabiliyyət tələb edən ixtisaslar üzrə təhsil almaq istəyən abituriyentlər avqustun 1-dən 10-dək seçmə turda iştirak etmək üçün qeydiyyatdan keçməlidirlər. Qeydiyyatdan keçmiş abituriyentlərə seçmə turu keçirildiyi müəssisənin ünvanı, tarixi və vaxtı yazılmış “Seçmə tura buraxılış vərəqəsi” verilir. Abituriyentlər avqustun 12-dən 22-dək seçmə turlarda iştirak etməli və bundan sonra avqustun 24-dək müva-

fiq sənəd qəbulu komissiyasında ərizələrini təsdiqləndirməlidirlər”.

TQDK sədri ali məktəblərin I ixtisas qrupu üzrə minimal keçid balının 150-yə salınmasının səbəblərini də açıqlayıb. M.Abbaszadə bildirib ki, I ixtisas qrupu üzrə minimal balın 150-yə salınmasına ictimaiyyət tərəfindən müxtəlif şərhlər verilir: “Bəzi mütəxəssislər belə fikir yürütdülər ki, dövlətin pulları aşağı ballı uşaqlara təhsil verməyə gedir. Biz müsəbiqədə iştirak imkanı ilə əlaqədar minimal balı aşağı saldıq. Amma dövlət sifarişli yerlərə 250-dən az bal toplamış bir nəfər də qəbul olunmayacaq. Bu il I ixtisas qrupu dövlət sifarişli yerlərin sayı 4146-dır. 250 baldan yuxarı bal toplayan abituriyentlərin sayı isə 6092-dir. I ixtisas qrupunun informasiya texnologiyaları, neft-qaz mühəndisliyi kimi ixtisaslarında çox yüksək müsəbiqə vəziyyəti gözlənilir”. M.Abbaszadə deyib ki, dövlət I ixtisas qrupu üzrə çoxlu mütəxəssislərin olmasını istəyir: “Bu qrupda əvvəlki illərin məzunu olan 7000-dən çox oğlana hərbi xidmətdən qayıdıqdan sonra oxumaq imkanı veririk. Digər tərəfdən son zamanlar xarici ali məktəblərin güclü reklam kampaniyası gedir. Onlar abituriyentlərə imtahansız, attestatsız dünyanın möhtəşəm universitetlərində oxumaq təklif edirlər. Biz istəmirik ki, abituriyentlər və onların valideynləri belə işbazarların toruna düşsünlər. Ona görə də onlara legal yol –150 balla ali təhsil almaq təklif edilir və beləliklə də, korruptsiya sxemi aradan çıxır. Hansı ali məktəb təklif eləsə ki, onlar 150 ballıq mütəxəssislər istəmir və plan yerlərini boş saxlamaq istəyirlər, biz bu müraciətlərə baxa bilərik. Bizə hələ indiyə qədər hələ belə müraciət edən olmayıb”. TQDK sədri qeyd edib ki, I ixtisas qrupunda daha çox istehsalata aid ixtisaslar var: “Bu sahədə kadr qıtlığı hiss olunur. Ona görə də istəyirik ki, uşaqlar 150 balla da olsa, gedib oxusunlar”.

Sevinc QARAYEVA

Gələn il akkreditasiyasına baxılacaq təhsil müəssisələrinin siyahısı hazırlanıb

Azərbaycanda 2012-2013-cü tədris ilində akkreditasiya oluna- caq təhsil müəssisələrinin siyahısı tərtib edilib.

Təhsil naziri Misir Mərdanovun sözlərinə görə, növbəti tədris ilində Azərbaycanda 5 ali təhsil, 13 orta ixtisas təhsili, 12 peşə təhsili və 11 ümumtəhsil müəssisəsinin akkreditasiyası həyata keçiriləcək. təhsil müəssisələrinin akkreditasiyasına oktyabr ayının sonlarında start veriləcək.

Təhsil naziri əlavə edib ki, Bakı Dövlət Universiteti üçün kompleks yataqxana tikilməsi ilə əlaqədar dövlət başçısının sərəncamı ilə vəsait ayrılıb. Gəncədəki Azərbaycan Aqrar Universitetinin ərazisində yataqxana kompleksinin tikintisi nəzərdə tutulur. Yataqxana komplekslərinin tikintisindən son-

ra Azərbaycanda təhsil almağa gələn əcnəbi gənclərin sayı artacaq”. Nazir qeyd edib ki, Azərbaycanda təhsil alan əcnəbi tələbələrə sayı azalıb: “Bunun səbəblərindən biri Azərbaycanda yataqxana probleminin olmasıdır”. M.Mərdanovun sözlərinə görə, 2008-2009-cu illərdə BDU-da 1249 əcnəbi tələbə təhsil alırdısa, 2011-2012-ci tədris ilində bu rəqəm 724 olub. Tibb Universitetində isə 2008-2009-cu tədris ilində 444, 2011-2012 tədris ilində 261 əcnəbi təhsil alıb. Nazir bildirib ki, hazırda yüzlərlə azərbaycanlı gənc Rusiyanın müxtəlif ali məktəblərində seçdikləri ixtisas üzrə təhsil alır. Hazırda 250 azərbaycanlı gəncin məhz bu təqaüdlər çərçivəsində Rusiyada təhsilini davam etdirdiyini deyən nazir de-

yib ki, bunlardan bir hissəsi də TQDK-nın Rusiya Azərbaycanlıları Konqresi ilə birgə təqdim olunan seçim nəticəsində müəyyən olunmuş gənclərdir: “Onlar əsasən, Rusiyada müvəqqəti olaraq yaşayan, lakin Azərbaycan vətəndaşlığı olan gənclərdir. Eyni zamanda dövlət proqramı çərçivəsində də Rusiyada təhsil alan gənclərlə bağlı qeyd etmək istəyirəm ki, 2007-2015-ci illərdə xaricdə təhsil üzrə dövlət proqramı üçün təsdiq olunmuş ali məktəblər siyahısında Rusiyanın 55 ali məktəbi yer alıb. İndiyədək 90-dək Rusiyanın ali məktəblərinə, xüsusilə də texniki mühəndislik ixtisasları üzrə tələbələr göndərilib. Hazırda isə, 60-a yaxın tələbə məzunlarımız Rusiyada təhsil almaqdadır”.

S.QARAYEVA

Baş redaktor: Rəşad Məcid

Redaktor: Yaşar Əliyev

Baş redaktor müavinləri:

Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseynli

Redaktor müavinləri:

Aydın Bağirov, Mirhacib Məcid, İsgəndər Həsənov

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün çıxır

Ünvan: AZ1033,

Bakı, Ş.Mustafayev küçəsi-27/121

Telefon: 566-67-98, 566-93-40

Faks: 566-25-20

İnternet ünvanı: www.525.az

E-mail: qezet525@mail.ru

Qəzet “Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

Təsisçi: “525” şirkəti

İndeks: 0046, tiraj: 3525, sifariş: 2514

“TURAN”, AzərTAc, “TREND”, APA

və “OLAYLAR”ın informasiyalarından istifadə olunub.

Dərc olunan reklamların mətninə görə redaksiya məsuliyyət daşımır.

© İşarəsi altında dərc olunan materiallar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1992-ci il noyabrın 17-dən çıxır.

ЗОЛОТОЙ ДЕПОЗИТ

Новая услуга от Международного Банка Азербайджана

Не доверяете бумажным деньгам?
Предпочитаете вкладывать деньги в золото?
В таком случае Золотой Депозит, объединяющий в себе традиционное доверие золоту и стабильность самого крупного банка страны, создан именно для Вас!

Золото всегда в моде.

Тел.: *2265 или [012] 437 7900 / www.ibar.az

“Gənclər Parlamenti fəal və ciddi təşkilata çevriləcək”

“Azərbaycanda yaradılmaqda olan Gənclər Parlamenti yaxın gələcəkdə gənclər və ictimai-siyasi proseslərdə önəmli rol oynayan, fəal və ciddi təşkilata çevriləcək”. Bunu millət vəkili Ceyhun Osmanlı deyib. Onun sözlərinə görə, Gənclər Parlamenti Azərbaycanda insan kapitalının inkişafına dəstək göstərəcək, istedadlı gənclərin aşkar edilməsi və gələcəkdə onlara davamlı investisiyanın yatırılmasına köməklik göstərən və bu şəkildə peşəkar kadrlar yetişdirən ciddi gücü özündə ehtiva edəcək: “Gənclər Parlamenti müxtəlif qanunlar və cəmiyyəti narahat edən daha aktual məsələlər üzrə ictimai müzakirələr təşkil edəcək”. C.Osmanlı deyib ki, Gənclər

Parlamenti 50 nəfərdən ibarət olacaq: “Gənclər Parlamentinin formalaşdırılmasının birinci mərhələsində yaşı 18-28 arasında olan gənc insanlar arasında ərizə qəbulu elan olundu. Mayda qəbul bağlandı, daxil olan sənədlər baxılması üçün Prezident Administrasiyası yanında Dövlət xidməti məsələləri üzrə komissiyaya göndərildi”. Onun dediyinə görə, Dövlət Komissiyası öz növbəsində hazırda Gənclər Parlamentinin formalaşdırılması prosesinin ikinci mərhələsini reallaşdırır. Prosesdə düzgün şəkildə müraciət edən təqribən 1200 nəfər iştirak edir: “Dövlət Komissiyası ikinci turda 5 imtahan təşkil edəcək. Onlardan artıq 4-ü baş tutub, sonuncu, beşinci av-

qustun 1-nə planlaşdırılıb. İmtahanların nəticələrinə görə daha çox bal toplayan 200 nəfər cari ilin sentyabrında keçiriləcək üçüncü mərhələyə keçəcək. 13 nəfərdən ibarət olan seçki komissiyası seçim edəcək və payızın əvvəlində 200 nəfərdən 50 nəfərin daxil olacağı Gənclər Parlamentinin tərkibini formalaşdıracaq Gənclər Parlamenti heyətinin seçkisi AzTV ilə yayımlanacaq. Gənclər Parlamenti bu heyətlə 2 il ərzində fəaliyyət göstərəcək. Düzdür, 11 nəfərdən ibarət təşəbbüs qrupunun qərarına görə bu müddət dəyişdirilə bilər. Gənclər Parlamentinin öz sədri, sədr müavinləri, komitələr və onların rəhbərləri olacaq”.

S.QARAYEVA

Azərbaycan gənclərinin Litvada dövlət hesabına təhsil alması üçün müsabiqə elan edilib

Heydər Əliyev Fondu və Litvanın Azərbaycandakı səfirliyi arasında bağlanmış müqaviləyə əsasən, 2012-2013-ci tədris ili üçün Litvanın təhsil müəssisələrində Azərbaycan gənclərinin dövlət hesabına təhsil alması üçün müsabiqə elan edilib. Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasından (TQDK) verilən məlumata görə, bakalavr təhsili üzrə müsabiqədə cari tədris ilində Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinə müvafiq ixtisas qrupu üzrə qəbul imtahanında iştirak etmiş və ümumi balı 300-dən az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. I, II və III ixtisas qrupuna aid olan ixtisasların müsabiqəsində iştirak etmək üçün abituriyentlərin ingilis dili fənnindən nisbi balı 80-dən az olmamalıdır. IV ixtisas qrupuna aid olan ixtisasların müsabiqəsində iştirak etmək üçün abituriyentlərin ingilis dili fənni üzrə attestat qiyməti 5 olmalıdır. Magistratura səviyyəsi üzrə müsabiqədə iştirak etmək hüququna cari tədris ili üçün Azərbaycan Respublikası ali təhsil müəssisələrinin magistraturasına qəbul imtahanlarında müsabiqə şərtlərini ödəmiş, bununla yanaşı, imtahanın birinci mərhələsində ingilis dili üzrə testdən topladığı bal 20-dən az olmayan bakalavrlar malikdirlər. Müsabiqədə iştirak etmək istəyənlər iyulun 30-dan avqustun 9-dək TQDK-da yaradılmış Sənəd Qəbulu Komissiyasında qeydiyyatdan keçməlidirlər. Qeydiyyatdan keçmiş abituriyentlər avqustun 10-da TQDK-da ingilis dilində yazı işi (inşa) yazmalı, yazı işindən məqbul alanlar Litvanın Azərbaycandakı səfirliyində müsahibədə iştirak etməlidirlər. Müsabiqədə müvəffəqiyyət qazananların Litvada təhsil alması dövlət hesabına maliyyələşdirilir. Yataqxana və digər xərclər tələbələr tərəfindən ödənilməlidir.

S.QARAYEVA

Məktəbə bomba qoyulması xəbəri yayıldı

Bakıda orta məktəbdə bomba həyəcanı yaşanıb. Bu barədə APA-ya Binəqədi rayon Polis İdarəsindən bildirilib. Məlumatla görə, polise Binəqədi rayonu ərazisində yerləşən 102 sayılı orta məktəbə partlayıcı qurğu yerləşdirilməsi barədə məlumat daxil olub. Daxil olan məlumat əsasında Fövqəladə Hallar Nazirliyi məlumatlandırılıb. Hadisə yerinə dərhal polis və FHN əməkdaşları cəlb edilib. Xilasedicilər vətəndaşları təhlükəli hesab edilən ərazidən uzaqlaşdırıblar. Sonra Fövqəladə Hallar Nazirliyinin mütəxəssisləri digər aidiyyəti qurumların əməkdaşları ilə birlikdə məktəbdə (sınıf otaqlarında, xidməti otaqlarda, zalda, dəhlizlərdə, zirzəmidə, çardaqda, elektrik və yanğın əleyhinə lövhələrdə, pilləkən qəfəslərində və s.) axtarış işləri aparıblar. Axtarışlar nəticəsində məktəbdə və yaxınlığında partlayıcı qurğu və şübhəli əşya aşkar edilməyib.

Azərbaycan Tanzaniyaya etirazını bildirib

Azərbaycan Tanzaniyaya etirazını bildirib. Bu sözləri Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) mətbuat xidmətinin rəhbəri Elman Abdullayev ötən gün jurnalistlərə açıqlamasında bildirib. XİN rəsmisinin sözlərinə görə, Azərbaycanın Misirdəki, eləcə də Tanzaniyada akkredite olunmuş səfirliyi bu ölkənin Xarici İşlər Nazirliyinə nota təqdim edib. E.Abdullayev notada Tanzaniya XİN-in saytında Dağlıq Qarabağın ayrıca bir ölkə kimi göstərilməsi ilə bağlı etiraz öz əksini tapdığını deyib. O, Azərbaycanın bu məlumatın Tanzaniya XİN-in saytından ən tez bir zamanda çıxarılmasını tələb etdiyini diqqətə çatdırıb.

S.MÜRVƏTQIZI

Əli Həsənov: "Qarabağ münaqişəsi nəticəsində ölkəmizə dəyən ziyan 100 milyard dollardan artıqdır"

"AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİ DƏYMİŞ ZİYANIN ÖDƏNİLMƏSİNDƏ ERMƏNİSTANA HEÇ BİR GÜZƏŞTƏ GETMƏYƏCƏK"

(Əvvəlki 1-ci səh.)

Əli Həsənov çıxışında Azərbaycan televiziyalarını sərt tənqid edib. O bildirib ki, Ermənistanın işğalı nəticəsində Azərbaycana dəyən ziyanın öyrənilməsi ilə bağlı süjetlərin və araşdırma verilişlərin hazırlanmasına Azərbaycan mətbuatı, xüsusən də televiziya kanalları diqqətsiz yanaşır. Ə. Həsənov qeyd edib ki, heç kim telekanallarda daha çox yer verilən şou-proqramların əleyhinə deyil: "Onların da öz tamaşaçıları var. Bu şou verilişlərə nə qədər istəyirlər baxsınlar. Amma elə məsələlər var ki, onları nəzərdən qaçıрмаq olmaz".

Ə. Həsənovun sözlərinə görə, ümummilliyet problem hər şeydən öndə olmalıdır: "İşğal edilən ərazilər Azərbaycan hökuməti və xalqı üçün ümummilliyet problemdir. Bütün televiziya kanalları işğal edilən ərazilərlə, o cümlədən dəyən ziyanın öyrənilməsi ilə bağlı geniş süjetlər hazırlamalıdır. Amma təəssüflər olsun ki, buna rast gəlmək olmur".

O həmçinin bildirib ki, Ermənistan tərəfindən Azərbaycana dəyən ziyanın hesablanması üçün struktur müəyyənləşdirilməlidir: "Bunun üçün beynəlxalq təcrübə öyrənilməlidir". Onun sözlərinə görə, bəzi beynəlxalq qurum-

ların bununla bağlı apardığı hesablamalara inam var: "Məqsədimiz odur ki, dəymiş ziyan beynəlxalq qurumların iştirakı ilə hesablanсын və ortaya beynəlxalq standartlara uyğun sənəd qoyulsun. Bu məsələ hər birimizin – dövlətin, hökumətin və cəmiyyətin problemi. Ona görə də bu məsələyə ciddi yanaşmaq lazımdır. Azərbaycan hökuməti bu məsələdə nə kömək lazımdırsa, edəcək. Biz Prezident İlham Əliyevdən bu tapşırığı almışıq, məsələ baş nazir Artur Rəzizadə ilə kifayət qədər müzakirə edilib. Bu işə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən QHT-lər də ciddi şəkildə yanaşmalıdır, bununla bağlı layihələrin sayını artırmaq lazımdır".

Baş nazirin müavini bildirib ki, Azərbaycanın dəymiş ziyanın qiymətləndirilməsi prosesinə başlaması Ermənistan üçün ciddi mesajdır: "Əgər Ermənistan tərəfi bundan məlumatlıdırsa, artıq nəticə çıxartmalıdırlar. Bu o deməkdir ki, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi qarşısında Azərbaycanın səbri artıq tükənib. Bu, Ermənistana həm də ciddi bir xəbərdarlıqdır, yəni Azərbaycan daha Ermənistanın tutduğu mövqeyə qarşı səbr nümayiş etdirməyəcək. Əgər Ermənistanda yaşayan xalq özünü normal xalq hesab edirsə, bilsinlər ki, dəymiş zi-

yan onların cibindən və qazancından ödəniləcək. Serj Sərkisyan, Robert Köçəryan və onların dəstəsinin cibindən bir dollar da ödənilməyəcək. Mən yenə deyirəm, ermənilər gözlərini və qulaqlarını açıb eşitsinlər! Yeni hələ ziyan qa-baqdadır. Azərbaycan dövləti dəymiş ziyanın ödənilməsində heç bir güzəştə getməy-

cək. Bu, böyük həcmdə bir vəsaitdir. Əgər 10 il əvvəl bu məbləğ 60-70 milyard dollar idisə, artıq bu vəsait 100 milyard dollar artıqdır".

Əli Həsənovun sözlərinə görə, Azərbaycan işğal nəticəsində dəyən ziyanın müəyyənləşdirərsə də, bu hesablamalar beynəlxalq standartlara cavab verməlidir: "Bu, dünya-

da mövcud olan qaydalar üzrə müəyyənləşməlidir. Hökumətin mövqeyi bundan ibarətdir ki, torpaqlar işğal azad olunduqdan sonra mütləq qiymətləndirmə beynəlxalq qurumların və ekspertlərin iştirakı ilə yenidən həyata keçirilməlidir. Çünki beynəlxalq təşkilatlar bu prosesdə olmasa, onları inandırmaq məsələsində müəyyən anlaşılmaqlar ortaya çıxa bilər. Burada əsas məqsədimiz odur ki, hazırladığımız sənəd beynəlxalq qurumlar tərəfindən qəbul olunsun. Bu prosesə Azərbaycan QHT-ləri də cəlb edilməlidir".

O bildirib ki, Azərbaycan dövləti işğal edilən torpaqları azad etməyə hazırlaşır: "Torpaqların azad edilməsində dövlət Ermənistana heç bir güzəştə getməyəcək: "Ermənistan gec də olsa bu gün ayılsa və düz yola gəlsə, ola bilər ki, danışıqlarda hər hansı bir razılıq əldə olunsun. Dövlət, prezident verdiyi sözün üstündə durur. Ermənistan qeyri-konstruktivliyini davam etdirərsə, Ali Baş Komandanın əmri ilə yaxın zamanlarda öz torpaqlarımızı azad edəcəyik. Hazırda isə hökumət azad olunmadan sonrakı prosesə hazırlıqlara başlayıb. Bu qayıdış proqramıdır, dəymiş ziyanın hesablanması və digər məsələdir. Biz buna hazır olmalıyıq".

Hüquq müdafiəçiləri İranda həbs edilən şairlərlə maraqlanırmı?

İranda həbs edilmiş azərbaycanlı şairlər Fərid Hüseyn və Şəhriyar Del Geraninin taleyi ilə bağlı hələ də dəqiq məlumat yoxdur. İyulun 26-da Azərbaycanın Təbrizdəki konsulluğunun nümayəndəsinə şairlərlə görüşməyə icazə verilib. Lakin hələ də 2 Azərbaycan vətəndaşının İranda nə üçün saxlanıldığı, onların Azərbaycana nə zaman qayıdacaqları məlum deyil.

Hüquq müdafiəçiləri İranda iki gənc azərbaycanlı şairin həbsi məsələsinə bir qədər susqun görünür. Bu səbəbdən də bəzi hüquq müdafiəçilərinə İranda saxlanılan şairlər Fərid Hüseyn və Şəhriyar Del Geraninin məsələsi ilə bağlı nə iş gördüyünü soruşduq.

Hüquq Müdafiə Təşkilatlarının Monitoring Qrupunun üzvü Novella Cəfəroğlu Lent.az-a bildirdi ki, məsələ ilə bağlı qrup adından İran prezidenti Mahmud Əhmədinejada məktub göndərilib: "Monitoring qrupu adından xahiş etmişik ki, iki günahsız gənci həbsdən buraxsınlar. Amma məktubumuza hələ də cavab gəlməyib. Biz həm də bütün beynəlxalq təşkilatlara müraciət etmişik və onları məlu-

matlandırmışıq".

Helsinki Vətəndaş Assambleyasının (HVA) Azərbaycan Milli Komitəsinin sədri, Hüquq Müdafiə Təşkilatlarının Monitoring Qrupunun üzvü Arzu Abdullayeva da azərbaycanlı şairlərin azad olunması üçün əllərindən gələni etdiklərini dedi: "Biz İranda iki azərbaycanlı şairin yoxa çıxması xəbəri yayılan kimi bir

neçə instansiyaya sorğu ilə müraciət etdik. Həmçinin Helsinki Vətəndaş Assambleyasının Yaxın Şərq ölkələri üzrə komitəsinə də məlumat verdik. Həmin komitenin İran üzrə nümayəndəsi bu ölkənin keçmiş prezidenti Əli Əkbər Rəfsəncaninin köməkçisidir. Onlar da öz növbələrində, müxtəlif kanallarla İranda saxlanılanlarla bağlı mo-

nitinq aparacaqlarını bildiriblər. Biz həm də Helsinki Vətəndaş Assambleyasının imkanları daxilində "Freedom House", "Article 19" kimi beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarını məlumatlandırmışıq".

İnsan Hüquqları və Qanunçuluğun Müdafiəsi Bürosunun rəhbəri, Hüquq Müdafiə Təşkilatlarının Monitoring Qrupunun üzvü Səidə Qocamanlı isə beynəlxalq təşkilatların hələ də azərbaycanlı gənclərin İranda qeyri-qanuni şəkildə həbs edilməsinə qarşı səsinə çıxarmadığını dedi. S.Qocamanlının sözlərinə görə, beynəlxalq təşkilatlardan yalnız BMT-nin xətti ilə şairlərə kömək etməyə ümid etmək olar: "Biz Avropa Şurası Parlament Assambleyasının yay sessiyasında iştirak etdik, yeni təyin olunmuş komissar, baş katiblə görüşdük. Hər görüşümüzdə də İranda azərbaycanlı gənclərin saxlanması ilə bağlı narahatlığımızı ifadə etdik, çalışdırdıq ki, bu məsələni diqqətdə saxlayaq. Həm də monitoring qrupu adından İran prezidentinə məktub göndərilib. Təəssüf olsun ki, bizim müraciətimizə hələ də cavab verilməyib. İranda hüquq-

müdafiəçilərinin fəaliyyətinə, qeyri-hökumət təşkilatlarına qarşı qadağa var. Bu ölkə ilə əlaqə saxlamaq, ora getmək çox çətindir. Biz əlimizdə olan imkanlardan istifadə edərək çalışırıq ki, öz üzərimizə düşəni edək. Etiraf edirəm ki, çox çətindi. Çünki İran qapalı bir sistemdir, ora nüfuz etmək asan deyil. Məncə biz beynəlxalq təşkilatlardan yalnız BMT-nin xətti ilə həmyerlilərimizə, iki azərbaycanlı gəncə kömək edə bilərik. Bütün təşkilatlar, hüquq müdafiəçiləri BMT-yə saysız-hesabsız müraciətlər etməlidirlər ki, onların diqqətini çəkək. Təəssüf olsun ki, heç bir beynəlxalq təşkilat hələ də səsinə çıxarmayıb. Biz yenə də fəaliyyətimizi davam etdiririk. Sadəcə gördüyümüz işi ictimaiyyətə çox çıxarmırıq deyə, bəzi xoşagəlməz söhbətlər yayılır".

Hüquq müdafiəçisi İlqar İbrahimoğlu da Lent.az-ın "İranda saxlanılan azərbaycanlı şairlərlə bağlı fəaliyyət göstərirsinizmi" sualına cavabında "bəli" cavabını verib. Bu fəaliyyətin nədən ibarət olduğuna gəlincə, İ. İbrahimoğlu bununla bağlı yazılı müraciət etməyi təklif edib.

KİV-ə Dövlət Dəstəyi Fondunda Avropa Qəzetçilər Dərnəyinin başqanı ilə görüş keçirilib

Iyulun 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunda Bakıda səfərdə olan Avropa Qəzetçilər Dərnəyinin başqanı Adnan Fişenklə görüş keçirilib. Görüşdə dərnəyin Azərbaycan təmsilçisi Afaq Fərzəlibəyova və digər qonaqlar iştirak ediblər.

Fondun icraçı direktoru Vüqar Səferli Fondun yaranma tarixi, fəaliyyət mexanizmi və iş prinsipləri barəsində qonaqlara ətraflı məlumat verib. O bildirib ki, Fond yarandığı gündən müstəqil mətbuata maliyyə dəstəyi verib: "Müstəqillik əldə etdikdən sonra qəzetlərin qeydiyyatı sadələşdirildi. Ölkədə qəzet bolluğu yarandı. Lakin onlar maliyyə çətinlikləri ilə üzləşdilər. Hətta

bəzi qəzetlər bağlandı. Baş redaktorların müraciətləri əsasında Ulu öndər Heydər Əliyev qəzetlərin nəşriyyata olan borcunu iki il müddətinə dondurdur. Amma bir nəticə olma-

dı. Ulu öndərin davamçısı Prezident İlham Əliyev Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunu təsis etməklə müstəqil qəzetlərin çətinliklərinə son qoy-

muş oldu". İcraçı direktorun məlumatına görə, Fond fəaliyyətə başladığı gündən kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki problemlərinin həllinə və inkişafına, jurnalistlərin yaradıcılığının stimullaşdırılmasına, peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsinə, sosial müdafiəsinin möhkəmləndirilməsinə xidmət edən çoxsaylı layihələr icra edib. Vüqar Səferli jurnalistlərin mənzil məişət problemlərinin həlli istiqamətində də görülən işlərdən də danışıb. O qeyd edib ki, gələn il xeyli sayda jurnalist mənzillə təmin olunacaq: "Fond ölkədə fəaliyyət göstərən jurnalist təşkilatlarına da qayğı göstərir. Eyni zamanda beynəlxalq təcrübəni öyrənmək məqsədilə ötən illər jurnalistlərin Avropa və Türki-

yəyə səfərlər təşkil edilib". Daha sonra dialoq və diskussiya şəraitində davam edən görüşdə Fondun icraçı direktoru Vüqar Səferli qarşılıqlı maraqlı doğuran məsələlərə aydınlıq gətirib.

Avropa Qəzetçilər Dərnəyinin başqanı Adnan Fişenk isə öz növbəsində jurnalistlərin sosial vəziyyətinin, KİV-in maddi texniki bazasının gücləndirilməsi və onların peşəkarlığının artırılması istiqamətində Fondun həyata keçirdikləri tədbirləri yüksək dəyərləndirdiyini bildirib. Dərnəyin Azərbaycan bölümünün yaradılmasını istəyən A.Fişenk bununla əlaqədar fondun icraçı direktorunun ona yardımçı olmasını da xahiş edib. Sonda Adnan Fişenk səmimi qəbula görə Fondun icraçı direktoru Vüqar Səferliyə öz təşəkkürünü bildirdi.

Sonda Fondun icraçı direktoru Vüqar Səferli Fondun adından Avropa Qəzetçilər Dərnəyinin başqanı Adnan Fişenke hədiyyə təqdim edib.

AMEA-nın İşçi Qrupunun kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri ilə birgə iclası keçirilib

2012-ci il iyulun 27-də AMEA Rəyasət Heyətində Azərbaycan dilinin globallaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramının layihəsini hazırlayan İşçi Qrupun üzvləri respublikanın aparıcı kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri ilə görüşüb.

İclas Humanitar və İctimai Elmlər Bölməsinin akademik katibi, AMEA-nın müxbir üzvü Kamal Abdullayevin sədrliyi ilə keçirilib. İclasda AMEA-nın birinci vitse-prezidenti akademik Arif Həşimov, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrindən Aslan Aslanov, Bəxtiyar Sadıqov, Əflatun Amaşov, İlham Abbasov, Qulu Məhərrəmli, Rəşad Məcid, Tural İbadlı, Umud Rəhimov, Şamil Vəliyev, Nəsir Əhmədli, Vüsalə Mahirqızı, Zahir Əzəmət, Fazil Abbasov, Cəsarət Valehli, Zeynal Məmmədli, Şirməmməd Nəzərli, İsmayıl Hacıyev, Adil Cəmil, Müştəba Əliyev, Həmidə Rüstəmovna, Müşfiq Ələsgərli, Yadigar Məmmədli, Etibar Babayev, Rəhim Hüseynzadə, Bəhruz Quliyev, Ələsgər Məmmədli, Əli Şamil, Alı Hüseynli, Alxan Məmmədli, Tural İbadlı, Elnarə Kərimova, Könül Zərbəliyeva, Namiq Hüseyniv, Fərəh Sabirqızı, Xatirə Hüseynova, Nəzakət Ələddinqızı, Vüqar Əliyev, Gülnar Əliyeva, Sevda Həmzəyeva, Şəfiqə Cavadlı, Aytən İmanova, Zümrüd İbrahimova, Aynur Bəşirli, Güllü Ənsərli və İşçi Qrupun üzvləri iştirak etmişlər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın müxbir üzvü Kamal Abdullayev "Azərbaycan dilinin globallaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı" layihəsinin hazırlanması üzərində AMEA alimləri, ali təhsil müəssisələrinin əməkdaşları və aidiyyəti nazirliklərin nümayəndələrinin çalışdıqlarını tədbir iştirakçılarına nəzərinə çatdıraraq, İşçi Qrupun bu günə kimi gördüyü işlər haqqında məlumat vermişdir. O, ölkə rəhbərinin sərəncamının əhəmiyyətini qeyd edərək, Azərbaycan dilinin bugünkü vəziyyətinin, sabahkı mövcudiyət istiqamətlərinin hamını nəzərə alaraq, İşçi Qrupun bu günə kimi gördüyü işlər haqqında məlumat vermişdir. O, ölkə rəhbərinin sərəncamının əhəmiyyətini qeyd edərək, Azərbaycan dilinin bugünkü vəziyyətinin, sabahkı mövcudiyət istiqamətlərinin hamını nəzərə alaraq, İşçi Qrupun bu günə kimi gördüyü işlər haqqında məlumat vermişdir.

AMEA-nın müxbir üzvü Kamal Abdullayev "Azərbaycan dilinin globallaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı" layihəsinin hazırlanması üzərində AMEA alimləri, ali təhsil müəssisələrinin əməkdaşları və aidiyyəti nazirliklərin nümayəndələrinin çalışdıqlarını tədbir iştirakçılarına nəzərinə çatdıraraq, İşçi Qrupun bu günə kimi gördüyü işlər haqqında məlumat vermişdir. O, ölkə rəhbərinin sərəncamının əhəmiyyətini qeyd edərək, Azərbaycan dilinin bugünkü vəziyyətinin, sabahkı mövcudiyət istiqamətlərinin hamını nəzərə alaraq, İşçi Qrupun bu günə kimi gördüyü işlər haqqında məlumat vermişdir.

Müzakirələrin gedişində orta məktəblərdə Azərbaycan dili dərslərinin tədris saatlarının artırılması, ali məktəblərin bütün fakültələrində nitq mədəniyyəti fəninin tədrisi, qəzetlərdə korrektor və stilist redaktor vəzifələrinin bərpası, respublika üzrə vahid nüfuzlu Dil Qurumunun yaradılması, televiziyalarda bədii şuraların bərpa olunması, sosial şəbəkələrə yönəldilmiş xüsusi şuraların yaradılması, orfoqrafiya, orfoepiya lüğətlərinin vaxtaşırı çap olunması, inzibati metodların tətbiqi, ictimai qınağın gücləndirilməsi, Dilçilik İnstitutunda KİV-in dili ilə məşğul olan şöbənin açılması, dil polisinin yaradılması, dillə bağlı olimpiadaların keçirilməsi və s. təkliflər səsləndirilmişdir.

S.QARAYEVA

Polis şöbəsində və 5 saylı cəzaçəkmə müəssisəsində monitoring keçirilib

ATƏT-in Bakı Ofisinin dəstəyi ilə "Konstitusiya" Araşdırmalar Fondunun həyata keçirdiyi "Cəzaçəkmə müəssisələrinin və polis müvəqqəti saxlama təcridxanalarının monitoringi" layihəsi çərçivəsində Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin Salyan rayonu Xələc qəsəbəsində yerləşən 5 saylı cəzaçəkmə müəssisəsində və Salyan rayon Polis şöbəsinin müvəqqəti saxlama təcridxanasında monitoring keçirilib. Monitoringi "Konstitusiya" Araşdırmalar Fondunun prezidenti Əliməmməd Nuriyev, ekspert Elçin Salmanov aparıb.

5 saylı cəzaçəkmə müəssisəsində monitoring zamanı müəssisənin bütün obyektlərinə, o cümlədən müəssisənin yataqxanasına, cərimə təcridxanasına, karantin zonasına, görüş yerlərinə, sanitariya-tibb hissəsinə, ərzaq anbarına və mətbəxə, yeməxanaya, dini ibadət otağına baxış keçirilib. Əvvəlki başçəkmələrlə müqayisədə CÇM-də əhəmiyyətli müsbət dəyişikliklər müşahidə edilib.

Eyni zamanda məhkumlarla görüşlər keçirilib və onlara hüquqi yardım göstərilib. Salyan rayon polis şöbəsinin müvəqqəti saxlama təcridxanasında monitoring zamanı bu müəssisədəki saxlanma şəraiti araşdırılıb, həmçinin saxlanmanın qanuniliyini təsdiq edən sənədlərlə baxış keçirilib. Təcridxanada saxlanılan şəxslərlə söhbət aparılıb. Hər iki monitoringin nəticələri barədə rəy hazırlanıb.

Tovuzu təşvişə salan gənc ələ keçdi

Dünən Tovuz rayonunun iki kəndində insanları təşvişə salan sayıələr yayılıb. Lent.az-ın məlumatına görə, Abulbəyli kəndində naməlum şəxslərin 17 yaşlı Ədalət Həsənova hücum edərək onu öldürmək istəməsi barədə söz-söhbətlər dolaşmağa başlayıb. Bundan başqa, rayonun Eyyublu kəndində bir neçə gündür ki, naməlum şəxs evlərin damını və pəncərələrini daş-qalaq edib. Gün ərzində rayon polis şöbəsinin əməliyyat qrupları həmin kəndlərdə axtarış aparıblar.

Araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, Ədalət Həsənov qonşuluqda yaşayan Mələk Vəliyevanın evindən oğurluq etmək üçün bu yalanları uydurub. M.Vəliyeva 17 yaşlı oğlunun əməlidən şikayətçi olmadığından və hadisədə cinayət tərkibi müəyyən edilməyindən Ə.Həsənov sərbəst buraxılıb.

Eyyublu kəndində evlərə daş atan şəxsın Yanıqlı kənd sakini 22 yaşlı Orxan Qurbanov olması müəyyən edilib. Denən O.Qurbanov saxlanılıb.

Qeyd edək ki, son günlər Şəmkir rayonunun kəndlərində də gecələr naməlum şəxslərin insanlara hücum etməsi ilə bağlı sayıələr yayılıb. Hələlik Şəmkirdə saxlanılan olmayıb.

İspaniyanın Azərbaycandakı keçmiş səfiri Avropa Birliyində yüksək vəzifəyə təyin olunub

İspaniyanın Azərbaycandakı keçmiş səfiri Luis Felipe Fernandes de la Penya Avropa Birliyinin Xarici siyasət xidmətinin Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə icraçı direktoru vəzifəsinə təyin olunub. APA-nın xəbərinə görə, təyinatı AB-nin xarici siyasət və təhlükəsizlik üzrə ali komissarı Kettrin Eşton gerçəkləşdirib.

Mesut Haqqı: "Türkiyə Azərbaycan torpaqları azad olunmayınca öz söylərini davam etdirəcək"

"Məlum olduğu kimi, Fransa Senati sabiq prezident Nikolya Sarkozinin prezidentliyi dövründə "qondarma erməni soyqırımı"nın inkar edənlerin cəzalandırılmasına dair qanunu qəbul etmişdi. Lakin bu sənəd daha sonra Fransanın Konstitusiyası Məhkəməsi tərəfindən ləğv olunub. Bu qanunun prezident Fransua Olland tərəfindən yenidən gündəmə gətirilməsi onunla əlaqədardır ki, o prezidentliyə namizəd olduğu zaman bu qanunun qəbul olunacağına söz verib". Bu barədə beynəlxalq münasibətlər üzrə ekspert, professor Mesut Haqqı Çaşın müsahibəsində deyib. O, əlavə edib ki, Olland bu qanun layihəsinin hüquqi qüvvəyə minməyəcəyini yaxşı bilir, çünki Fransanın Konstitusiyası Məhkəməsi yenidən onu ləğv edəcək: "Başqa sözlə desək, Olland bunu yalnız ona görə edir ki, erməni diasporuna öz vədinə necə sadıq qaldığını əyani şəkildə sübut edə bilsin. Əməli olaraq isə Olland Fransa Xarici İşlər Nazirliyini əmin etdi ki, Ankara ilə sıx əməkdaşlığa hazırdır".

Ermənilərin son illər nəşr etdikləri bölgənin tarixinə həsr olunmuş kitablarda Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarının mövcudluğuna toxunan ekspert deyib ki, ermənilər uzun illər ərzində bütün dünyaya nümayiş etdirməklə məşğuldurlar ki, guya günah-

sız olaraq, "soyqırımı"na məruz qalıblar: "Bu yalan ermənilər tərəfindən o qədər uzun müddətdir yayılmaqdadır ki, dünyada artıq onlara inanmağa başlayırlar. Buna görə də, Azərbaycan və Türkiyə ekspertləri ermənilərin bu yalanının qarşısını ala bilmək üçün dayanıqlı və möhkəm elmi icmalar yaratmalıdır. Məsələn, əgər ermənilər şərti olaraq, bu bölgənin tarixinə dair hər hansı mövzuda bir kitab yazırlarsa, azərbaycanlı və türkiyəli ekspertlər buna cavab olaraq 10 ədəd daha sanballı və elmi cəhətdən əsaslandırılmış kitablar nəşr etdirməlidirlər. İnanıram ki, azərbaycanlı və türkiyəli alimlər qısa vaxt ərzin-

də erməni yalanına müqavimət göstərə bilən vahid cəbhə yarada biləcəklər". Azərbaycan və Türkiyə diasporunun Avropa parlamentləri tərəfindən qondarma "erməni soyqırımı"nın tanınmasına yol verməmək işində hansı tədbirlər həyata keçirə bilmələrinə münasibət bildiren Haqqı Çaşın deyib ki, dünya çox sürətlə dəyişir: "1990-cı ildən bu günədək iki nəsil dəyişib. Bu nəsil daha istedadlı, təhsilli, ambisyalıdır və dünyanı yaxşı bilir. Biz bu nəsle yol göstərməliyik və elə etməliyik ki, qısa zaman ərzində ermənilərə güc nümayiş etdirlənsin. Yeni Azərbaycan və Türkiyə erməni iddialarına qarşı birgə mübarizə aparmalıdır. Biz erməni diasporuna qarşı birləşməliyik, diqqətli olmalıyıq, çünki qərəzli cəmiyyətə qarşı müqavimət göstərməliyik. Eyni zamanda, biz keçmişimizə görə utanmamalıyıq. Yeni biz ermənilərin türklərə qarşı soyqırımı törətməsi, bizim ata və analarımızı qətlə yetirmələri səbəbindən əlimizi dinc qoyub oturmamalıyıq. Başqa sözlə desək, torpaq problemini silah yolu ilə həll etmək olar, lakin Azərbaycan və Türkiyə erməni yalanının yayılmasına yol verməmək üçün səy göstərməlidir. Türk alimləri daha çox elmi-izah kitabları yazmalıdırlar, nəinki ermənilər. Başqa sözlə, Azərbaycan və Türkiyənin diaspor təşkilatları güclənərək birgə iş

başlamağı bacarmalıdırlar. Biz tarixən həmişə bir yerdə olmuşuq. Azərbaycan ordusu Sakariyada döyüş zamanı bizim köməyimizə gəlib. Türkiyə bunu heç vaxt unutmayacaq və illər ötdükcə Azərbaycan tərəfinin bu köməkliliyi daha böyük qiymət alır. Bütün bunlar hamısı xalqlarımızı yaxınlaşdırır". Vaxtaşırı Azərbaycan cəmiyyətində Türkiyə tərəfindən Ermənistanla münasibətlərin normalaşdırılması ilə bağlı aparılan siyasətlə əlaqədar yaranan anlaşmazlığa toxunan ekspert deyib ki, sözsüz, türk cəmiyyətində, bir sıra hallarda Azərbaycana qarşı müəyyən anlaşmazlıq oldu: "Bu anlaşmazlıqlar iki qardaş ölkənin qarşılıqlı münasibətlərində müxtəlif dövrlərdə yarandı və yoxa çıxdı. Lakin tarix göstərdi ki, bütün bunlar heç bir halda Azərbaycan və Türkiyə arasında münasibətlərə təsir göstərə bilmədi. Türkiyədə Azərbaycanda baş verən prosesləri diqqətlə izləyirlər. Həmçinin Azərbaycanda Türkiyədə baş verən proseslər diqqətlə izlənilir. Məsələn, Azərbaycanda nə qədər çox insan türk telekanallarına baxırsa, həmçinin Türkiyədə də bir çox televiziya tamaşaçısı Azərbaycan telekanallarını izləyir. Türkiyə Azərbaycan torpaqları azad olunmayınca öz söylərini davam etdirəcək".

PƏRVANƏ

6 milyon manatı vergidən yayındıran sahibkar həbs edilib

Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti Lənkəran rayon sakini, "Elkontex", "Elnur-X" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətlərinin və "Sərdar LTD" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin direktoru Cahangirov Elnur Əhmədağa oğlunun vergi orqanlarına təqdim etdiyi bəyannamələrə gəlirlər və xərclər barədə bilə-bilə təhrif olunmuş məlumatlar daxil etməklə və bəyannamə təqdim etməməklə külli miqdar təşkil edən 6 milyon 409 min 132,69 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayındırğını aşkar edib.

Elnur Cahangirov "Sərdar LTD" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin direktoru işləyərək şirkətin adından vergi orqanına təqdim etdiyi əlavə dəyər vergisi bəyannaməsində vergi tutulan dövriyyəni azalt-

maqla, eyni zamanda mənfəət vergisi bəyannaməsini təqdim etməyərək ümumi hesabla külli miqdar təşkil edən 3 milyon 311 min 165.71 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınıb.

Bundan başqa, Elnur Cahangirov "Elkontex" MMC-nin direktoru vəzifəsində işləyərək ümumi hesabla külli miqdar təşkil edən 1 milyon 612 min 418,22 manat məbləğində əlavə dəyər vergisini, "Elnur-X" MMC-nin direktoru kimi isə ümumi hesabla külli miqdar təşkil edən 1 milyon 485 min 548,76 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınıb.

Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti eməkdaşları tərəfindən keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində istintaqdan gizlənən Elnur

Cahangirov tutulub. Təqsirləndirilən şəxs qismində dindirilərək Elnur Cahangirov ona elan edilmiş itihamda özünü təqsirli bilib, "Elkontex", "Elnur-X" MMC-nin və "Sərdar LTD" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin direktoru vəzifəsində işləyərək müəssisələrin adından müxtəlif adda mal-materialların alqı-satqısı və xidmətlərin göstərilməsi ilə məşğul olduğunu, mühasibatlıq işlərini özünün apardığını bildirib.

Elnur Cahangirov barəsində olan cinayət işinin ibtidai istintaqı tamamlanaraq baxılması üçün məhkəməyə göndərilib.

Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti tərəfindən vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayındırılması hallarına qarşı mübarizə tədbirləri davam etdirilir.

Ukrayna Azərbaycana döyüş təyyarəsi və raket kompleksləri satıb

AZƏRBAYCAN SON ALTI İLDƏ UKRAYNADAN 16 ƏDƏD MİG-29 DÖYÜŞ TƏYYARƏSİ ALIB

Ukrayna hökuməti 2011-ci ildə silah və hərbi texnika satışı üzrə hesabatını açıqlayıb. Bu barədə APA Ukraynanın İxrac nəzarət üzrə Dövlət Xidmətinin saytına istinadən məlumat verib. Postsovet ölkələri arasında ən böyük silah istehsalçılarından olan Ukrayna 2011-ci ildə 117 ədəd tank, 91 ədəd zirehli nəqliyyat vasitəsi, 5 döyüş və təlim təyyarəsi, 2 helikopter və 12 raket buraxılış qurğusu ixrac edib.

Ukraynanın silah satdığı ölkələr arasında Azərbaycan və Ermənistan da yer alıb. Belə ki, ötən il Ukrayna Azərbaycana 1 ədəd MiG-29UB döyüş təyyarəsi, 6 ədəd tank əleyhinə idarə olunan raket kompleksi, Ermənistanı isə 2 ədəd L-39 tipli təlim təyyarəsi satıb.

Qeyd edək ki, bununla da Azərbaycan 2006-cı ildə Ukraynaya sifariş verdiyi 16 ədəd MiG-29 döyüş təyyarəsinin hamısını silahlanmaya qəbul edib.

İsti hava davam edəcək

İyulun 28-də ölkə ərazisində isti hava şəraitinin davam edəcəyi, gün ərzində əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumata görə, Bakıda və Abşeron yarımadasında iyulun 28-də hava şəraiti yağmursuz keçəcək. Şimal küləyi gündüz cənub-şərq küləyi ilə əvəz olunacaq. Havanın temperaturu gecə 21-26, gündüz 32-37 dərəcə isti təşkil edəcək.

Abşeronun çimərliklərində dəniz suyunun temperaturu Sumqayıt, Novxanı, Pirsaği, Nardaran, Bilgəh, Zaqulba, Buzovna, Mərdəkan, Şüvəlanda 25-26, Türkan, Hovsan, Şix, Sahildə 27-28 dərəcə isti olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında bu gün hava şəraitinin əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Şərq küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 20-25, gündüz 34-39, dağlarda gecə 13-18, gündüz 26-31 dərəcə isti olacaq.

İşğalçı Ermənistan ordusu atəşkəsi pozmağa davam edir

Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələri iyulun 26-da və 27-nə keçən gecə Ermənistanın İcevan rayonunun Berkəber kəndində; Ağdam rayonunun Yusifcanlı, Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunlu kəndləri yaxınlığında, Gədəbəy və Xocavənd rayonlarının ərazisindəki adsız yüksəkliklərdə yerləşən mövqelərindən atəşkəs rejimini pozublar. Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumata görə, düşmən cavab atəşi ilə susdurulub.

Elmar Məmmədyarov Argentina prezidenti ilə görüşüb

Argentina prezidenti Kristina Fernandez de Kirçner ölkədə səfərdə olan Azərbaycanın xarici işlər naziri Elmar Məmmədyarovun rəhbərlik etdiyi Azərbaycan nümayəndə heyətini qəbul edib. XİN-in mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumata görə, Argentina prezidenti son illər iki ölkə arasında əməkdaşlığın dinamik inkişafından məmnun olduğunu deyib və Azərbaycanla bütün sahələrdə əməkdaşlıqda maraqlı olduqlarını söylə-

yıb. Həm Argentina, həm də Azərbaycanın sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyata malik olduğunu bildiren prezident Kirçner, iki ölkə arasında əməkdaşlığın inkişafının qarşılıqlı səmərəli nəticələrə gətirib çıxaraacağına əminliyini vurğulayıb. Qəbula görə təşəkkürünü bildiren E. Məmmədyarov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin salamlarını və ən xoş arzularını Argentina dövlət başçısına çatdırıb və prezident tərəfindən

argentinalı həmkarına ünvanlanmış Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət məktubunu təqdim edib. Prezident Kirçner dərəcəli məmnuniyyətlə qəbul etdiyini açıqlayıb.

E. Məmmədyarov Latın Amerikasının ölkələri ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsində maraqlı olduğunu, bu istiqamətdə Argentinanın xüsusi önəm daşdığını qeyd edərək Cənubi Amerika-da ilk diplomatik nümayəndəliyini də məhz Buenos-Ayresdə açdıqlarını xatırladı.

İlham Mirzəyev: “Müsbət enerjili insanlar həmişə ətrafa işıq yayırlar...”

...MƏN BUNU AKADEMİK ŞƏFAƏT MEHDİYEV LƏ BAĞLI LAYİHƏ ÜZƏRİNDƏ İŞLƏYƏRKƏN DƏRİNDƏN HİSS ETDİM”

Bugünlərdə AMEA Rəyasət Heyətində Azərbaycanın görkəmli alimi, akademik Şəfaət Mehdiyevə həsr olunmuş “İşıq adamın nağılı” layihəsinin təqdimat mərasimi keçirilib. Layihənin rəhbəri, psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlham Mirzəyevdir. Müsahibimlə müəllifi olduğu layihə haqqında söhbətləşdik, eləcə də televiziya və cəmiyyətin psixoloji durum ilə bağlı bəzi suallarımıza da cavab aldıq.

– Bu layihənin ideyası xoş bir təsadüfdən meydana gəlib. Başqa ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla çox sıx əlaqələr var. Bəzən efişdə verilməyə də, mətbuatda işıqlandırılmasa da, onların hər bir tədbirlərində iştirak edirəm. Hər də Azərbaycan adı varsa biz iştirak edirik. Belə bir tədbirlərin birində bu ideya ortaya çıxdı. Fikirləşdik ki, Azərbaycan neft sənayesini yaşadanlar, neft sənayemizin baniləri ilə bağlı bir layihə gerçəkləşdirək. Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin akademik Şəfaət Mehdiyevin 100 illiyinin dövlət səviyyəsində keçirilməsi ilə bağlı imzaladığı sərəncam da işimizi daha həvəslə görmək üçün bir stimül rolunu oynadı. Bu layihə silsilə şəklində 8 hissədən ibarət olmalıdır. Hər layihəyə aid kitab və 35-40 dəqiqəlik bir film olmalıdır. Hər bir layihə altı dildə həyata keçirilməlidir. Altı ölkədə filmin və kitabın-bütövlükdə layihənin təqdimatının keçirilməsi nəzərdə tutulur. İlk olaraq layihəyə alim, akademik Şəfaət Mehdiyevin unudulmaz adı ilə başlamağa qərar verdik. Bununla da prezidentimizin sərəncamına əməl edərək öz vətəndaşlıq borcumuzu da yerinə yetirmiş olduq. Və sağ olsun bütün dünyada yaşayan Azərbaycan diasporu bu layihənin ərəşəyə gəlməsi üçün əllərindən gələni əsirgəmədilər.

Fürsətdən istifadə edib kitabın təqdimatında iştirak edən Qazaxıstan və Mərakeş səfirələrinə, Türkiyənin ölkəmizdəki səfirliyinin nümayəndələrinə, bu işdə əməyi keçən hər kəsə minnətdarlığımı bildirirəm ki, belə bir layihədə yardımçı olublar.

Hər bir insanın yaradıcılığı ilə yanaşı, daxili müsbət keyfiyyətlərini üzə çıxarmaq, xalqa və dünya ictimaiyyətinə təqdim etmək çox vacibdir. Elmi ilə yanaşı yüksək insani keyfiyyətlərə malik şəxsiyyətlər həmişə xalqın yaddaşında yaşayır. Şəfaət Mehdiyev belə bir fenomenidir. Bu layihəni gerçəkləşdirmək bir vətəndaş kimi bizim borcumuz idi.

– **Akademiklərin həyat və fəaliyyəti ilə tanışlığınız necə olub?**

– Bu görkəmli alim və insan haqqında ilk dəfə vaxtilə indiki Neft Akademiyasında çalışan qayınatamdan eşitmişdim. Həmişə deyirdi ki, bizim bir müəllimimiz olub, Şəfaət Mehdiyev. Çox xeyirxah insan, alicənab bir ziyalı idi. Mən bunu dəfələrlə eşitmişdim. Açıq deyim ki, bu insanın ailəsini də şəxsən tanıyırdım. Düzdür, məlumatım vardı ki, oğlu Aqşin Mehdiyev BMT-də ölkəmizin səfirdir və respublikamızı ləyaqətlə təmsil edir.

– **Tanımadığınız, haqqında sadəcə eşitdiyiniz bir şəxsiyyət haqqında layihəni həyata keçirmək çətin olmadı ki?**

– Mənim fikrimcə, sağlığında biri haqqında nəse yazanda insan yanıla bilər. Onun hansısa keyfiyyətləri nəzərdən qaça bilər. Amma o insanlar ki, dünyadan köçəndən sonra xeyirxah əməlləri qalır, belələrinə xatırlayanda həmişə rəhmət oxuyurlar, deyirlər ki, alicənab insan

idi, gözəl alim idi, dəyərlı ziyalı idi. Amma əlbəttə ki, mənim üçün bu layihə çox çətin və məsuliyyətli bir iş idi. Bəlkə də deyərdim ki, bundan məsuliyyətli, çətin iş indiyədək öhdəmə düşməyib. Bu böyük insan haqqında danışmağa cürət eləmərdim. Çünki bu böyük şəxsiyyətin nə elmi, nə də insani keyfiyyətləri haqqında danışmağa qadir deyiləm. Çünki Şəfaət Mehdiyev elə bir mərtəbədə qərar tutub ki, ora yüksəlmək çox çətinidir. Mən sadəcə həmin layihənin səbəbkarı olmuşam. O kitaba zəhmət çəkənlər akademiklər Akif Əlizadə, Arif Mehdiyev kimi böyük elm xadimləri olub. Bunlar o böyük şəxsiyyət haqqında danışa bilərlər. Mən

sadəcə ideyanın müəllifiyəm.

– **İndiyədək hansısa başqa bir layihəyə də rəhbərlik etmişinizmi?**

– Mən indiyədək bir çox layihələrdə sadəcə iştirakçı kimi çıxış eləmişəm. Məsələn, ötən il Əlcəzairdə – Tlesmen şəhərində “İman yolları” adlı beynəlxalq konfiansda həmkarlarım Zöhrə Əliyeva, İmamverdi Həmidovla birgə iştirak elədik. 52 ölkə nümayəndəsinin qatıldığı tədbirdə mən “İman yollarından islam sivilizasiyasına” adlı məruzə ilə çıxış elədim. Orada gözəl layihə oldu, mən də sadəcə iştirakçı qismində qatıldım. Bu layihə ilə birinci dəfədir ki, belə bir məsuliyyətli işə qoşulmuşam. Mən eşitmişəm ki, akademik Şəfaət Mehdiyevin ruhu da çox uğurludur. Necə ki, sağlığında əsl insana xas olan keyfiyyətləri ilə həmişə müsbət enerji bəxş edirdi, cismi bu dünyadan köçəndən sonra da ruhu insanlara uğur gətirir. Mən bunu bir aura kimi hiss eləyirəm. Xalqımızın bəzi inancları var: elə insanlar var ki, üzü nurludur, ayağı düşərlidir, əli sayalır. Bu elm tərəfindən də təsdiqini tapıb. Müsbət enerjili insanlar həmişə ətrafa işıq yayırlar. Mən bunu akademik Şəfaət Mehdiyevlə bağlı layihə üzərində işləyərkən dərinəndən hiss etdim. Bu layihə o qədər sürətlə gerçəkləş-

di ki, özüm də inana bilmədim. Təqdimatı sentyabrda eləmək istəyirdik, amma tezliklə hər şey alındı və təqdimat daha tez oldu. Mən bu layihəyə görə özümü çox xoşbəxt sayıram.

– **Niyə layihənin adı məhz “İşıq adamın nağılı”dır?**

– Layihənin digər müəllifi Şərəf Cəlilili o vaxtlar Şəfaət Mehdiyev haqqında gözəl bir kitab yazmışdı: “İşıq adam”. O kitabı oxuyandan sonra bundan bəhrələndim və layihəmizin adı da buna müvafiq olaraq “İşıq adamın nağılı” oldu. Ziyalı, nurlu bir insanın nağıllaşan, əfsanələşən həyatını əks etdirmək üçün bunu uğurlu ifadə hesab edirəm. Hər bir yaxşı adam dünyadan köçəndən sonra onun həyatı, əməlləri, necibliyi nağıllaşır, əfsanələr kimi dildən-dilə dolur. İnanıram ki, gələcək əsərlərdə də Şəfaət Mehdiyev haqqında söhbət açılacaq, onun nağıllaşan ömrü insanları maraqlandıracaq.

– **Növbəti layihənin hansı işıqlı adama həsr olunacağı?**

– Azərbaycanda işıqlı adamlar çoxdur. Bizim ölkəmiz təkə yerüstü və ye-

verilişin reytingi sabah 2-dən artıq olmur, amma hansısa adi bir toy müğənnisini çağıranda reyting göyə qalxır. Özəl kanal da reyting hesabına maliyyəyəlişir. Televiziya da gərək reytingi gözəlmədən işləyəsən, ya da heç işləməyəsən. Bu yaxınlarda Siyavuş Aslanın həyatı ilə bağlı veriliş hazırlamışdıq. Bütün Azərbaycan o proqramdan danışdı, amma reytingi aşağı verdilər. Bütün bunlardan məlum olur ki, beləcə tamaşaçılarımızın da zövqü korlanır. Bu gün şou və kriminal verilişlər ən çox izlənen proqramlardır. Aqressiya aşılaraq filmlər, proqramlar insanların mənəviyyatını öldürür, insan təbiətindəki vəhşi instinğin oyanmasına səbəb olur. Elə televiziya kanalları var ki, cinayətləri, qətləri, oğurluqları açıqca göstərir. Beləliklə, cəmiyyətin psixoloji durumu gərginləşir. Televiziya isə bunda bir təbliğat rolunu oynayır. Televiziyaları açırsan, o müğənninin şəxsi həyatı, bu şou biznes nümayəndəsinin ailə sirləri efişdə verilir. Televiziyalar insanlara müsbət enerji ötürən proqramlar, səviyyəli tok-şoular, sadə zəhmət insanlarının həyatından hazırlanan dolğun materiallar təqdim etməlidir.

– **Cəmiyyətin psixoloji durumundan söz düşmüşkən, niyə bu gün ölkəmizdə sui-qəsdlər, xüsusilə də uşaq intiharları, eləcə də boşanmaların sayı artıb. Bir psixoloq kimi bunu nə ilə izah edərsiniz?**

– Bunun bir səbəbkarı yenə də televiziyalardır. İntihar, qətl səhnələri açıqca təbliğ olunur, uşaqlar da bunu imitasiya etməyə çalışırlar. Televiziyalarımızda gözəl verilişlər də çoxdur. Amma bunlarla yanaşı aqressiya aşılaraq proqramlar da var. Onları müəyyən çərçivələrlə təqdim etmək lazımdır. Bu gün valideynlər ailə quracaq nişanlı gəncləri xarici bal rəqsləri öyrənmək üçün toydan bir ay əvvəl kurslara göndərir. Amma bundansa, onları bir ay əvvəl psixoloq yanına göndərsələr daha yaxşı olar. Onlarda ailə haqqında tam təsəvvür formalaşar, ailədaxili münasibətlərin necə tənzimlənməsi haqqında xəbərdar olurlar. Ailə insanın sahib olduğu ən dəyərlı xəzinədir. Şəxsən mən xoşbəxtəm və həmişə Tanrıma şükür edirəm ki, mənə belə gözəl ailə bəxş edib. Həmişə xoşbəxt, tam ailə arzulayıram. Ailəmdən ötrü hətta lazımı gəlsə, karyeramdan, işimdən belə vaz keçə bilərəm.

– **Son planlarınız və sonda demək istədikləriniz...**

– Bu yaxınlarda sentyabr-oktyabr aylarında şəxsi Psixoloji Mərkəz açmağı planlaşdırıram. Orada şəxsən özüm psixoloji problemlər, reabilitasiya, psixoterapiya, stress və depressiyadan qurtulmağın yolları ilə bağlı insanlara yardımçı olmağa çalışacağam. Düşünürəm ki, bu gün belə bir mərkəzə çox ehtiyac var və bununla da problemi olanlara kömək edə bilsəm, özümü xoşbəxt hiss edərdəm.

Sevinc MÜRƏTQIZI

Rəşad MƏCİD

İlk dəfə onun haqqında 2006-cı ildə "Yazıçının bicliyi" adlı yazı yazdım. Həmin ərəfədə Türkiyəyə səfərlərim zamanı mediada gənc yazar Elif Şəfəq, onun "Baba və bic" romanı barədə yayılan xəbərlərlə tez-tez rastlaşdım. Türk-erməni münasibətlərindən bəhs edən romandakı personajların birinin dilindən səslənən ifadələrlə türklüyü aşağıladığına görə yazıçı xanıma Ana Yasanın 301-ci maddəsinə əsasən ittiham irəli sürülmüş, həbs təhlükəsi reallaşmışdı. O zaman bu qalmaqallı romanı alıb oxudum və dediyim məqaləni yazdım. Romanı və yazarı bəyənmişdim! Yazımda romanın alt qatlarındakı yazıçı eyhamlarını qabartmaqla diqqəti əsərdə ittihamlara rəvac verən ifadələrdən daha sərt məqamların olduğuna yönəltməyə çalışmışdım. O zaman türk qəzetlərində bu mövzuya toxunan köşə yazarlarından biri Elif Şəfəq qarşı çıxan adamların çoxunun romanı heç oxumadıklarını yazmışdı. Romanı bitirəndən sonra köşə yazarının bu müşahidəsinin dəqiq olduğunu düşünmüşdüm. Doğrudan da romanın alt qatında elə eyhamlar yatırdı ki, ittihamlarını əsaslandırmağa çalışan və əsəri bir az diqqətlə oxuyan hər kəs çox məqamları qabarda bilərdi...

Xoşbəxtlikdən məhkəmə ittihamı ləğv elədi. Amma bu hay-küyün yazıçının populyarlaşmasında, oxucularının artmasında böyük rol oldu. Nə gizlədim, mən də yazıçıyla, onun qalmaqallı kitabıyla elə o hay-küyün havasına tanış oldum və ona vuruldum.

Bir müddət sonra "Aşk" romanı işıq üzü gördü. O qalmaqallın sayəsində Elif Şəfəq imzası artıq xeyli məşhur idi. İndi "Aşk"ı oxumamaq, onun müəllifini tanıمامaq hər bir ədəbiyyat maraqlısı üçün qəbahət sayıla bilərdi.

Haqqında yazmasam da, "Aşk"ı çox bəyəndim – ona görə də hər yerdə təbliğ eləyirdim. Türkiyədən alıb gətirdiyim kitabları gənc ədəbiyyat həvəskarlarına bağışladım, hədiyyəsiz qalanlara oxumağı məsləhət gördüm. Hətta müsahibələrimdə Orxan Pamukdan sonra Elif Şəfəqin də mütləq Nobel mükafatı alacağıyla bağlı əminliklə fikirlər söyləməkdən də çə-

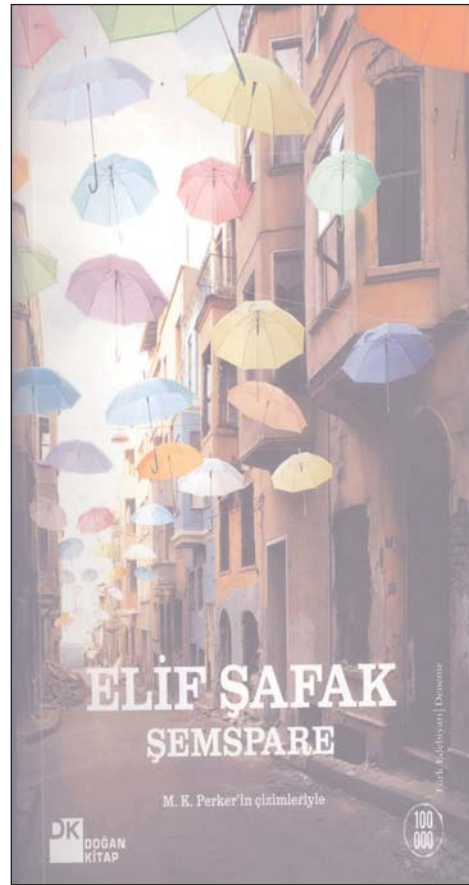
Elifə mədhiyyə

kinmədim. Özü də bunu mənim intuisiyam yox, gənc yazarın əsəri, bitkin romanı, dopdolu, zəngin düşüncələr aləmi, obrazlı bədii dili dedizdirirdi.

Sonralar yazarın esselərinin toplandığı "Med-Cəzir", "Fərarperəst" kitablarını, "İskəndər" romanını da eyni həvəslə, böyük zövqlə oxudum. Bu mənada rahatlıqla deyə bilərəm ki, mən Elif Şəfəqə beş dəfə vurulmuşam. Sonuncu – altıncı vurğunluq isə bugünlərdə yazarın esselərdən ibarət "Şəmsparə" kitabını oxuyanda baş verdi...

Kitablarının əvvəlki nəşrlərinin ilk səhifəsində verilən standart bioqrafiyada "1971 Strasburq doğumlu" sözləri yazılırdı. Son kitablardakı bioqrafiyada isə tarix çıxarılıb. Görünür, nəşirlər yaşlandıqca xanımın yaşını bildirməməyi daha etik sayırlar. Amma lap elə olsun 42 yaş – 42 yaş yazar və xanım üçün nədir ki? İndi də gənc desək, yəqin ki, israrla qınayanlar çox az olar. Bununla belə, Elif Şəfəq artıq əsərləriylə, kitablarıylə müdrik və yetkin bir yazıçı olduğunu təsdiqləyib. Bu gün onun əsərləri təkcə Türkiyədə deyil, dünyanın bir çox ölkəsində məşhurdur. Anası diplomat olduğundan Elif Şəfəq uşaqlıq illərini müxtəlif ölkələrdə keçirib. Əsərlərini həm də ingiliscə yazır. İndi İstanbulda yaşayır. Qəzetlərdə köşə yazıları ilə çıxış edir. Son kitabında da elə bu köşə yazıları – esseləri cəmlənib. Ən adi həyat hadisəsinə, gündəlik mövzuya həsr olunmuş sıradan yazısında da Elif Şəfəqin yazıçı istedadını, hadisələrə fərqli yanaşma qabiliyyətini, zəngin mütaliəsini görüb duymamaq mümkün deyil. Müəllif bu kiçik esselərdə də diqqəti toxunduğu mövzulara çəke, yaddaşlara yeridə və düşündürür bilir. Onun esseləri bugün klaviaturaya hər döyüclədiyinə esse, köşə yazısı deyən bir çox müəlliflərə öyrənmək üçün məxəzdi! Məktəbd!

Ən fərqli mövzularda – qürbətəki türk ailəsinin dərini danışan ilk essesindən qadın hüquqları, doğma şəhəri, ana-övlad, ailə münasibətləri, tanınmış yazarların taleləri və yaradıcılığı, gənc yazarlara nəsihətinə qədər bütün yazılardakı dəqiq müşahidələr, obrazlar, zəngin dil, aydın və dolğun təhkiyə oxucunu heyran qoyur. İstər dedi-qodudan, pirat kitablardan, kitabə nifrət edənlərdən yazsın, istər yazıçılardan – Borxesdən, Haveldən, iranlı şairə Fərrux Fərruxzaddan, istərsə də Londonda təsadüfən bir kafeyə girən göyərçini xilas etməyə çalışan müxtəlif xalqların nümayəndələrinin həyəcanından – hər yazıda fərqli yanaşma, özünəxas baxış, yüksək səviyyə! Kiçik bir essədə insanın imtina etmək, vaz keçə bil-

mək keyfiyyətinin sirrini aç və oxucunu buna inandır, ya da sevgidə şübhənin, tərəddüdün vacibliyindən danış və insanı düşünməyə vadar elə! Bu əsl istedad xas yüksək keyfiyyətdi, dəyərdi! Uşaqlarda yaradıcılığın məhv edilməsinin hələ orta məktəblərdə şagirdlərin çölə, həyətə, göyə baxmaması üçün rənglənən pəncərə şüşələrindən başladığını iddia edəndə də, yaradıcılıqda uğur qazanmağın yalnız 17 faizinin qabiliyyət, istedad, qalanının zəhmət hesabına əldə olunması kimi mübahisəli fikirlər söyləyəndə də, istedadın yetişməsində, üzə çıxmasında normal mühitin, münbit şəraitin vacibliyindən danışanda da müəllifə haqq verir, insan gücünü, insan əzminin, insan ısrarının qüdrətinə bir daha əmin olursan.

Bu gün Elif Şəfəq təkcə Türkiyədə yox, bütün türk dünyasında, islam aləmində minlərlə, onminlərlə gənc qadın üçün örnək, nümunə, həyatda uğur qazanmaq üçün çox ciddi stimuldur. Bu uğurların böyük zəhmət, sistemli mütaliə və yazıb yaratmaq ehtirasıyla əldə olunduğu şübhəsizdir. Əlbəttə, burda istedad və fitri yaradıcılıq qabiliyyəti deyilən bir önəmli şərt də var ki, 17 faizdən daha çoxdu və həm də olduqca vacibdi!...

Elif Şəfəq artıq dünyada özünü-təsdiq mərhələsindədi – bütün maneləri aşib ədəbiyyatda Nobel mükafatı almağa iddialı ikinci türkdü. Mən buna inanıram. Altı il əvvəl ilk kitabını oxuyanda da inanırdım. İndi lap

çox inanıram.

Kitabdakı çox bəyəndiyim yazılardan birinin adı "Şaşkınlığa mədhiyyə" idi. Bu yazının adını da elə ona uyğunlaşdırıram. Bu yazı həm də Elif Şəfəqə minnətdarlığımı – Azərbaycanın kütləvi informasiya vasitələri rəhbərlərinin "Azercell"-in təşkilatçılığı ilə növbəti Antalya səfərində məni 30 nəfərdən çox redaktorun əlindən alıb öz arasında saxladığına, fərqli düşüncələrə daldırdığına, dərin hisslər yaşatdığına görə...

P.S. Səfərə görə isə "Azercell"-ə minnətdarlığımı bildirirəm – bir neçə günlüyünə də olsa, yayın cırhacırında bizi gündəlik qayğılarının əlindən aldığına, həmkarlarımızla yeni ünsiyyət, polemika qurmaq və beş gün hər səhər Ağ dənizdən Günəşin doğmasını müşahidə eləyə bilmək imkanı yaratdığına görə...

Beş mədəniyyət xadimi işdən çıxarılıb

ONLARIN SIRASINDA RAUF ABDULLAYEV, RAUF BABAYEV VƏ ARIF QAZIYEV DƏ VAR

Azərbaycanın bir neçə mədəniyyət ocağında yaş senzi ilə bağlı ixtisarlara olub. APA-nın məlumatına görə, Dövlət Muğam Teatrının direktoru Arif Qaziyev, Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin baş dirijoru, Xalq artisti Rauf Abdullayev, "Qaya" qrupunun rəhbəri Rauf Babayev,

Uşaq Dövlət Filarmoniyasının rəhbəri Fərəh Şekinskaya və Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının baş rejissoru, Xalq artisti Cənnət Səlimova təqaüdə göndəriliblər. Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev adı çəkilən mədəniyyət xadimlərinə bu müddət ərzində layiqli iş fəaliyyəti ilə məşğul

olduqlarına görə təşəkkür edib və hər birinə 500 manat məbləğində mükafat yazıb.

Məsələ ilə bağlı APA-ya açıqlama verən Muğam Teatrının direktoru Arif Qaziyev deyib ki, o, teatrda bədii rəhbər vəzifəsini icra edəcək və bu, onu qane edir: "Artıq 24 ildir bu teatrda di-

rektor vəzifəsindəyəm. Yaş da o yaş deyil ki, hər şeyin arxasınca qaçım. Bu, vaxtında atılmış addım idi. Amma mən teatrdan ayrılmayacağam, bu qurumda bədii rəhbər vəzifəsində olacağam". A. Qaziyev deyib ki, teatra yeni direktor təyinatı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin qərarı ilə olacaq.

1956-cı il Macar üsyanının

Vilayət QULİYEV

1956-cı ilin payızında təxminən bir dekadlıq tarixə malik dünya sosialist sistemi ilk sarsıdıcı zərbə aldı – Macarıstanda xalq nifrət etdiyi rejimə qarşı üsyana qalxdı.

Həmişə belə hallarda olduğu kimi hər şey sanki adi təsadüfdən başladı. Sonda isə qığılcımdan alov doğdu. Oktyabrın 16-da Seved universitetinin tələbələri adlarının zorla yazdırıldığı DİSZ-dən – sovet tipli kommunist gənclər ittifaqından çıxışlarını və fəaliyyəti qadağan olunmuş MEFESZ-i (Macarıstan Universitet və Akademiya Tələbələri İttifaqı) yenidən dirçəldiklərini bəyan etdilər. Bir neçə gün ərzində Peç, Mişkols və Sofron universitetləri də segedli həmyaşıdlarına qoşuldular. Oktyabrın 22-də ölkənin qədim ali məktəblərindən sayılan Budapeşt Texniki Universitetinin tələbələri əsasən milli və siyasi xarakterli məsələləri əhatə edən 16 maddəlik petisiya hazırladılar. Onlar ertəsi gün Macarıstan Yazıçılar İttifaqı üzvlərinin 1848-ci il macar üsyanının əsas simalarından biri, Polşa və Macarıstanın milli qəhrəmanı general Yozef Bem (1794-1850, üsyanın məğlubiyyətindən sonra mühacirətə getdiyi Osmanlı imperiyasında islamı qəbul etmiş və həyatının sonlarında Murad Paşa kimi tanınmışdı – V.Q.) abidəsi önünə ekil qoyacaqlarını eşidib yaradıcı ziyalılara qoşulmağa qərar vermişdilər.

Oktyabrın 23-də əsasən tələbə və ziyalılardan ibarət 20 min nəfərə yaxın insan Bem abidəsi önünə toplaşmışdı. Yazıçılar İttifaqının sədri Peter Veres xalqa müraciəti, tələbələrin nümayəndəsi isə hazırladıkları petisiyanı səsləndirdilər. Bunun ardınca həyəcanlanmış kütlə qeyri-adi mütəşəkkilliklə “And içirik, and içirik, bir daha heç zaman kölə olmayacağıq” sözləri ilə başlanan yasaq “Milli himni” oxumağa başladı.

Aksiya insanların diqqətini çəkdi. Axşama doğru Parlament meydanında toplaşan şəhər sakinlərinin sayı artıq 200 min nəfərə çatmışdı. Hamı gərginlik və həyəcan içərisində olsa da, nizam-intizam ciddi şəkildə gözlənilirdi.

Təbii ki, insanlar öz istək və tələblərinə hökumətin münasibətini gözləyirdilər. Lakin Macarıstan KP-nin birinci katibi Ernö Gerönün ax-

şam saat 8-də radioda səslənən, ziyalıların və tələbələrin ünvanına kəskin ittihamlarla dolu nitqi hid-dətli və qərəzli pafosu ilə odun üzərinə tökülmüş benzin effekti yaratdı. Küçə və meydanlar insan seli ilə doldu. Mitingçilər hökumətin qarşısına qoyduqları çoxsaylı tələblərdən birini – sovet diktatoru Stalinin mərkəzi şəhər parkındakı 10 metrlik heykəlinin uçurulmasını özləri həyata keçirdilər. Macarları qəzəbləndirən həm də Stalin abidəsinin ərazini boşaltmaq üçün dağıdılan kilsə binasının yerində qoyulması idi.

Mitingçilərin üz tutduqları növbəti ünvan Budapeşt radiosunun binası oldu. Onlar tələblərini efir vasitəsi ilə yaymaq istəyirdilər. Radio binasını mühafizə edən macar xüsusi xidmət orqanlarının (macar qısaltması AVH – Allami Vedelmi Hatoşag) əməkdaşları əvvəlcə göz yaşardıcı qaza əl atdılar. Sonra dinc mitinqçilərə atəş açdılar. İlk qan axıdıldı. Qəzəblənmiş kütlə ilə təhlükəsizlik qüvvələri arasında savaşı başladı. Müəyyən tərəddüddən sonra ordunun və polisin bir hissəsi xalqın tərəfinə keçdi. Beləliklə ölkənin siyasi tarixini dəyişən 1956-cı il üsyanı (bəzi mənbələrdə inqilab kimi göstərilir, sovet təbliğatı bu hadisələri əksinqilabi qiyam kimi təqdim edirdi) başladı.

Əslində gələcək üsyanın bünövrəsi İkinci Dünya müharibəsindən dərhal sonra, digər Şərqi və Mərkəzi Avropa ölkələri kimi Macarıstan da sovet siyasi, hərbi və iqtisadi nüfuz dairəsinə daxil edildiyi vaxtdan qoyulmuşdu. Sovet rəhbərliyinin milli və tarixi özünəməxsusluqları, xalqın şərəf və ləyaqət hissini nəzərə almadan atdığı despotik addımlar qarşıdurmanı daha da şiddətləndirmişdi. Üsyanın səbəbi xalqın sovet yönlü rejimdən və kommunist diktaturasından narazılığı, məqsəd onun aradan qaldırmaq idi. Belə şəraitdə partlayış sadəcə an məsələsi idi.

1920-1944-cü illərdə diktator Xortinin dəmir əllə idarə etdiyi Macarıstan İkinci Dünya müharibəsində faşist Almaniya, İtaliya, Rumıniya və Bolqarıstanla birlikdə Ox dövlətləri sırasında idi. Macarlar Yuqoslaviyanın işğalında, habelə Sovet İttifaqına qarşı müharibədə iştirak etmişdilər. 1944-cü ildə admiral Xorti Hitlerin məğlubiyyətinin qaçılmaz olduğunu anlayıb ölkəsini xilas etmək niyyətinə düşdü. Bu isə nəticədə onun hakimiyyətdən devrilməsinə və faşist işğalına yol açdı. Sovet ordusunun ağır döyüşlərdən sonra ələ keçirdiyi Macarıstan təbii ki, Moskvanın nüfuz dairəsinə daxil edildi.

Yeni rəhbərlik sözdə Moskvanın direktivlərini qəbul etsə də, hər şeyi qısa müddət ərzində dəyişmək mümkün deyildi. Odur ki, sovetlərin nəzarəti altındakı Macarıstan hələ çoxpartiyalı idarəçilik sistemine malik idi. Maraqlıdır ki, 1945-ci il seçkilərində marksist-leninçi mövqedə dayanan kommunistlər cəmi-

Budapeşt küçəsində şüar: “Ruslar, evinizə!”

17 faiz səs toplamışdılar. Lakin onlar sovet siyasi mübarizə taktikasını yaxşı mənimsədiklərindən gələcəyə hesablanmış güclü gediş etdilər – Zoltan Tildinin koalisiya hökumətində xüsusi xidmət orqanlarını da nəzarətdə saxlayan daxili işlər naziri portfelinə əl keçirdilər.

Növbəti mərhələdə isə sosialdemokratlarla birləşərək Macarıstan Xalq Fəhlə Partiyasını (XFP) yaratdılar. Nəticədə 1949-cu ildə hakimiyyəti tam şəkildə öz inhisarlarına aldılar. Azad seçkilərə, çoxpartiyalı sistemə və koalisiya hökumətin mövcudluğuna son qoyuldu. Ölkə Macarıstan Xalq Respublikası adlandırıldı. Eyni ildə SSRİ ilə qarşılıqlı yardım haqqında saziş imzalandı. Yeni saziş indiyə qədər proseslərə örtülü şəkildə nəzarət edən Moskva daha geniş imkanlar açdı.

Hakimiyyətə gətirilən yəhudi əsilli macar kommunisti, özünü “Stalinin ən yaxşı macar şagirdi” adlandıran Matyaş Rakoşi (1892-1971) ölkəni sovet diktaturası üsulları ilə idarə etməyə başladı. Gizli polis – AVN hakim qüvvəyə çevrildi. Siyasi terror, siyasi azadlıqların məhdudlaşdırılması, vətəndaşların zorla mülkiyyət hüququndan məhrum edilməsi, kütləvi deportasiyalar adı hal aldı. Cəza maşını tam gücə ilə işləyirdi. Minlərlə insan işgəncəyə məruz qaldı, edam olundu, sürgünə göndərildi. Repressiyalar ən müxtəlif motivlərlə – İspaniyadakı vətəndaş müharibəsində iştiraka, Yuqoslaviya rəhbəri Titoya rəğbətə, sionist meyllərə (baxmayaraq ki, Macarıstanda hakimiyyət piramidasının zirvəsində dayananlar arasında yəhudilər az deyildi!) görə həyata keçirilirdi. Din xadimləri də total terrorun kənarında qalmamışdı. Macar Katolik kilsəsinin başçısı kardinal Yozef Mindsenti xəyanətdə suçlanaraq ömürlük həbsə atılmışdı. Mübaliğəsiz demək olar ki, Avropada ən repressiv rejim Macarıstanda qurulmuşdu.

N.S.Xruşçovun Stalinin şəxsiyyətinə pərəstişlə bağlı partiyanın XX qurultayındakı nitqindən bir neçə ay sonra –1956-cı ilin iyununda Rakoşi vəzifəsi ilə vidalaşmalı oldu. Lakin siyasi kurs dəyişmədi.

Hakimiyyət onun davamçısı, yəhudi əsilli Ernö Geröyə verildi. Bir il əvvəl imzalanmış Varşava müqaviləsinin Budapeştə Moskva və dünya sosialist sistemindən daha böyük asılılığa saldıqı da heç kimdə şübhə doğurmurdu.

Təbii ki, xalq üsyanını yatırmaq üçün də ilk növbədə Moskva müraciət olundu. Oktyabrın 23-də gecə Macarıstan XFP birinci katibi Ernö Gerö SSRİ rəhbərliyindən kömək istədi. Eyni zamanda mitinqçilərin əsas tələblərindən biri yerinə yetirildi – 1953-1955-ci illərdə hökumətə rəhbərlik edən, özünün islahatçı imici ilə tanınan İmre Nad yenidən baş nazir vəzifəsinə təyin olundu. İmre Nad (1896-1958) Birinci Dünya müharibəsində Rusiyaya əsir düşmüş, burada bolşeviklər partiyasına qoşulmuş, vətəndaş müharibəsində Qırmızı ordu sıralarında vuruşmuşdu. Edvard Radzinskiyin yazdığına görə çar ailəsinin güllələnməsində iştirak etmişdi. 1930-1944-cü illərdə Kominternə çalışmışdı. Macarıstanda xalq hakimiyyəti qalib gəldikdən sonra (1945) ölkəsinə qayıdaraq müxtəlif rəhbər vəzifələr tutmuşdu. Sovet mənbələri mühacirət illərində onun “Volodya” kod adı altında NKVD ilə sıx əməkdaşlığını iddia edir. Eyni zamanda Sovet ordusunun Budapeştə çağırılmasında da İmre Nadın adı hallandırılır.

Beləliklə, oktyabrın 23-dən 24-nə keçən gecə çoxlu sayda ağır hərbi texnika və 6 min nəfərlik sovet hərbi kontingenti Budapeştə daxil oldu. SSRİ Müdafiə nazirinin əmri ilə Macarıstan paytaxtına gətirilən qüvvələr Xüsusi korpusda birləşdirildi. Təxminən eyni vaxtda Sov.İKP MK Rəyasət Heyətinin üzvləri M.A.Suslov və A.İ.Mikoyan, SSRİ DTK sədri İ.A.Serov, Baş Qərargah rəisinin müavini, ordu generalı M.S.Malinin də Budapeştə gəldilər. Sonralar uzun müddət SSRİ DTK-nə rəhbərlik edən və sovet lideri səviyyəsinə yüksələn Y.V.Andropov həmin dövrdə SSRİ-nin Macarıstandakı səfiri idi. (Bir müddət ATƏT-nin Minsk qrupunda Rusiya təmsilçisi olan və ermənipərəst mövqeyi ilə tanınan Vladimir Kazimirov isə həmin vaxt səfirliyin

azərbaycanlı qurbanları

üçüncü katibi vəzifəsində çalışırdı. Təxminən 60 illik fasilədən sonra bu ilin may ayında bir neçə günlüycə Budapeştə gəlmiş cənab Kazimirovla Rusiya səfirliyindəki görüşümüz zamanı o, ötəri də olsa, 1956-cı il hadisələrini xatırladı. Mən isə öz növbəmdə düşündüm ki, gənc yaşlardan mayası imperiya təkürü və haqsızlıqla yoğurulmuş belə bir adamdan ədalət gözləmək necə sadələvhlükdür!) Yeri gəlmişkən, Budapeşt hadisələri və macar xalqının faciəsi Andropov üçün mənsəb pillələri ilə sürətlə irəliləmək üçün əla tramplini olmuşdu. Onu görmüş, etimad göstərmiş, qabağa çəkmişdilər. Bir il sonra Sov.İKP MK-nın sosialist partiyaları ilə əlaqələr şöbəsinə müdir təyin olunmuşdu...

Çexovun dahiyənə sadəliklə dedi ki, əgər birinci pərdədə səhnədə tufəng asılıbsa, üçüncü pərdədə o, mütləq atəş açmalıdır. Budapeştdə də belə oldu. Aradan bir gün keçəndən sonra sakitlik və asayişin təmini üçün çağırılan sovet ordusu ilə ilk silahlı insident baş verdi. Parlamentin damından açılan atəş nəticəsində sovet zabiti öldürüldü. Bunun qarşılığında Parlamentin önündəki mitinqçilər gülləbaran edildi. Qarşudurma zamanı hər iki tərəfdən 61 nəfər öldürüldü, 300 nəfərə qədər adam yaralandı. Həmin andan etibarən şəhərin müxtəlif istiqamətlərində atışmalar daha intensiv xarakter aldı. Macarların hədəfi həm sovet əsgərləri, həm də AVN təmsilçiləri idi.

Hadisələr daha sürətlə cərəyan etməyə başladı. Oktyabrın 27-də Şolnek şəhərindəki sovet hərbi qarnizonunda sonrakı otuz iki il ərzində Macarıstanın sükani başında dayanan Yanoş Kadar Xalq Fəhlə Partiyasının birinci katibi seçildi. Baş nazir İmre Nad radio müraciətində atəşi dayandırmaq təklifi ilə çıxış etdi. Oktyabrın 28-də radio ilə növbəti çıxışında o, Macarıstanda xalq etirazlarının əksinqilabi qiyam kimi qələmə verilməsi ilə bağlı sovet rəhbərliyinə etirazını bildirdi. Birtərəfli qaydada atəşin dayandırıldığı və sovet qoşunlarının çıxarılması ilə əlaqədar danışıqların başladığı elan olundu.

Oktyabrın 29-da İmre Nadın fərmanı ilə xalq nifrətinin əsas hədəflərindən sayılan AVN-nin ləğv edildi. Sovet əsgərləri paytaxt küçələrindən çəkilərək kazarmalara qayıtmağa başladılar. Onlara cavab atəşi açmaq qadağan edildi. Növbəti gün artıq küçə və meydanlarda sovet tankları gözə dəymirdi. Macarlar Budapeştin tam hüquqlu sahibləri idi. İnsanlar inqilabın qələbəsi eforiyasını yaşayırdılar.

Lakin bu həlledici məqamda İmre Nad hökuməti üzərinə düşən əsas vəzifəni yerinə yetirə bilmədi. Vəziyyət nəzarətdən çıxdı. Anarxiya və özbaşınalıq genişləndi. Silahlı dəstələr kommunistlərə, keçmiş AVN əməkdaşlarına, dövlət idarələrinin qulluqçularına divan tutur, sovet hərbi şəhərciklərini güllə-

Üsyançılar macar çekistini güllələməyə aparırlar.

baran edirdilər. Ozbaşına mühakimələr və siyasi qətlər geniş yer almışdı. Təkcə partiyanın Budapeşt şəhər komitəsi ələ keçirilən zaman 20 nəfərdən çox kommunist xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmişdi. Belə hadisələr təbii ki, sovet təbliğatı üçün əla qida mənbəyi idi.

Paytaxtda başlayan anarxiya digər şəhərlərə də yayılmışdı. Demir yolu və hava nəqliyyatı işləmirdi. Banklar, mağazalar, ictimai işə obyektləri fəaliyyətini dayandırmışdı. Müxtəlif silahlı dəstələr öz qayda-qanunlarını tətbiq edirdilər. Onlardan bəziləri Nad hökumətini tanımadıqlarını açıq bildirirdilər. Oktyabrın 30-da İmre Nad Macarıstanda çoxpartiyalı əsasda yeni seçkilərin keçirilməsi ilə bağlı qərar qəbul etsə də, siyasi lider kimi onun sanalı günlərinin qaldığı artıq heç kimə sirr deyildi.

Belə şəraitdə sovet rəhbərliyi hərbi hissələrin Budapeştdən çıxarılması ilə bağlı iki gün əvvəlki qərara yenidən baxdı. İkinci hərbi müdaxilə dalğasının başlanmasında təkənverici qüvvə sovet emissarları Suslov və Mikoyanla görüşən İmre Nadın Varşava müqaviləsindən çıxmaq və Macarıstanın neytrallığını elan etmək barəsindəki məlumatı olmuşdu. Sov.İKP MK Rəyasət Heyətinin oktyabrın 31-dəki iclasında N.S.Xruşşov sosialist sisteminin gələcəyi baxımından Budapeşt uğrunda mübarizənin zəruriliyini göstərərək demişdi: "Biz təşəbbüsü ələ almalı, Macarıstanda qayda-qanun yaratmalıyıq. Əgər Macarıstandan çıxsaq, bu amerikan, ingilis və fransız imperialistlərinin iştahasını artıracaq. Onlar zəifliyimizi görüb hücumə keçəcəklər".

Beləliklə, oktyabrın 31-də ordu hissələrini yenidən Budapeştə və ölkənin digər narahat bölgələrinə yeritməklə bağlı qərar qəbul olundu. Hərbi müdaxilədən məqsəd İmre Nadı devirmək və Yanoş Kadarın başçılıq edəcəyi "inqilabi fəhləkəndli hökumətini" iqtidara gətirmək idi. SSRİ Müdafiə naziri marşal G.K.Jukovun rəhbərliyi altında

"Tufan" əməliyyatı hazırlandı. Noyabrın 1-dən 3-nə qədər Rumıniyaya və Yuqoslaviyaya səfərlər edən N.S.Xruşşov Polşa, Rumıniya, Bolqarıstan, Çexoslovakiya rəhbərlərindən yeni hərbi müdaxilə və Yanoş Kadarın namizədliyi ilə bağlı xeyir-dua aldı. Mao-Tsze-dun və İosip Broz Tito da bu məsələdə sovet rəhbərinin mövqeyinə tərəfdar çıxdılar.

Noyabrın 1-də Moskvanın qərərindən xəbər tutan İmre Nad son addımlarını atdı. O, Macarıstanın Varşava müqaviləsindən çıxdığını, neytrallıq yolunu tutduğunu bəyan etdi. Ölkənin neytrallığının müdafiəsi üçün BMT Baş katibinə və Budapeştdəki diplomatik korpusun təmsilçilərinə müraciət olundu. Eyni zamanda paytaxtın müdafiəsinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində müəyyən addımlar atıldı.

SSRİ DTK sədri İ.Serovum əmri ilə noyabrın 3-dən 4-nə keçən gecə sovet komandanlığı ilə danışıqlar aparmaq üçün Budapeşt yaxınlığındakı Tököl şəhərinə dəvət olunan Macarıstan müdafiə naziri general Pal Meleter və nümayəndə heyətinin üzvləri həbs edildi. Bundan bir neçə saat sonra isə marşal İ.S.Konevin komandanlığı ilə geniş miqyaslı "Tufan" əməliyyatı başlandı. Macarıstan ərazisində dislokasiya olunmuş 5 diviziyaya yardım məqsədi ilə Zakarpatya Hərbi dairəsinin silahlı qüvvələri ölkəyə yeridildi. General-leytenant Hamazasp Babacanyanın komandası altındakı 8-ci və general-leytenant Hacı Umar Mamsurovun komandasındakı 38-ci ordunun tərkibinə müxtəlif qoşun növlərini əhatə edən 17 diviziya daxil idi. Şahidlərdən birinin yazdığına görə əvvəlcədən heç bir məlumat almayan əsgərlər yeni müharibə başladığını və Almaniya üzərinə göndərilənlərini düşünürdülər.

Noyabrın 4-də səhər saatlarında sovet ordusu hissələri artıq Budapeştin bütün mühüm yol qovşaqlarını, körpüləri, strateji yüksəklikləri, əsas hökumət binalarını nəzarətə götürmüşdülər. Macar ordusunun

hissələri və fəhlələrdən ibarət silahlı dəstələr şəhərin müxtəlif yerlərində düşməne müqavimət göstərməyə çalışırdılar. 8-ci və 9-cu rayonlar, habelə Çepel zavodunun ərazisi daha inadla müdafiə olunurdu. Lakin qüvvələr bərabər deyildi. Qanlı döyüşlər dörd gün – noyabrın 4-dən 7-nə qədər davam etdi. 24-28 oktyabr günlərindən fərqli olaraq bu dəfə sovet hərbi hissələri özlərinin xüsusi amansızlığı ilə seçilirdi. Müqavimət nöqtələrinə əvvəlcə ağır artilleriyadan atəş açılır, sonra isə tankların arxasında gizlənən piyadalar zəruri "təmizlik işləri" aparırdılar.

İmre Nad sonuncu dəfə noyabrın 4-də, səhər saat 6-da ölkə vətəndaşlarına radio ilə müraciət etdi. Lakin çıxışını bitirə bilmədi. Çünki sovet komandanlığının əmri ilə azad sözün sonuncu istinadgahı olan "Koşut radiosunun" fəaliyyəti dayandırılmışdı. (Burada istər-istəməz 1990-cı ilin yanvarında televiziya blokunun partladılması yada düşür. Ümumiyyətlə, 1956-cı il Budapeştə və 1990-cı il Bakı hadisələri arasında analoglar yetərinə çoxdur. Bu da sovet imperiyasının öz antimilli siyasətinə hər yerdə eyni üsullarla həyata keçirdiyini göstərir.)

Artıq uduzduqlarını gören İmre Nad və onun hökumətinin bir neçə üzvü Yuqoslaviya (hazırkı Serbiya) səfirliyində sığınacaq tapdılar. Keçmiş SSRİ, indiki Rusiya səfirliyindən təxminən dörd yüz metrlik məsafədə yerləşən bu binada onlar yalnız noyabrın 22-nə qədər qala bildilər. Sovet xüsusi xidmət orqanlarının aldadaraq binadan çıxardıqları Nad və həmfikirliyi (bəzi qaynaqlar Yanoş Kadarın Yuqoslaviyaya getmək üçün onlara yazılı toxunulmazlıq təminatı verdiyini bildirir) əvvəlcə Rumıniyaya aparıldı. Bir il sonra yenidən Macarıstana qaytarıldılar. Qapalı məhkəmə İmre Nada və müdafiə naziri Pal Meleterə ölüm hökmü çıxardı. Hökm 1958-ci il iyunun 16-da yerinə yetirildi. Kreml mətbəxinə yaxşı bilən keçmiş kommunist funksioneri və siyasi icmalçı Fyodr Burlatskinin yazdığına görə, "digər sosialist ölkələrinin liderlərinə də dərs olmaq üçün" N.S.Xruşşov Nadın edamında xüsusi ısrar etmişdi.

1989-cu il iyunun 16-da İmre Nadın cəsədi adsız məzardan çıxarılaraq tənənəli şəkildə şəhər mərkəzindəki parklardan birində dəfn olundu. Mərasimə yüz mindən artıq insan qatılmışdı. İmre Nadın dəfni əslində Macarıstanda sosialist erasının bitməsinin rəmzi sayıla bilərdi. Macarıstana 32 il rəhbərlik edən və müasirlərinin fikrinə görə ölkəni "sosializm barakında ən rahat və yaşamaq yerə çevirən" Yanoş Kadar isə bu tənənəli dəfn mərasimindən iyirmi gün sonra dünya ilə vidalaşdı. İmre Nad ölümündən sonra da olsa, siyasi opponentinə haqlı olduğunu sübut edə bildi... İndi onun adı Macarıstanın milli qəhrəmanı kimi böyük ehtiramla anılır.

(Ardı var)

Neftçilər prospektində su və kanalizasiya xətti dəyişdirilir

Bakı şəhəri Neftçilər prospektində yol infrastrukturunun yenilənməsi ilə əlaqədar aparılan əsaslı təmir-tikinti işləri çərçivəsində "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (ASC) ərazidən keçən magistral su və kanalizasiya xətlərinin dəyişdirilməsinə başlanılıb. "Azərsu" ASC-nin mətbuat xidməti və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbə-sindən verilən məlumata görə, prospektin Funikulyorun qarşısından Əziz Əliyev küçəsi ilə kəsişməsinə qədər olan hissəsində uzun müddət istifadədə olan metal borulardan ibarət su və kanalizasiya xətləri polietilen borularla əvəzlənir. Hazırda prospekt boyunca 1960 metr uzunluğunda su, 250 metr uzunluğunda kanalizasiya xətti çəkilir.

Prospektin Puşkin küçəsi ilə kəsişməsindən Yusif Səfərov küçəsinə qədər olan hissəsində isə

yeni magistral su xətti çəkilir. 1286 metr uzunluğunda müxtəlif diametrlili polietilen borularla çəkilən su xətti bu ərazidə yeni tikilmiş yaşayış binalarının içməli su təminatını yaxşılaşdıracaq.

Təmir-tikinti işlərinin yaxın günlərdə başa çatdırılması nəzərdə tutulur. Yeni xətlərin istismara verilməsi ilə bu ərazidə içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin işi yaxşılaşacaq.

6,4 milyon manatı vergidən yayındıran sahibkar məhkəmə qarşısında

Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti Lənkəran rayonu sakini, "Elkontex", "Elnur-X" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətlərinin və "Sərdar LTD" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin direktoru Cahangirov Elnur Əhmədağa oğlunun vergi orqanlarına təqdim etdiyi bəyannamələrə gəlirlər və xərclər barədə bilə-bilə təhrif olunmuş məlumatlar daxil etməklə və bəyannamə təqdim etməklə külli miqdar təşkil edən 6 milyon 409 min 132,69 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayındırmaqda aşkar edib. Nazirlikdən verilən məlumata görə, Elnur Cahangirov "Sərdar LTD" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin direktoru işləyərkən şirkətin adından vergi orqanına təqdim etdiyi əlavə dəyər vergisi bəyannaməsində vergi tutulan dövriyyəni azaltmaqla, eyni zamanda mənfəət vergisi bəyannaməsini təqdim etməyərək ümumi hesabla külli miqdar təşkil edən 3 milyon 311 min 165,71 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınıb.

Bundan başqa, Elnur Cahangirov "Elkontex" MMC-nin direktoru vəzifəsində işləyərkən ümumi hesabla külli miqdar təşkil edən 1 milyon 612 min 418,22 manat məbləğində əlavə dəyər vergisini, "Elnur-X" MMC-nin direktoru kimi isə ümumi hesabla külli miqdar təşkil edən 1 milyon 485 min 548,76 manat məbləğində vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayınıb.

Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti eməkdaşları tərəfindən keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində istintaqdan gizlənen Elnur Cahangirov tutulub. Təqsirləndirilən şəxs qismində dindirilərək Elnur Cahangirov ona elan edilmiş ittihamda özünü təqsirli bilib, "Elkontex", "Elnur-X" MMC-nin və "Sərdar LTD" İstehsalat Kommersiya Şirkətinin direktoru vəzifəsində işləyərkən müəssisələrin adından müxtəlif adda mal-materialların alqı-satqısı və xidmətlərin göstərilməsi ilə məşğul olduğunu, mühasibatlıq işlərini özünün apardığını bildirib.

Elnur Cahangirov barəsində olan cinayət işinin ibtidai istintaqı tamamlanaraq baxılması üçün məhkəməyə göndərilib.

Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamenti tərəfindən vergiləri dövlət büdcəsinə ödəməkdən yayındırılması hallarına qarşı mübarizə tədbirləri davam etdirilir.

Xaçmazda yerləşən müəssisənin pivə istehsalı və satışına qadağa qoyulub

Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi yanında Texniki Tənzimləmə və Standartlaşdırma üzrə Dövlət Nəzarəti Xidməti tərəfindən Xaçmaz rayonu, Qaraqurdlu kəndində yerləşən "Müasir Gənclər" MMC-də pasterizə olunmamış açıq rəngli pivənin istehsalına dövlət nəzarəti həyata keçirilib. Komitədən verilən məlumata görə, araşdırma zamanı müəyyən olunub ki, pivə AZS 143-2005 dövlət standartının tələblərinə uyğun olmayaraq, sanitariya norma və qaydalar riayət edilmədən, texnoloji təlimat və resepturalar olmadan istehsal olunur. Müəssisədə hazır məhsulun sınaqlarını aparmaq üçün laboratoriya mövcud deyil, istehsal sahələri gigiyenik norma və qaydalara cavab vermir, sabit keyfiyyət-

də məhsul istehsalı üçün şərait yoxdur, istismar olunan ölçmə va-

sitələri müqayisəli dövlət yoxlanışından keçmədən istifadə olunur. Bundan başqa müəyyən edilib ki, istifadə olunan avadanlıqların istismar müddəti bitmiş və istehsal üçün yararsız halda istifadə olunaraq məhsulun texnoloji prosesdə duz məhlulu ilə qarışması ilə nəticələnib, hazırlanan pivə vaxtından tez, yeni yetişmədən istehsaldan çıxarılıb. Bununla da tonlarla pivə insan həyatı və sağlamlığı üçün təhlükəli halda istehsal olunub. Dövlət nəzarəti tədbiri zamanı müəssisədə heç bir sınağı aparılmayan, ekstraktivliyi və tündlük faizi təyin olunmayan 2 ədəd 20 tonluq çəndə məhsul aşkar edilib.

Aşkar olunmuş qanun pozuntuları ilə bağlı "Müasir Gənclər" MMC-də pivə istehsalı və satışı qadağan edilib.

Nəqliyyat Nazirliyində kollegiya iclası keçirilib

Nəqliyyat Nazirliyində Azərbaycan Respublikasının nəqliyyat-yol kompleksinə daxil olan sahələr üzrə 2012-ci ilin birinci yarım ilinin yekunlarına həsr olunmuş kollegiya iclası keçirilib. Nazirlikdən verilən məlumata görə, iclasda Azərbaycan Respublikasının nəqliyyat-yol kompleksinə daxil olan sahələr üzrə I yarım ilinin yekunları və qarşıda həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan tədbirlər müzakirə olunub.

Kollegiya iclasının gedişində "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin, "Azəryolservis" Açıq Səhmdar Səmiyyətinin, Dövlət Avtomobil Nəqliyyatı Xidmətinin hesabatları dinlənilib, əldə edilmiş uğurlardan və bəzi sahələrdə hələ də mövcud olan çatışmazlıqlardan danışılıb, sistemli tədbirlər görülməsi ilə bağlı tapşırıqlar verilib.

Kollegiya iclasında müzakirə edilən məsələlər üzrə müvafiq qərarlar qəbul edilib.

"Azəriqaz" bütün ölkəni əhatə edən layihənin icrasına başlayıb

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 aprel 2009-cu il tarixli 80 sayılı Fərmanı ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın və 4 may 2011-ci il tarixli 1490 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2011-2013-cü illərdə Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın icrası ilə bağlı əhalinin və digər istehlakçıların payız-qış mövsümündə normal və təhlükəsiz qaz təchizatının təmin olunması, yaşayış məntəqələrinin qazlaşdırılması və qaz təminatının bərpası, qaz təchizatı şəbəkəsinin əsaslı təmiri məqsədilə Dövlət Neft Şirkətinin "Azəriqaz" İstehsalat Birliyi tərəfindən məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. "Azəriqaz"dan verilən məlumata görə, iyulun 1-ə Azərbaycanda 1403049 əhali abonent olmaqla qazlaşma səviyyəsi 76,2 faiz, o cümlədən Bakı şəhərində 632068 əhali abonent olmaqla qazlaşma səviyyəsi 96,2 faiz, regionlarda 770981 əhali abonent olmaqla qazlaşma səviyyəsi 65,2 faiz təşkil edib.

İstehsalat Birliyinin əsas strateji hədəflərindən biri dövlət proqramlarında qaz təchizatı ilə bağlı nəzərdə tutulmuş tədbirlərin vaxtında icrası və respublikanın qazlaşma səviyyəsinin 2013-cü ilin sonuna qədər 95 faizə çatdırılmasından ibarətdir. Belə ki, 2013-cü ilin sonuna qədər respublikanın müxtəlif bölgələrində 463514 mənzilin qazlaşdırılması nəzərdə tutulub.

Şəbəkənin nəql etmə imkanlarının artırılması və təhlükəsiz istismarının təmin olunması, qaz təchizatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı mövcud daşıyıcı və paylayıcı qaz kəmərlərinin əsaslı təmiri və yenidən qurulması, kənd yaşayış məntəqələrinin və yeni yaşayış sahələrinin qazlaşdırılması üçün 2012-2013-cü illərdə icrası nəzərdə tutulan layihə hazırlanıb.

Əsasən respublikanın bütün bölgələrini əhatə etməklə layihəyə 32.530 mm diametrlili 1877 km polad daşıyıcı və paylayıcı qaz kəmərlərinin, 25.400 mm diametrlili 19377 km polietilen daşıyıcı və paylayıcı qaz kəmərlərinin, 463514 ədəd qaz sayğacının (o cümlədən 48145 ədəd "smart-kart" tipli elektron qaz sayğacının, 415369 ədəd mexaniki qaz sayğacının) və bununla bağlı 20.25 mm diametrlili 20896 km boru xəttinin quraşdırılması, 439189 ədəd fərdi qaz tənzimləyicilərinin, 1162 ədəd qaztənzimləyici şkafların, 80 qazpaylayıcı stansiyada yeni tənzimləyici və nəzarət-ölçü avadanlıqlarının quraşdırılması daxildir.

Bu irimiqyaslı layihənin icrası üçün müqavilə imzalanıb, müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq respublikanın bütün regionlarında qazlaşma, təmir-bərpa və yenedənqurma işlərinin icrasına başlanılıb.

Səbail Rayon İcra Hakimiyyəti

Səbail Rayon İcra Hakimiyyəti və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun birgə təşkil etdiyi fərdi jurnalist yazıları müsabiqəsinin

E L A N I

Müsabiqənin məqsədi

Müsabiqənin məqsədi Səbail rayonunun sosial-iqtisadi və ictimai həyatındakı proseslərin ictimaiyyətə daha yaxından çatdırılmasında peşəkar jurnalist yaradıcılığını stimullaşdırmaq.

Müsabiqənin mövzusu

“Səbail rayonunun sosial-iqtisadi inkişafı: real vəziyyət və perspektivlər”

Müsabiqədə iştirak

Müsabiqə elan olunan gündə ən azı bir il müddətində kütləvi informasiya vasitələrində (qəzet, jurnal və informasiya agentliklərində) fasiləsiz çalışan şəxslər müsabiqədə iştirak edə bilərlər.

Müsabiqəyə təqdim olunan yazılara aid tələblər

1. Dərc olunmuş yazıların sərlovhələri təklif olunmuş mövzu ilə eyni olmalıdır.
2. Müsabiqəyə hər jurnalist yalnız bir yazı təqdim edə bilər.
3. Qəzet və jurnallarda çalışan jurnalistlərin yazıları yalnız çalışdıqları mətbuat orqanlarında dərc edilməlidir, informasiya agentliklərində çalışan jurnalistlərin yazıları isə son 1 (bir) ildə, həftə 1 (bir) dəfədən az olmayaraq nəşr edilən qəzetlərdə çap olunmalıdır.
4. Yazılar son bir ildə, həftədə bir dəfədən az olmayaraq nəşr edilən, Azərbaycan Mətbuat Şurasının tərtib etdiyi “qara siyahı” ya düşməyən mətbuat orqanlarında dərc edilmişdir.
5. Qəzetdə dərc olunmuş yazıda “Səbail rayon icra Hakimiyyəti və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün” qeydi göstərilməlidir.

Yazıların qəbul qaydaları

1. Yazının dərc olunduğu mətbuat orqanı (qəzet, jurnal) 1 nüsxə
2. Yazının Elektron variantı (Times New Roman (12) şriftində –CD diskdə) 1 nüsxə
3. Yazının A4 formatda çap olunmuş variantı (müəllifin imzası göstərilməməlidir) 3 nüsxə
4. Yazıların həcmi : 1 səhifə (A3) olmalıdır (9-11 min işarə),

Tələb olunan sənədlər

1. Əmək kitabçasının işlədiyi KİV tərəfindən təsdiq edilmiş surəti (möhür və baş redaktorun imzası)
2. İştirakçı haqqında məlumat cədvəli (möhür, müəllif və baş redaktorun imzası ilə)
3. Şəxsiyyət vəsiqəsi və surəti,
4. Şəxsi VÖEN və surəti,
5. Şəxsi bank rekvizitləri (şəxsi VÖEN əsasında açılmış bank hesabı).

Qeyd: İştirakçı haqqında məlumat cədvəlini əldə etmək üçün Fonda müraciət edə bilərsiniz.

Tələb olunan sənədlər tam olmadığı və ya həqiqəti əks etdirmədiyi hallarda yazı müsabiqəyə buraxılmır.

Fonda təqdim edilmiş yazılar və sənədlər geri qaytarılmır.

Yazıların qəbulu 27 iyul 2012-ci il tarixindən başlayır, 31 sentyabr 2012-ci il tarixinədə başa çatır.

Yazılar rəsmi iş günləri saat 10:00-dan 16:00-dək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fonduna şəxsən təqdim olunmalıdır.

Qiymətləndirmə meyarları:

- mövzunun əhatə olunması, jurnalist araşdırması, əsaslandırma;
- materialın oxucu üçün informasiyalıq səviyyəsi;
- yazının dil və üslub xüsusiyyətləri, bədii-estetik ifadəsi;
- jurnalist obyektivliyi, qərəzsizliyi, tərəfsizliyi və məsuliyyəti;
- ictimai maraqların müdafiəsi.

Müsabiqəyə təqdim olunmuş yazıların mükafatlandırılması

- I yer – 1 000 manat
- II yer – 800 manat
- III yer – 600 manat

Həvəsləndirici mükafat – 200 manat (10 yazı müəllifinə həvəsləndirici mükafat veriləcəkdir)

Qaliblər, həmçinin Səbail Rayon İcra Hakimiyyəti və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun xüsusi diplomu ilə təltif olunacaqlar.

KİVDF

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

www.kivdf.gov.az

Yuxulu

Aysel ƏLİZADƏ

Dəhşətli yuxu görmüşəm. Bütün sirlərin üstü açılmışdı. Bir ilan peyda oldu, quyruğu üstə dik qalxıb fısıldaya-fısıldaya öpdü mənə ilan dodaqlarıyla, sonra bədənini sürüyə-sürüyə uzaqlaşdı...

Həmən yozuma başlamayın. Səbriniz olsun, bir dinləyin, görün axırı nə olur.

Atam danışardı ki, uşaq vaxtı valideynlərindən inciyəndə, ya o zaman anlamadığı nəşə qərübə bir sıxıntı keçirəndə, bağcadaki hovuzun qırağında təmtəkcə oturarmış. Bir ilan gəlib yanında başını dimdik qaldırır, uzun-uzadı beləcə dayanıb durar, sonra çəkib gedərmiş. Atam deyirdi ki, bundan qorxmurdum – ilan öz duruşuyla, təkniyiylə mənə rahatladır, bu ədasıyla ilan dilində mənə başa salardı ki, qorxmağa gerek yoxdu. Bir gün Atamın atası – babam həmin ilanı tapıb öldürür. Bu sui-qəsd xüsusi anlam daşıyır. Sadəcə, babam da bütün qoçaq kişilər kimi düşünür ki, bağda ilan varsa, coluq-cocuğu sancmasın deyə onun özünü tapıb yabayla sancmaq lazımdı. Babam hünərini ev əhlinə ədayla açıqlayanda Atam hovuzun qırağına qaçıb hamıdan gizlin hönkürür. Həyatının ilk zədəsini alır, ilk dostunu itirir. Atam...

İllər keçir, böyüyür, anamla evlənin, mən doğuluram. Çox şeylər baş verir. O gedir, bu gəlir, bu gedir, o gəlir, sonra mən böyüyüb qızımın atasına əre gedirəm. Yene nələrsə baş verir və bir gün atamı vaxtsiz itirirəm. Vaxtsiz və gözənilmədən...

Hər gecə ümidlə yatıram ki, bəlkə, yuxumda Atamla görüşərəm.

Ancaq gəlir, görüşürük. Deyilənə görə, ölənlər çox sevdikləri adamların yuxusuna girmirlər. Qorxutmaq, narahat eləməmək üçün.

Uzun zamandı yuxu görmürdüm. Çox uzun zamandı... Bu gecə... **dəhşətli yuxu görmüşəm. Bütün sirlərin üstü açılmışdı. Bir ilan peyda oldu, quyruğu üstə dik qalxıb fısıldaya-fısıldaya öpdü mənə ilan dodaqlarıyla, sonra bədənini sürüyə-sürüyə uzaqlaşdı.** Ayılan kimi atamın əhvalatı düşdü yadıma.

Bu yerdə cürbəcür yorumlar da etmək olar.

Yuxuda ilan görmək yoldu – yuxuyozmalarında belə yazılıb. Yuxuda ilan sancması... yuxuda ilan öldürmək... ilanı ayaqlamaq, boğa-

zına ilanın dolanması... ilan başına fırlanması... belə-belə açmaları var bu tapmacaların. Yuxuda ilan sənə öpməsinin yorumu yoxdu. İlan adam öpməz. İlan heç öpə də bilmir. Hardan bilirək? Mənə öpdü. Yuxuda da olsa, öpdü. Biz ilanı yaxına buraxırıq ki, ağır qalxıb yanığımızdan klassiklər demiş bir “buse” alsın?

İlan müdriklik rəmzidi. Keşikçidi. Yadımdadı “Mauqli”? Xəzinəni neçə illəriydi qoruyurdu o ilan.

Heç vaxt ilana ayaqqabı atmayın, lütfən.

Ayaqlarım yalın idi – qaçırdım, su pərisinə döndüm, Atlantikə atdım özümü, o gəldi, “Pərim” dedi, gözümüzü yumduq, öpüştük, sevişə bilmədik, mən su pərisiydim... Yox, bu başqa yuxudu. Hardan yazıma düşdü.

Siz heç öz yatağınızda özünüzü göydən asılmış beşikdə hiss etdinizmi? Duyduğunuz rahatlıq sizə yuxu kimi gəldimi?

O an Tanrı beşiyinizi yelləmək istəyir, amma qiymir... Elə bir tarazlıqdasınız ki, tərpətməyə əli gəlmir. O qədər yüksəkdə ki, əlini uzatsan, Tanrıya toxunarsan...

Oldumu belə? Sizdə də oldumu?

Su pərisiydim, üzürdüm, fırlanırdım, okeanlar vətənim idi. Suyun içində bir səltənətim vardı, Sultanım. Özüm öz Sultanım. Siz heç özünüzün Sultanı olduğunuzmu?

Sultanım, səndən öncə – onda Pəri deyildim hələ, qəlbimin açarı vardı, bağlayıb atmışdım dənizə. İndi üzə-üzə bir də baxdım, dibdə, lap dibdə bir şey parlayır, nə olsa yaxşıdı? Doğru! Açaq. Sultanım, sən mənə... Səndə qalsın. Mən bir az dəliyəm. Yuxudan ayılıb yenə geri ataram. Yuxu görürəm, görürəm bütün sirlərin üstü açılır. Bir ilan gəlir... gerisini bilirsən.

Atam ayaq üstə ölür. Durduğu yerdə. Əlində dərmanlar. Astması vardı, boğulardı ara-sıra. Adamın atası ola, bərk-bərk sarıla... Freyd deyirdi ki, Tanrı ataya olan ehtiyacdan yaranıb. Atam ölübsə... nə etməli?

Atam vardı, balaca vaxtı ilanla danışardı. Qayıdaq əvvələ. Bütün sirlərin üstü açıldı. Hansı sirlərin? Sırr nədi? Hamıdan gizli olandı. Kimsənin bilmədiyidi. Görün sizə nə qədər şey danışdım – Atam, onun ilan dostu, qatıl atası, su pərisi, açar, beşik... sağ olasız, eşlik elədiniz sayıqlamalarıma. Atam ilanı özü göndərmişdi yuxuma. Özü gəlmədi, kövrələrdim axı, üzülərdim, ağlayardım. Dostunu göndərdi. Onlar hələ də dostdular. Orda – hardasa bir yerdədilər. İkisini də öldürüblər. Atamı astma öldürdü. Özünüzdən muğayət olun.

İlan mənə öpəndən sonra ayaqqabılarımı çıxardım. Sıxılırdım, azadlığa çıxdım. Qaçdım, yüngülləşdim, o qədər yüngülləşdim ki, dupduru hiss elədim özümü, duru bir sakitlik yaşadım, özümü tərtəmiz sularda, mələk kimi, pəri kimi hiss elədim. Daha yerimirdim, üzürdüm, süzürdüm... Bilirdim, bilirdim ki, o ilandı – Atamın dostu. Keşik çəkdiyini deməyə gəlib. Mən Atamın xəzinəliyəm. Həmişə belə olacaq... İndi Atam yoxdu, sevgilim var, beşiyim var, yuxum var, əlimi uzadanda Tanrıya toxunuram...

milli təhsil haqqında fundamental əsər

demokrat yazıçı Cəlil Məmmədquluzadə deyirdi ki, biz tariximizi ona görə öyrənirik ki, gələcəkdə səhvlər etməyək. Keçmiş bilməmək təkcə indi baş verənlərin dərk olunmasına mane olmur, o həm də gələcəyə nüfuz etmək təşəbbüslərini yox edir. Danılmaz faktdır ki, sələflərimiz şəərəfli bir tarix yaradıblar. Biz onların millətin mənəvi təkamülündəki xidmətlərini araşdırıb indiki və gələcək nəsillərə çatdırmaq və bu şəərəfli yolu davam etdirməyə çalışmaqla öz mənəvi borcumuzu yerinə yetirmiş oluruq. Bununla yanaşı, arzu edirik ki, gələcəkdə "Azərbaycanın təhsil tarixi" çoxcildliyini rus və ingilis dillərində də nəşr etdirib dünya ictimaiyyətinə çatdırıla bilər. Düşünürəm ki, "Azərbaycanın təhsil tarixi" çoxcildliyi bir orijinal xüsusiyyəti ilə də oxucuların diqqətini çəkəcəkdir: indiyədək çap olunmuş əsərlərin, məqalələrin, dərsliklərin, əlavə oxu materiallarının əksəriyyətində tarixi şəxsiyyətlərin, müəlliflərin, tədqiqatçıların soyadları tam, ad və ata adı isə inisiallarla verilir. Bəzən isə arxiv materiallarının çoxu rus dilində olduğundan tərcümə zamanı inisiallar həqiqətdə olduğundan fərqli şəkildə oxuculara çatdırılıb. Mən və mənə bu şəərəfli, çətin işdə kömək edənlər çox çətinliklə də olsa, kitabda adı çəkilən, haqqında bəhs edilən şəxslərin adlarını tam şəkildə verməyə çalışdıq.

"Azərbaycanın təhsil tarixi"ni yazmaqda bir amalım da ondan ibarət olub ki, təhsilin cəmiyyətin formalaşmasında necə böyük əhəmiyyət daşıdığını, ölkənin milli sərvətinin əsasını təşkil etdiyini, tərəqqi və inkişafın yalnız təhsillə bağlı olduğunu və bu sahəyə xüsusi diqqət, qayğının nə qədər vacib olduğunu bir daha vurğulayım. Əsərlərdən, dəyərli məsləhətlərdən bəhrələndiyim hər bir şəxsə, ilk növbədə Təhsil Nazirliyinin mənə yaxından kömək etmiş əməkdaşlarına, "Təhsil muzeyi"nin işçilərinə, "Təhsil Nəşriyyat-Poliqrafiya" Birliyinin kollektivinə və kitabın ərsəyə gəlməsində əməyi olan digər insanlara, eləcə də gələcək nəşrlərin təkmilləşdirilməsi baxımından qeyd, təkliflər söyləyəcək oxuculara əvvəlcədən təşəkkürümü, hörmət və ehtiramımı bildirirəm".

Çoxcildlikdə yer alan qədim və orta əsrlərdə Azərbaycan təhsili başlıqlı fəslə qeyd olunub ki, orta əsrlərdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən məktəb və mədrəsələr xalqın o dövrün tələbinə uyğun təhsil almasında, elmi biliklərə yiyələnməsində müstəsna xidmətlər göstərməklə yanaşı, Xaqani Şirvani, Məhsəti Gəncəvi, Nizami Gəncəvi, Marağalı Əvhədi, İmadəddin Nəsimi, Şah İsmayıl Xətai, Məhəmməd Füzuli, Qövsi Təbrizi, Saib Təbrizi kimi görkəmli ziyalılar yetişdirib: "Azərbaycanda mədrəsə təhsilinin sürətli inkişafı XII əsrə təsadüf edir. Həmin dövrdə mədrəsələr, əsasən Marağa, Naxçıvan və Gəncə şəhərlərində mərkəzləşmişdi. Digər şəhərlərdə də yüksək təhsil verən mədrəsələr fəaliyyət göstərirdi. Bunlardan biri də Şamaxı yaxınlığında yerləşən "Mədrəsə-ye Tibb"

adlı məktəb idi. Həmin mədrəsə Əfzələddin Xaqanının əmisi Ömər İbn Kafiyəddin tərəfindən yaradılıb. Azərbaycanın bir çox şəhərlərində mədrəsələr fəaliyyət göstərsə də, Marağa şəhəri XIII əsr təhsil şəbəkəsində xüsusi yer tuturdu. Belə ki, Marağa şəhərində mədrəsələrin sayı daha çox idi. Nəsrəddin Tusinin yaratdığı və 15 ildən artıq rəhbərlik etdiyi Marağa rəsədxanası riyaziyyat, astronomiya, fəlsəfə və bir çox digər elm sahələri üzrə dövrünün tanınmış alimlərinin elmi və pedaqoji fəaliyyətlərini birləşdirən nümunəvi tədris və elm ocaqlarından biri idi. Bəzi mənbələrin göstərdiyinə görə, burada 400 min cildlik əlyazma saxlanılırdı. Marağa rəsədxanasında Azərbaycan alimləri Fəxrəddin Marağayi və Şəmsəddin Şirvani, əslən tiflisli olan Fəxrəddin İxləti və eləcə də Yaxın və Orta Şərq ölkələrindən, Çindən gəlmiş alimlər çalışırdılar. Rəsədxanada elmi risarələr, ulduzlu səmanın xəritəsi, ulduz kataloqları tərtib olunurdu. Burada yazılmış əsərlər latın dilinə tərcümə olunaraq Avropada nəşr edilirdi. Marağa rəsədxanası başqa ölkələrdə astronomiyanın inkişafına böyük təsir göstərmişdir. O, Özbəkistandakı Uluqbəy rəsədxanası və məşhur Pekin rəsədxanası üçün nümunə rolunu oynamışdır".

Kitabda qeyd olunub ki, XVII əsr Azərbaycan tarixində milli məktəb və maarifin inkişafını xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır. Bu dövrdə ərəb və fars dilləri ilə yanaşı, Azərbaycan dili də öz milli hüququna yiyələnmiş, istifadə dairəsi genişlənməmişdi: "Səfəvilər dövründə Azərbaycan dilinin geniş yayılması ilə əlaqədar olaraq, Adam Oleari yazır Şirvanda, Azərbaycanda və Bağdadda, hətta uşaqlar türk dilində təhsil alırdılar". Sarayda danışdığı Azərbaycan dilində gedirdi. XVI-XVII əsrdən başlayaraq, Azərbaycan məktəblərində təlimin həm də ana dilində aparılması, bu dövrdə Azərbaycanda milli mədəniyyətin, xüsusilə də milli maarifin yüksək inkişaf səviyyəsini təsdiq edən əsas faktdır.

XVI-XVII əsrdə Azərbaycanda məktəb və mədrəsələrin sayının artması elmin inkişafına güclü təkan verdi. Coğrafiya, tarix, fəlsəfə, məntiq və qramatika, ədəbiyyata aid bir sıra elmi əsərlər yaradıldı. Alimlərdən Şəmsəddin Məhəmməd Təbrizi, filosof və münəccim Seyid Yəhya Bakuvi, coğrafiyaçı və tarixçi Əhd-ər Rəşid, əl-Bakuvi, İdris Bitlisi, Fazil Nüqtəşi, təbib Ramazan Lənkərani, filosof və tarixçi Cələləddin Məhəmməd Divani və başqaları daha çox şöhrət tapmışdılar. Təkcə Ağqoyunlu hökmdarının şəxsi kitabxanasında 58 alim çalışırdı. Qeyd etmək lazımdır ki, müsəlman ölkələrində təhsil və din anlayışları vəhdəd təşkil edirdi və təlim-tərbiyə müəssisələri, bir qayda olaraq məscidlərdə, dini müəssisələrin nəzdində yerləşirdi. Azərbaycanda məktəb və mədrəsələrin fəaliyyəti ilə bağlı alman alimi və diplomatı Adam Olearinin "Səyahətname"sində maraqlı faktlar var. Onun yazdığına görə, XVII əsrdə Şamaxı, Ərdəbil, Təbriz,

İsfahan, Şiraz, Məşhəd, Qəzvin, Qum və Yəzd şəhərində mədrəsələrin idarə olunmasına o zaman bütün ölkə üçün rəsmi dini şəxsiyyət hesab edilən Şeyxulislam rəhbərlik edirdi. XVIII əsrdə yadelli işğalçıların fasiləsiz basqınları və arasıkəsilməz feodal çəkişmələri nəticəsində Azərbaycanda məktəb və maarif işlərində nisbətən durğunluq yaranırdı. XVIII əsrin əvvəllərində onlarla məktəb və mədrəsəsi olan Şabran şəhəri bütünlüklə dağıdıldı, təhsil ocaqları məhv edildi. Buna baxmayaraq, Şamaxı, Şəki, Gəncə, Təbriz, Naxçıvan, Quba, Bakı və sair şəhərlər mədəniyyət mərkəzləri olaraq qalırdılar. Bu şəhərlərdə olan mədrəsələrdə Şərq sxolastikasından dərslər keçirilirdi. Bu dövrdə də Azərbaycanda bir sıra qiymətli elmi əsərlər yaradıldı. 1712-ci ildə Məhəmməd Yusif Şirvani tərəfindən naməlum müəllifin "Tibname" əsərini üzü köçürüldü. Əsər türk dilində yazılmışdı və o dövrdə məlum olan bir çox xəstəliklərin müalicəsindən bəhs edir.

XVIII əsrdə Azərbaycan dili elmdə daha geniş istifadə olunmağa başladı. Məhəmməd Həsən xan Müştəq, Məhəmməd Zari, Arif Təbrizi, Arif Şirvani, Ağa Məsih Şirvani, Baba Şirvani, Xəstə Qasım, Molla Vəli Vidadi, Molla Pənah Vaqif və digərləri təhsil və maarif sahəsindəki tənəzzülü aradan qaldırmaq üçün əllərindən gələni edirdilər. Molla Vəli Vidadinin Cəbrayılın Çələbilər kəndində, Molla Pənah Vaqifin Şuşanın Saatlı məhəlləsində açdığı məktəb yerli əhalinin təhsilə cəlb olunmasında əhəmiyyətli rol oynadı".

Kitabda yer alan XIX əsrdə Azərbaycan təhsili başlıqlı fəsilə isə XIX əsrdə Azərbaycanda açılan məktəblərin siyahısı, bir sıra kənd məktəblərinin açılma tarixi haqqda ətraflı məlumatlar yer alıb. Vurğulanıb ki, XIX əsr təhsil sahəsindəki imkan və yeniliklərin bir səbəbi də azərbaycanlıların arasında ibtidai təhsilin yayılması idi. Belə ki, bu amil orta təhsil müəssisələrinin təşkilinə zəmin yaradırdı və əhalinin orta təhsilə olan ehtiyacını ödəmək məqsədi ilə gimnaziyaların təşkil edilməsini zəruriləşdirirdi: "İlk gimnaziyalar Qərbi Avropada 1598-ci ildə, Rusiyada 1726-cı ildə Peterburqda açılmışdı. Gimnaziyalar iki istiqamətdə inkişaf etmişdi. Klassik və realni. Humanitar istiqaməti ilə fərqlənən klassik gimnaziyalarda qədim dillər tədris edilirdi. Realni gimnaziyalar praktik istiqaməti ilə seçilirdi. Burada alman və fransız dilləri öyrədilir, riyaziyyat, fizika, təbiət, rəsmxət, ilahşünas və rəsm tədris olunurdu. İlahiyyat, tarix, coğrafiya fənləri hər iki gimnaziyada eyni həcmdə tədris edilirdi. Klassik gimnaziyaları bitirənlər universitetlərə və digər ali məktəblərə daxil olmaq hüququna malik idilər. Realni gimnaziyaları bitirənlər isə yalnız texniki ali məktəblərə daxil ola bilərdilər. Progimnaziyanı bitirənlər gimnaziyaya maneəsiz daxil olurdular. 1865-ci il sentyabrın 13-də Bakı dördsinifli ibtidai məktəbin əsasında realni progimnaziya təşkil olun-

du. 1867-ci ildə həmin progimnaziya realni gimnaziyaya, 1870-ci il iyunun 1-də isə Yelizavetpol qəza məktəbi klassik progimnaziyaya çevrildi. 1881-ci il sentyabrın 20-də Şuşada realni məktəbin əsası qoyuldu. Bakıda fəaliyyət göstərən "Müqəddəs Nina" qız məktəbi 1874-cü ildə, Şuşadakı Marinski qız məktəbi 1894-cü ildə gimnaziyaya çevrildi. 1899-cu ildə Yelizavetpolda "Müqəddəs Nina" qız məktəbi, 1900-cü ildə Dərbənddə qız progimnaziyası təşkil edildi. 1896-cı ildə 3-cü Aleksandr adına Bakı oğlan gimnaziyası təşkil edildi.

XIX əsrin axırlarında Azərbaycanda oğlanlar üçün natamam orta və orta təhsil müəssisəsi olmaq etibarilə cəmi 6 məktəb fəaliyyət göstərirdi. Bulardan ikisi realni, ikisi klassik gimnaziya, biri progimnaziya, biri isə ticarət məktəbi. Həmin dövrdə qızlar üçün orta təhsil müəssisələri çox az idi".

XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda təhsil başlıqlı hissədə isə qeyd olunub ki, xalqın ədəbi-bədii, pedaqoji düşüncə təkamülünün inkişafı tarixində XX əsrin əvvəlləri bir sıra yeni keyfiyyət göstəriciləri ilə fərqlənir və bu dövr müddət etibarilə isə qısa olsa da, mahiyyətinə görə intibah səciyyəsi daşımaqdadır. O zaman "Dildə, fikirdə, işdə birlik" ideyası ilə milli özünüdərk və özünüdərsədiq uğrunda mübarizə aparən Azərbaycan ziyalıları çox böyük fədakarlıq göstərdilər, nəticədə Şərqdə ilk Demokratik Cümhuriyyət – Milli Hökumət yaratmağa nail oldular: "XIX əsrdə Azərbaycan gerçəkliyinin sosial-mədəni inkişafının tələblərinə cavab verməsi ilə səciyyələnən maarifçilik hərəkatının ideologiyası və fəlsəfi görüşləri formalaşdı. Bu dövrdə Azərbaycanda maarifçi mühit maarifçilik cərəyanına çevrildi və bu yanın təsiri ilə millətin tarixi taleyində mühüm rol oynayan yeni ziyalılar nəsli formalaşdı. Azərbaycanda ziyalıların formalaşması dərin tarixi köklərə malikdir. Qədim və orta əsrlərdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən zərdüş, alban və müsəlman məktəbləri sonralar xalqımızın mənəviyyət pasportuna çevrilən görkəmli şəxsiyyətlər – şairlər, sərkərdələr, rəssamlar, heykəltəraşlar, maarifpərvərlər yetişdirdi. Əbdülhəsən Bəhmənyar, Əcəmi Naxçıvani, Xaqani Şirvani, Nizami Gəncəvi, Nəsimi, Şah İsmayıl Xətai, Füzuli və başqaları təkcə Azərbaycanda deyil, bir çox başqa ölkələrdə də məşhur idilər. Gülüstan və Türkmənçay müqavilələrinə əsasən Azərbaycan torpaqlarının iki imperiya arasında bölüşdürülməsi millətin inkişafının istiqamətini dəyişdi. Xalqın milli-mənəvi dəyərlərindən, mentalitetindən uzaqlaşdırılması yönündə sistemli və ardıcıl siyasət həyata keçirilməyə başlandı. Ziyalıların sayında və tərkibində dəyişiklik yarandı. Bəzi hesablamalara görə, XIX əsrin sonlarında Şimali Azərbaycanda ziyalıların sayı 5635 nəfər, XX əsrin əvvəllərində isə 12 mindən çox olmuşdu. Milli ziyalılar onların yarısını təşkil edirdi".

Sevinc QARAYEVA

“Zülfüqar bəy Hacıbəyov arxivinin təsviri” arxivşünaslığa dəyərli töhfə kimi

Əli MƏMMƏDBAĞİROĞLU,
Füzuli adına Əlyazmalar
İnstitutunun elmi katibi

Mənbəşünas, tarixçi alim Esmira Cavadovanın yenidən nəşr olunmuş “Zülfüqar bəy Hacıbəyov arxivinin təsviri” (Bakı: Elm və təhsil, 2012) adlı kitabı nəinki musiqiçilərin, sənət adamlarının, eyni zamanda adi oxucuların da diqqətindən kənar qala bilməz. Kitab bəstəkar Zülfüqar bəy Hacıbəyovun şəxsi arxiv materialları əsasında tərtib olunub. Qeyd edim ki, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu xəzinəsində xalqımızın 32 ən görkəmli şair, alim, mədəniyyət xadiminin şəxsi arxiv qorunub saxlanılır və bu şəxsi arxiv materialları tədqiqatçılar tərəfindən araşdırılaraq nəşr olunmaqla, bu gün elmi ictimaiyyətin, geniş oxucu auditoriyasının ixtiyarına verilir. Bu sırada olanlardan biri də Zülfüqar bəy Hacıbəyovun (1884-1950) şəxsi arxividir ki, burada bəstəkarın həyat və fəaliyyətinin 1894-1950-ci illərini əhatə edən sənədləri tanınmış musiqiçinin ömür-gün yoldaşı Böyükxanım Hacıbəyova 1965-ci il mart ayının 3-də Əlyazmalar İnstitutuna təhvil verib.

Tarix üzrə fəlsəfə doktoru E.Cavadova Z.Hacıbəyov arxivinin materiallarını nəzərdən keçirərək, onların izahlı təsvirini tərtib edib və təsvir olunan materialları aşağıdakı ardıcılıqla qruplaşdırıb:

Z.Hacıbəyovun tərcümeyi-halı; Not əlyazmaları – buraya müəllifin səhnə əsərləri, operaları, operettaları, marş və nəğmələri, müxtəlif mahnı və melodiyları, natamam partitura və klavirlərinin not əlyazmaları daxildir; Əlyazma və makina çapları; Müxtəlif şəxslərin Z.Hacıbəyova və onun müxtəlif şəxslərə ünvanlanmış məktubları, teleqramları, ərizələri; Şəxsiyyətinə aid sənədlər; Foto sənədlər; Sonradan Z.Hacıbəyovun şəxsi fonduna daxil olmuş müxtəlif səpkili materiallar – bəstəkarın əlyazma şəklində olan əsərləri, makina çapları, çap olunmuş əsərləri və notlar, proqram və afişalar, musiqi, ədəbiyyat və tarixə aid görkəmli şəxslərin Azərbaycan, rus və fars dillərində olan çap əsərləri, bir neçə qəzet və jurnal nüsxələri daxildir.

Tərtibçi kitabın birinci bölümündə bəstəkarın tərcümeyi-halı ilə bağlı 30 vərəqlik materialın təsvirini verdikdən sonra, ikinci bölümündə nota alınmış “Aşiq Qərib” operasının səhnələşdirilmiş librettosu, partiturası, klaviri, “Məlikməmməd” operasının partiturası, “Türk el nəğmələri” (burada böyük ölçülü not vərəqlərində qara mürəkkəblə 33 adda

türk el nəğmələrinin adları və notu verilmişdir) toplusunun əlyazması, “Nüşabə” operasının klaviri, partiturası, səsi orkestrrovkası, “Üç aşıq” operasının klaviri, “Evliyən subay” operettasının səsi orkestrrovkası, “Adsız musiqili komediya” əsərinin not parçaları, Azərbaycan diviziyasının qızıl əsgərləri üçün nəzərdə tutulmuş marş və nəğmələr, “Vətən ordusu”, “Döyüş marşı”, “İsmayıl nəğməsi”, “Mahni”, “Məktəb nəğmələri”, “Mən ağlaram, o gülər” mahnılarının partiturası və klaviri, Azərbaycan el mahnılarından “Ninni köylü nəğməsi”, “Lənəlli talış nəğməsi”, “Köylü qızın nəğməsi”, “Qalada yatmış idim”, “Dağlarda çiçək”, “A bəy, sən in toyun mübərək olsun”, “Nəzir eyləmişəm, sən kimi bir yarım olaydı”, “Saçın ucun hörməzlər”, “Qalalıyam”, “Həştərxana gedən”, “Göydəki göy buludlar”, “Gəl-gəl a yaz günləri, ilin əziz günləri”, “El nəğməsi – Şəfəq souklürkən” (marş), “Üşüdüüm, ha üşüdüüm”, “Üçtelli durma” adlı el mahnılarına bəstələnmiş musiqilərin notu və sözlərinin, eyni zamanda “Ümidini üzmə məndən” mahnısının fortepiano üçün notu və mətni, “Musiqi dərsliyi üçün tərtib olunmuş notlar və qeydlər”, “Not haqqında bilgilərin izahı”, “Ləzgin-kə” və “Şərqi xalq nəğmə və rəqsləri” adlı əsərlərinə yazdığı notların paleoqrafik-təsviri məlumatı verilmişdir.

Kitabın üçüncü bölümündə Z.Hacıbəyovun əlyazma və makina çap olunan əsərlərinin mətnləri haqqında təsvirlər yer almışdır. Burada “Azərbaycan təsnifləri və el nəğmələri” adlanan birinci təsvirdə bayatı, mahnı və nəğmələrin bəstəkarın özü tərəfindən toplanması barədə qeyd olunmuş və 18 adda əsərin siyahısı verilmişdir. Daha sonra “Biçərə Xavər” musiqili dram əsərinin librettosu, “Qız Qalası” baletinin librettosu və notu, “Yarış”, “Məşədi Xudunun məişət həyatı”, “Məlikməmməd”, “On bir yaşında gəlin”, “Adsız musiqili komediya”, “Onda elə, indi belə” kimi opera və musiqili komediya əsərlərinin libretto və mətnlərinin paleoqrafik göstəriciləri qeyd edilmişdir.

Bu bölümə Z.Hacıbəyovun libretto yazıb, musiqi bəstələdiyi səhnə əsərləri ilə yanaşı, “Evlənirəm”, “İki dost, iki düşmən” adlı pyeslər, həmçinin “Xalq hekayə və masallar, əfsanə və nağılları” başlığı altında özünün topladığı “İran nağılları”, “Mahmud Qəznəvi”, “Üç əyər”, “Loğman”, “Məzhəkə” adlı hekayələr haqqında təsviri məlumat da daxil edilmişdir. Görünür, bəstəkarın xalq ədəbiyyatına aid bu əsərləri toplaması yazacağı musiqi əsərlərinin librettolarında istifadə etmək məqsədi olmuşdur. Hər halda yuxarıda adları çəkilən folklor ədəbiyyatımıza aid bu əsərlər tarixən qələmə alınmış yazılı folklor əsərləri kimi folklorşünasların da diqqətindən kənar qalmamalıdır.

Bölümün sonunda təsviri verilmiş bir material xüsusilə diqqəti cəlb edir. Təsvir-material “Zülfüqar və Üzeyir Hacıbəyov qardaşlarının Xan Qızı Xurşidbanu Natəvanla görüşü” adlanır. Görüş haqqında xatirəni Z.Hacıbəyov qələmə almış, Ü.Hacıbəyov isə imza ataraq təsdiq etmişdir. Bir vərəqdən ibarət bu əlyazmanın məzmunu Hacıbəyov qardaşlarının Qori Müəllimlər Seminariyasında oxumağa gedərkən Xurşidbanu Natəvanla görüşüb, xeyir-dua almaları və Xan qızının iki qardaşın qulağına özünün köçürüb hazırladığı Qurandan bir ayə oxuduqdan sonra həmin Qurandan altından keçirib, hərəsinin əlinə bir

Kitabın dördüncü bölümünə Z.Hacıbəyova gələn və bəstəkarın göndərdiyi məktub, teleqram və s. sənədlərin təsviri məlumatı daxil edilmişdir. Burada Z.Hacıbəyova Niyazi və Həcər xanımın “Aşiq Qərib” operasının premyerası münasibəti ilə göndərdiyi teleqram, Aşqabadda fəaliyyət göstərən Azərbaycan Dram Teatrının müdiriyyəti və kollektivinin onları təbrik etdiyinə görə bəstəkara öz təşəkkürünü bildirməsi haqqında, bəstəkara Əməkdar İncəsənət Xadimi fəxri adının verilməsi ilə əlaqədar təbrik məktubu, 1918-ci ildə İrana getməsi ilə bağlı verilmiş buraxılış vərəqəsi, bəstəkarın musiqi əsərlərinə və radiodakı çox sevilen “Muğam gecəsi” verilişinin efirə getməsinə görə tamaşaçıların alınan təşəkkür məktublarının və digər sənədlərin təsviri verilmişdir. Sənədlər arasında Üzeyir və Zülfüqar Hacıbəyov qardaşlarının teatr əlaqədar ehtiyac duyulan nəyə görə, hakimiyyət dairələrinə göndərdikləri ərizələr də saxlanılır.

“Z.Hacıbəyov şəxsiyyətinə aid sənədlər” adlanan 5-ci bölümündə bəstəkarın adına yazılmış müxtəlif sənədlər – “Azərbaycanı öyrənən və tədqiq edən cəmiyyət”in üzvü, Azərbaycan SSR Bəstəkarlar İttifaqının üzvü, orden və medallarla təltif olunması haqqında vəsiqələr; iki həftə yoxlama müddəti ilə Bakı prokurorluğunda 2-ci katib vəzifəsinə, Maliyyə İşləri İdarəsində tərcüməçi vəzifəsinə işə qəbul olunması haqqında əmr; torpaq məsələsi və rayonlardan müğənniləri toplayıb Azkonsert Birliyinə dəvət edilməsilə əlaqədar əzamiyyə vərəqləri, mandat; ayrı-ayrı idarələrdə işləməsi barədə arayışlar; çoxlu sayda dövlət və qeyri dövlət tədbirlərində, tanınmış şəxslərin yubileylərində iştirak etməsi haqqında dəvətnamələr və sair sənədlərin təsviri məlumatı verilmişdir.

Z.Hacıbəyovun üzvü olduğu “Azərbaycanı öyrənən və tədqiq edən cəmiyyət”in (Cəmiyyət yaranan zaman “Azərbaycanı Öyrənən və Təttəbbö Cəmiyyəti” adlanmışdır – Ə.M.) Azərbaycan xalqının yazılı irsinin qorunub saxlanılmasında xidməti olduqca böyük olmuşdur. XX əsrin birinci yarısında Azərbaycan əlyazmalarına qarşı xüsusi qəddarlıq müşahidə edilmiş, Azərbaycanda və İranda onların böyük bir hissəsi müxtəlif bəhanələrlə məhv edilmişdir. O zaman Bakıda əlyazmalar və ərəb qrafikasında yazılmış başqa mənbələr feodalizmin və kapitalizmin qalığı adı altında yandırılmış, XIII-XIX yüzilliklər ərzində

də yazılmış və toplanmış yazılı abidələrin əksər hissəsi tar-mar edilmişdir. 1924-cü ildə xalqın yazılı irsinin şüarçılıqla sıradan çıxarıldığını gören dövrün tanınmış ziyalılarından (Z.Hacıbəyov da o sırada olmaqla) təşəbbüsü ilə I Ümumazərbaycan Ölkəşünaslıq Qurultayında əlyazma kitablarının, sənədlərin və əski çap kitablarının bir yerə toplanması və ayrıca kitabxanada saxlanması haqqında qərar qəbul edilmişdir. Toplanmış yazılı irs Z.Hacıbəyovun da üzvü olduğu, Azərbaycanı Öyrənən və Təttəbbö Cəmiyyətinə məxsus kitabxanada mühafizə edilməyə başlanmış, daha sonralar isə həmin irs Elmlər Akademiyasının müxtəlif institutlarında müvəqqəti olaraq saxlanılmışdır. Bu gün Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda (1950-1981-ci illərdə Respublika Əlyazmalar Fondu adlanmışdır) toplanmış əlyazma və digər yazılı irsin böyük hissəsinin qurtuluşu, məhz ötən yüzilliyin 20-ci illərində, yuxarıdakı təşəbbüslə çıxış edib qərar qəbul edən, Z.Hacıbəyov da daxil olmaqla bir qrup müqəddir ziyalılarımızın səyi ilə mümkün olmuşdur.

Altıncı bölüm “Foto sənədlər” adlanır. Burada kitabın tərtibçisi Z.Hacıbəyovun tək, ailə üzvləri ilə, tanışları ilə, anası Şirin xanımla, bir qrup ziyalı ilə, həmçinin qohumlar və dostlarından – əmisi Hacı bəy, A.Bədəlbəy Ağdamski, H.Ərəblinskinin ayrılıqda və həmçinin İsmailiyyə binasının qarşısında Azərbaycan xalqının sevimli aktyoru H.Ərəblinskinin dəfn mərasimindən çəkilmiş foto surətlər haqqında oxucuları bilgiləndirir.

Nəhayət, “Zülfüqar bəy Hacıbəyov arxivinin təsviri” kitabının son hissəsində bəstəkarın şəxsi fonduna sonradan daxil olmuş müxtəlif səpkili materialların paleoqrafik təsviri verilmişdir. Bu bölümündə müəyyən materiallar bəstəkarın birbaşa musiqi sahəsindəki fəaliyyəti ilə bağlı olsa da, digər bir qism materiallar Z.Hacıbəyovun, ola bilər ki, maraq dairəsi ilə əlaqəli olaraq, şəxsi arxivinə düşmüşdür. Onun oxuduğu qəzet və jurnallar, 6 vərəqdən ibarət Molla Nəsrəddin lətifələri, Mir Möhsün Nəvvab və başqa şairlərin qəzəllərinin əlyazması, Nəvvabın “Kitabi-kəşkül-həqiqə” əsəri, Üzeyir Hacıbəyovun “Leyli və Məcnun”, “Əsli və Kərəm”, “Məşədi İbad”, “Arşın malalan” və digər operettalarından parçalar, R.Şövqi və Ə.M.Atayevin “Sevgi bir olar”, S.M.Qənizadənin “Aşşam səbri xeyir olur” pyesləri, ədəbiyyat nəzəriyyəsinə aid dərslər, M.F.Axundzadənin həyat və fəaliyyəti haqqında 70 səhifəlik yazı və digər çoxlu sayda materialların olmasını bildiren məlumatları tərtibçi oxucuların diqqətə çatdırır.

“Zülfüqar bəy Hacıbəyov arxivinin təsviri” kitabı AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılan əlyazma əsərləri, əski çap kitabları, tarixi-arxeoqrafik sənədlər, şəxsi arxiv materiallarının kataloqlaşdırılması istiqamətində görülmüş qiymətli tədqiqatlardan biridir. Bu cür nəşrlərə çağdaş zamanda daha çox ehtiyac duyulur. Çünki arxiv materiallarının nəşri geniş oxucu auditoriyasının müəllifin şəxsi həyatı və yaradıcılığı ilə ətraflı tanış olmasına səbəb olur və bəzi məsələlərlə bağlı daha dəqiq fikir irəli sürməyə imkan yaradır. Elə hesab edirik ki, mənbəşünas alim Esmira Cavadova bəstəkarın şəxsi arxiv materiallarını böyük zəhmət sərf etməklə, hər bir arxiv materialını aid olduğu bölməyə uyğun qruplaşdırmış və Azərbaycan musiqi tarixində müəllifi olduğu “Aşiq Qərib” və onlarla musiqi əsəri ilə özünəməxsus yer tutan Zülfüqar bəy Hacıbəyovun fəaliyyətini sənədlər əsasında daha dolğun işıqlandırmışdır.

Unudulmaz "Səhər görüşləri"

SƏADƏT

Televiziya da bir neçə veriliş onun adı ilə bağlıdır: "Səhər görüşləri", "Dalğa", "Gəlin birlikdə gülək", "Gəzdim Azərbaycanı", "Günaydın", "Ocaq başı". Həmsöhbətimiz əməkdar incəsənət xadimi, "Humay", "Qızıl Dəviş" mükafatları laureatı Məhərrəm Bədirzadə milli televiziya da ilk səhər proqramı "Səhər görüşləri"ni yada salır.

Səhər-səhər tamaşaçı süfrə başında maraqlı proqram izləmək arzusunda idi

1956-cı il fevralın 14-də yaranan Azərbaycan televiziya da proqramlar, verilişlər, tamaşalar, informasiyalar və xəbər buraxılışlarının dinamik olaraq bir-birini əvəzlədiyi, televiziyanın öz rəngli təsvirinə nail olduğu vaxtda milli tələmə-kanda səhər proqramının yaranmasına ciddi zərurət hiss olunurdu.

Televiziyanın o vaxtkı sədri professor Qurban Yusifzadənin təşəbbüsü ilə xüsusi yaradıcı qruplar təşkil edildi və 1976-cı il aprelin 4-də "Səhər görüşləri" ilk dəfə tamaşaçıların görüşünə gəldi. Hər bazar günü 45 dəqiqə – 1 saat müddətində efirə gedən verilişin məramı ağır iş həftəsinin sonunda tamaşaçıların istirahətini təmin etmək idi. Səhər proqramı insanları yalnız əyləndirmirdi, həm də maarifləndirir və düşündürürdü.

Verilişi ardıcıl olaraq, rejissor Əbdülhüseyn Məcidov, baş rejissor Bünyad Məmmədov, baş rejissor Vasif Babayev, gənc rejissor Məhərrəm Bədirzadə hazırlamalıydı. Belə bir bölgünün aparılmasında məqsəd sonda hansı rejissorun

Verilişin yaradıcı heyəti çalışırdı ki, respublikada tanınmış müğənnilər, aktyorlar, məşhur insanlar (yumorist yazıçılar – Seyfəddin Dağlı, Cahangir Aslanov, Salam Qədirzadə, Rüşət Əhməd-zadə, Rüşət Cəbioğlu, Məhərrəm Əlizadə, yazıçı-dramaturq Firudin Ağayev) proqramda yer alsınlar. Verilişin quruluşunu və ideyasını bir sıra proqramların, telelayihələrin müəllifi Firudin Ağayev vermişdi. Televiziya da onun ilk böyük işi də məhz bu proqramla bağlıdır. Məhərrəm Bədirzadə və Firudin Ağayevin birgə zəhmətilə "Səhər görüşləri" bir neçə il bazar günü izləyicilərin görüşünə gəldi. 9.15-də, proqramın həcmi böyük olanda isə 9.10-da efirə çıxan "Səhər görüşləri"ndə ayrı-ayrı aktyorların ifasında yumor parçaları, müxtəlif görüntülər, günün tələbindən irəli gələn materiallar verilir-

bilsinlər.

"Telarentgen" rubrikasında aramızda olan əliəyirliəri, antipotları telarentgenə salıb, tərbiyələndirirdilər. Ən mühüm informasiyalar tamaşaçılara bu verilişdə çatdırılırdı.

Aktyorlarla məşq, kadrların çəkilişi zamanı yaranan çətinliyin öhdəsindən gəlmək üçün bura cəlb olunan rejissorlardan ilk növbədə operativlik və zövq tələb edilirdi. Rejissor tamaşaçıları öz zövqünə uyğunlaşdırmamalı, mütləq auditoriyaya nəzərə almalıydı. O, həm də yüksək səviyyədə məlumatlı insan olmalıydı.

Operatorun əsas vəzifəsi işıqlandırmanı düzgün, yaxşı qurmaq, peşəkar, maraqlı kadrlar vermək idi. "Səhər görüşləri"ndə operatorun əməyi birə-on artırdı. Studiyanın tərtibatında rəssam əvvəlcədən hər şeyi qurur, ilə, fəsilə, mövsümə diqqət edilirdi. İldə bir dəfə tərtibat dəyişdirilirdi. Hər fəsilə, onun ab-havasına uyğun olaraq, elementlər yenisi ilə əvəzlənirdi.

Aparıcıların geyim məsələsinə də xüsusi diqqət yetirilirdi. Zövq başlıca şərt idi. "Səhər görüşləri"nin ilk aparıcıları Xalq artistləri Leyla Bədirbəyli və Lütfi Məmmədbəyov olub. Sonradan onları Ofelya Sənani və Davud Əhmədov əvəz ediblər.

Lütfəli Abdullayev və Bəşir Səfəroğludan başqa, ("Səhər görüşləri" başlayan da hər ikisi dünyasını dəyişmişdi) respublikanın ən tanınmış aktyorları: Əliağa Ağayev, Hacibaba Bağırov, Nəsimə Zeynalova, Səyavuş Aslan, Hüseynağa Sadıqov, Fazil Salayev, Səməndər Rzayev, Həsənağa Turabov, Ramiz Əzizbəyli, Yaşar Nuri, İlham Namiq Kamal, Telman Adıgözelov və başqaları verilişə dəvət olunur, onlara uyğun rollar yazılırdı.

Musiqi tərtibatı da mövsümə uyğun tərtib edilirdi ki, maraqlı olsun. Ara müğənnilər efirə buraxılmırdı. O dövrdə ve-

rilisə daha çox Zeynəb Xanlarova, Şövkət Ələkbərova, İlhamə Quliyeva, Flora Kərimova, Akif İslamzadə, Məmmədbağır Bağırzadə, Hüseynağa Hədiyev, Elmira Rəhimova, Rübəbə Muradova və başqa tanınmış müğənnilər və xanəndələr dəvət olunurdu. "Səhər görüşləri"ndə bəyənən, xoş əhval-ruhiyyə yaradan musiqilər, süjetlər verilir, musiqinin mövzuya uyurluğuna həmişə diqqət edilirdi. Tamaşaçıya hörmət nəzərə alınır, proqramın rəngarəngliyinə ciddi fikir verilir.

İlk dəfə parodiya janrı bu verilişdə dəbə minib

Elə aktyorlar var idi ki, həm də yaxşı oxuyurdular. Məsələn: Yaşar Nuri, Ramiz Əzizbəyli, Hacibaba Bağırov mahnı oxuyurdular. Parodiyaçı aktyorlar ayrı-

ayrı müğənnilərin repertuarından mahnılar seçib parodiya edirdilər. Maraqlı rubrikalar hazırlanırdı, məşhur "Mozalan" satirik jurnalının yaradıcı heyəti dəvət olunaraq, onların təqdimatında veriliş film şəklində tamaşaçılara təqdim edilirdi.

Yuri Nikulin bu verilişdə azərbaycanca bir-iki kəlmə də öyrənmişdi

Azərbaycana gələn Yuri Nikulin "Səhər görüşləri"nin də qonağı olmuş, verilişin rejissoru Məhərrəm Bədirzadə ona azərbaycanca bir-iki kəlmə də öyrətmişdi. Müxtəlif vaxtlarda ölməz sənətkarımız Müslüm Maqomayev, rus estradasının ulduzu Larisa Dolina və digər məşhurlar proqramdan tamaşaçılara "Sabahınız xeyir!" demişlər.

Verilişdə rejissorlar Şahin Əlibəyli, Ələkbər Kazımovski, Hafiz Fətullayev işləyiblər. Məhərrəm Bədirzadə verilişə üç il tək rejissorluq edib. Sonradan iş bir neçə rejissor arasında bölünüb.

9 il efir ömrü yaşayan "Səhər görüşləri"ndə ana xətti sırf yaradıcılıq təşkil edirdi. 54 yaşlı Azərbaycan televiziya da tarixində bu səviyyədə populyar veriliş olmayıb. "Səhər görüşləri"ndə ekrana çıxan aktyor iki gün ərzində respublika miqyasında tanınırdı.

"Səhər görüşləri"nin televiziya tarixində, eləcə də, müəyyən şəxslərin həyatında böyük xidməti olub. "Səhər görüşləri" ilə milli televiziya da səhər proqramlarının əsası qoyuldu. Daha sonralar yaranan səhər verilişləri onlar üçün özlü rolunu oynayan "Səhər görüşləri"ndən yararlandılar. Neçə-neçə ədəbiyyat adaminin, incəsənət xadiminin sənət yolu bu verilişdən keçdi. Bu günə kimi xatirələrdə yaşayan sənət nümunələri tamaşaçıların yaddaşına məhz bu görüşlərdən həkk olundu.

proqramı daha uğurlu hazırladığını müəyyənləşdirmək idi.

Birinci verilişdə SSRİ Xalq artisti Zeynəb Xanlarova mahnı ifa etdi, Əminə Yusifqızı şeir söylədi, royal arxasında oturub mahnı ifa etdi, "Çinar" rəqs ansambli isə iki musiqi nömrəsi ilə çıxış etdi, əvəzolunmaz mərhum aktyorlarımız – Nəsimə Zeynalova ilə Hacibaba Bağırov da qonaq oldular. Aprelin 4-ü "Geoloqlar günü" olduğundan, verilişdə bir geoloq da çıxış etdi. İlk buraxılışa konsert nömrələrinin qədərindən artıq daxil edilməsi sədri çox narazı saldı. Çünki proqramın təkə musiqidən ibarət olması nəzərdə tutulmamışdı. Həyəcan təbili çalındı. Məhərrəm Bədirzadənin rejissorluğu ilə hazırlanan ikinci veriliş uğurlu alındı.

"Səhər görüşləri"nin yayım vaxtı Bakı küçələrində avtomobil gözə dəymirdi

di. Təsadüfi deyildi ki, respublikanın həyatında baş verən əlamətdar hadisələr tamaşaçıların maraqla izlədikləri məhz "Səhər görüşləri"ndə işıqlandırıldı. Bunun da adı bir səbəbi vardı – bu proqramın izləyiciləri sayca böyük orduya bərabər idi. "Səhər görüşləri"nin yayım vaxtı Bakı küçələrində avtomobil gözə dəymirdi – başa gedən ya tez gedirdi, ya da bunu "Səhər görüşləri" proqramından sonraya saxlayırdı. Maraqlı yumorlar, musiqi parçaları, mahnıların premyerası bu verilişin payına düşürdü.

Verilişin tapıntıları da az olmayıb

Mərhum sənətkarımız Məmmədbağır Bağırzadə xalq arasında populyar olsa da, ekranda ilk dəfə bu verilişdə görünüb – özü də bəstələri hələ də dillər əzbəri olan Ələkbər Tağıyevin "Azərbaycan oğluyam" mahnısı ilə. "Səhər görüşləri" o qədər populyar idi ki, səhərlər tarlada işləyən zəhmətkeşlər verilişin axşam da verilməsini istəyirdilər ki, izləyə

Naxçıvan Duzdağı: tarix və müasirlik

İSA HƏBİBBƏYLİ
Naxçıvan Dövlət
Universitetinin rektoru,
akademik

Heç şübhəsiz, duz da od və su kimi insanlığın formalaşmasında iştirak edən əsas amillərdən biridir. Fikrimizcə, ilk insanların həyatında torpaqdan, sudan və oddan sonra duz mühüm rol oynamışdır. Odlu bəşəriyyət insanı qazanmışdır. İnsanlıq oddan başlanır. Əfsanəvi Prometey od vasitəsilə insanı kəşf etmişdir. Od - insanlığın başlanğıcıdır, duz isə insan həyatının mahiyyətidir. Odlu insan oğlu varlığını dərk etmiş, duzla formalaşmışdır. Duzun kəşf olunması ilə insanlıq mədəni həyat tərzinə qədəm qoymuşdur. Duzun kəşfi ibtidai insan birliklərinin oturaq mədəni həyata keçidinin inqilabıdır. Mənbələrdə Naxçıvan Duzdağının Nuh peyğəmbər tərəfindən aşkar edilməsi haqqında əsətlər yazılır. Beləliklə, əfsanəvi gəmisini ilə bəşəriyyəti dünya tufanından xilas etmiş Nuh peyğəmbər Naxçıvan Duzdağını kəşf etməklə ilkin insan cəmiyyətinin yaradılmasının əsasını qoymuşdur. Nuh peyğəmbər Duz ixtirasının Prometeyidir. Nuh peyğəmbər dünyada duz düşüncəsinin atasıdır. Duzlaqların, duzun kəşfi mühüm sivilizasiya hadisəsidir. Mətbəx, xörək, çörək, yaradıcı əmək... duzla formalaşmışdır. İnsan duzun sorağı ilə özünün axtarış düşüncəsini və məqsədyönlü zəhmət istedadını isbat etmişdir. Duz uğrunda mübarizə insanlıq, mədəni həyat təzi, cəmiyyət qurmaq üçün gedilən tarixi yoldur. Duzun kəşfi, axtarışı, üzə çıxarılması, əldə edilməsi, məişətə daxil olması, istifadəsi, bazarı ilə bağlı məsələlər əvvəlcə insani, sonra isə bu yolla insan cəmiyyətini formalaşdırmış, oturaq həyatın bünövrəsinə çevrilmişdir. Duz istehsalı anlayışını əhatə edən yataqların müəyyən olunması, indiki terminologiya ilə desək kəşfiyyəti, mağaraların qazılması, duz parçalarının əldə olunması, daşınması, üyüdülməsi, alınıb-satılması, Duzdağ əmək alətlərinin - daş baltaların, pazların hazırlanması və sair bəşəriyyətin həyatında şəhər tipli inkişaf tərzinin də əsasını qoymuşdur. Buna görədir ki, dünyadakı duz mədənlərinin

demək olar ki, hamısının yaxınlığında qədim şəhərlər vardır. Duzdağı, duz mağarası, duz mədəni, duz bazarı anlayışları ilkin şəhər tipli yaşayış düşüncəsinin təməl şərtlərindəndir. Naxçıvanda da ilkin şəhərsalmanın yaranmasında və inkişafında Duzdağ məsələsi mühüm rol oynamışdır. Ona görə də Naxçıvan Duzdağının tarixinin müəyyən olunması burada ilkin şəhərsalma mədəniyyətinin başlanması dövrünün dəqiqləşdirilməsi deməkdir. Fransız alimləri 2010-cu ildə AMEA Naxçıvan Bölməsinin arxeoloqları ilə birlikdə Duzdağda aparılan axtarışlar nəticəsində əldə etdikləri nəticələrə əsasən Naxçıvan duz mədənlərinin 5 min ildən çox yaşı olduğunu təsdiq etmişlər. Kənd mühitindən uzaq mədənlilik işi şəhər tipli yaşayış üçün səciyyəvidir. Naxçıvanda şəhərsalmanın tarixi ən azı Duzdağın kəşfi ilə eynidir, bəlkə bir az da qədimlərdə aiddir. Çünki Duzdağ üçün əmək alətlərinin - daş baltaların, pazların, daşınma vasitələrinin hazırlanması, duzun üyüdülməsi, ticarəti mədəndə deyil, Naxçıvan şəhərində baş verməli idi. Duzdağda əmək alətlərinə, axtarış işlərinə, daşınmaya, duzun üyüdülməsinə, satışına, mübadiləsinə yaranan tələbat Naxçıvanda şəhərsalma, şəhərləşmə işinin inkişafına təkan vermişdir. Tarixin bütün dövrlərində Duzdağ amili Naxçıvan şəhərinin taleyində mühüm rol oynamışdır.

Müxtəlif vaxtlarda Duzdağdan tapılmış daş baltaları arxeoloq alimlər tarixin ayrı-ayrı dövrlərinə aid edirlər. Nəzərə almaq lazımdır ki, dəmirin kəşfinə qədərki bütün mərhələlərdə, hətta Tunc dövründə və sonrakı epoxalarda da Duzdağda daş baltalardan istifadə olunmuşdur. Tapılan bir və ya bir neçə daş baltanın hərəsi bir dövrə aid ola bilər. Əgər Tunc dövründə istifadə edilən bir daş balta aşkar edilərsə, bu ümumiyyətlə daş baltaların hamısının həmin tarixə aid edilməsi fikrini ifadə etmir. Duzdağ nə vaxtdan işə başlayıbsa, daş baltalardan da həmin dövrdən istifadə olunmuşdur. Naxçıvan Duzdağının daş baltalarının ilk nümunələri daş dövrünün yadigarlarıdır. Daş baltalar tarixi inkişaf əlaqədar olaraq dəyişmiş və təkmilləşdirilmişdir. Hətta indi də kəndlərimizdə dübək daşından, dəstərdən, su daşından istifadə olunmaqdadır. Ona görə də elmdə daş əmək alətlərinin zamanla əlaqədar olaraq dəyişdirilmiş təsnifatına ciddi ehtiyac vardır.

Duzdağ ətrafında yaşayış olmuşdurmu?

Rusiya mənbələrində Naxçıvan duz mədənlərinin işçilərinin əvvəllər ətrafdakı daxmalarında yaşadığı qeyd olunmuşdur. Lakin həmin daxmalardan ibarət yaşayış yerləri uçulub dağıldığından XIX əsrdə saxtaçılar mədənlərdə gecələməli

olurdular. Naxçıvan Duzdağının şərq tərəfində Xor gədiyinə gedən yolun ətrafında böyük bir yaşayış yerinin izləri indi də aşkar müşahidə olunur. Böyük ehtimal ki, mədəni işçiləri burada yaşamış, duzun ilkin emalı, topdan satışı, karvanların yüklənməsi həmin yaşayış yerində təşkil olunmuşdur. Beləliklə, Naxçıvan şəhərinin ətrafında sənətkarlıq, ilkin emal və ticarət yönümlü bir mədəniyyət əmələ gəlmişdir. Duz məhsulları Naxçıvan şəhərinə Duzdağdan öküz arabaları ilə, yaxud da dəvə karvanları ilə daşınmışdır. Naxçıvan duzu mahalın əhalisini təmin etməklə bərabər, İrəvan və Yelizavetpol quberniyalarına, Qarabağa, İrana, Türkiyəyə və Gürcüstana da daşınmışdır. Beləliklə, Duzdağ amili ətraf yaşayış məntəqələrində, o cümlədən Naxçıvanda karvan-saraların da təşəkkülünə təsir göstərmişdir. Naxçıvanda bazar mədəniyyətinin formalaşmasında da duz faktoru böyük rol oynamışdır. Bütün bunlar isə ilkin şəhərin formalaşması üçün əsas şərtlərdir.

Naxçıvan Duz dağını əhatə edən geniş ərazidə duz çaylarının olması da təbiətin nadir hadisəsidir. XIX əsr rus mənbələrini diqqətlə öyrəndikdən sonra bizə belli oldu ki, duzlaqlar özləri vulkan püskürmələri nəticəsində qədimdən izlərin və göllərin dibindəki çöküntülərin üzə çıxması vasitəsilə yarandıqları üçün duz mədənlərinin dərin qatlarında hələ də su mənbələri qalmaqda davam edir. Hətta bəzi ölkələrdə duz mədənlərindəki uçunların bir əsas səbəbi də duz mağaralarının təkindəki həmin suların çoxalması, qabarması ilə əlaqədardır. Naxçıvanın Duz dağı çayları duz mədənlərinin dərinliklərindəki suların çıxıntılarıdır. Bu çıxıntılar Naxçıvan Duz dağını qabarmalar zamanı baş verə biləcək təhlükədən xilas edir. Naxçıvanda ki duz çayları qonur, bənövşəyi, qırmızıvari rəngli Duzdağ gözəlinin ağ hörüklərinə bənözəyir. Duzdağ çayları sanki duz yüklü təpələri bir-birinə bağlayan ağ cisimdir. İki istiqamətə yönəlmiş Duzdağ şaləsi möhtəşəm duz dağının qoşa hörükləri təsiri bağışlayır. Duzdağ çayları duz yüklü təpələrin dibi ilə uzanıb gedən ağ ciğirlər kimidir. Bu ciğirlərin ardınca tək-cə mənbələri müəyyən etmək

üçün yox, həm də ciddi elmi nəticələri əldə etmək üçün də getmək lazımdır. Duzdağ çayları böyük elmin və ədəbiyyatın cəlbedici mövzusu olmağa layiqdir.

Təəssüf ki, ən qədim tarixin öyrənilməsində, bütövlükdə oturaq həyatın, o cümlədən şəhərsalmanın başlanğıc dövrlərinin müəyyən edilməsində, tarixi-mədəni tərəqqi proseslərində çox mühüm əhəmiyyət kəsb etməsinə baxmayaraq, Naxçıvan Duzdağının hələ ki, yaranmasına və keçdiyi yolun sistemli, əhatəli və ardıcıl şəkildə araşdırılmasına lazımi diqqət yetirilməmişdir. Tanınmış tarixçilərdən Məhəmməd Əli Hüseynovun, Vəli Əliyevin sovet dövrünə aid məqalələri Duzdağa həsr olunmuş azsaylı nadir mənbələrdir. Duzdağa arxeoloji ekspedisiyaların təşkili işinə yenidən başlanılmışdır. İndiyədək Azərbaycan üzrə Naxçıvan Duzdağına həsr olunmuş sanballı bir ümumiləşdirilmiş, fundamental monoqrafiya meydana yoxdur. Bütün bunlara görə ölkə Prezidentinin qədim tarixin və mədəniyyətin öyrənilməsinə müəyyən olmuş stratejiyasının əsasında Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun "Naxçıvan: ilkin şəhər və Duzdağ mədəniyyəti" mövzusunda beynəlxalq elmi konfransın keçirilməsi haqqında 20 aprel 2012-ci il tarixli sərəncamı müstəqillik dövründə milli tarixi varlığın yenidən bərpa edilməsi və bu sahədə elmdə mövcud olan boşluğun aradan qaldırılması üçün geniş imkanlar açır. Artıq Naxçıvan regionuna dair mühüm tarixi əhəmiyyətə malik olan dövlət sərəncamlarının işığında son vaxtlar ciddi elmi tədqiqatlar meydana çıxmaqdadır. Görkəmli tarixçi Rudolf İvanovla birlikdə Naxçıvan Duzdağına həsr olunmuş materiallar toplusunu çapa hazırlamaq işinə başlamağımız da bu problemə yeni münasibətin fonunda formalaşmış ideyadır. Düşünürük ki, Rusiya mənbələrindən əldə edilmiş Vosboynikovun, Konstantin Nikitinin, Lena adı ilə təqdim olunan müəllifin, Pavel Şeremetyevskinin, imzası belli olmayan müəlliflərin, o cümlədən Azərbaycan alimlərinin və onlarınla birgə çalışan Amerika və Fransa arxeoloqlarının Naxçıvan Duzdağına həsr olunmuş

məqalələrinin, ədəbiyyatımızın Duzdağ şeirlərinin ictimaiyyətə təqdim edilməsi ilə duzdağşünaslığın mühüm bir elmi istiqamətə çevrilməsinə, bu mövzunun bədii əsərlərdə geniş əksini tapmasına öz töhfəsini verə biləcəkdir. Vaxtilə məşhur Gəmiqaya haqqında da barmaq ilə sayılacaq qədər az sayda məqalələr mövcud idi. Muxtar Respublika rəhbərliyinin Gəmiqaya abidələrinin öyrənilməsinə dair sərəncamından və bu istiqamətdə dövlət səviyyəsində həyata keçirilən tədbirlərdən (yol çəkilməsi, qoruq elan olunması, ekspedisiyaların təşkil və sair) sonra Gəmiqaya mövzusu elmdə və ədəbiyyatda geniş yer tutmağa başlamışdır. Naxçıvan Azərbaycan gəmiqayaşünaslığının mərkəzinə çevrilmişdir. İnanırıq ki, Naxçıvanda ilkin şəhər və Duzdağ mədəniyyətinə dair qəbul olunmuş qərarların işığında, müəyyən edilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi sayəsində Naxçıvan Duzdağı da Azərbaycan elmində və ədəbiyyatında özünün əhəmiyyətli yerini tutacaqdır.

"Duzdağ" elmi-ədəbi materiallar toplusundan tanınmış Rusiya alimi Pavel Şeremetyevskinin "Naxçıvanın duz yataqları" adlı məqaləsini filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qurban Qurbanlının tərcüməsində oxuculara təqdim etməyi faydalı hesab edirik. Uiddi elmi araşdırmalar, təhlillər, müqayisələr və ümumiləşdirmələr əsasında yazılmış bu məqalə bütövlükdə duzdaqların öyrənilməsi, xüsusən də Naxçıvan Duzdağının geoloji yaşının, duz formasiyasının əmələ gəlməsinin müəyyən edilməsi, regiondakı duz yataqlarının tərkibinin tədqiq edilməsi baxımından çox zəngin material verir. Bu, geniş mənada Naxçıvan regionuna, xüsusən də Duzdağa həsr olunmuş qiymətli elmi-nəzəri əsərdir. Məqalənin Tiflisdə nəşr edilmiş "Qafqaz" qəzetində çap olunduğu 1855-ci ildən keçən böyük bir dövr ərzində Naxçıvan Duzdağı mövzusunda belə yüksək səviyyəli elmi əsər meydana çıxmamışdır. Pavel Şeremetyevskinin məqaləsi Naxçıvan Duzdağı haqqında sanballı elmi-tədqiqat əsəridir. Bu, ciddi və zəngin elmi əsər Azərbaycanda tarixşünaslıq, arxeologiya, geologiya, coğrafiya, torpaqşünaslıq, kimya, botanika elmlərinin yeni tarixi mərhələdə qarşısında duran zəruri problemlərin həllinə kömək edə biləcək, elmdə yeni yol və üfüq açmaq imkanlarını özündə əks etdirən nadir mənbədir.

XIX əsr rus elmini təmsil edən Pavel Şeremetyevskinin "Naxçıvanın duz yataqları" məqaləsi Azərbaycan-Rusiya əlaqələri üçün də faydalı nümunədir. Mühüm elmi xidmətləri müqabilində Pavel Şeremetyevskinin kimliyini öyrənmək, onun Naxçıvanla əlaqələrinin gerçək tarixini üzə çıxarmaq sadəcə qarşımızda duran mühüm vəzifə deyildir, həm də böyük borcdur.

Pavel Şeremetyevski**Coğrafi mövqeyi və sərhədləri**

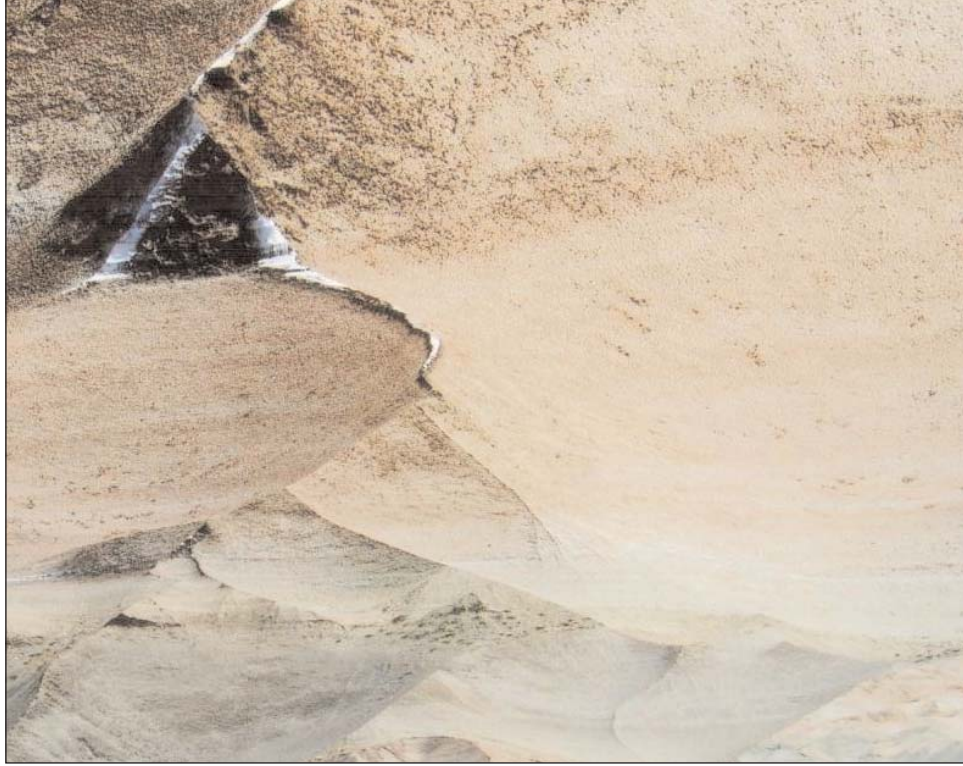
Daş duz yataqlarından ibarət olan dağlar Naxçıvan şəhərindən şimal-qərbdə yerləşir. Onlar Kür vadisini Araz vadisindən ayıran, coğrafi mövqeyinə görə Göyçə-Qarabağ adlanan dağ silsiləsinin bir hissəsini təşkil edir. Bu dağları həmin silsilənin Naxçıvan şəhəri tərəfindən axırncı çıxıntısı və ya terrasıdır: bu silsilənin ətəkləri Araz çayı vadisinə qədər uzanıb gedir. Hərçənd ki, bu silsilənin əsas sıra dağlarla əlaqəsi aşkar görünür, amma bu silsilədən Cəhri çayı və Naxçıvan çayı vadilərinin hüduqlarının müəyyənləşdirilməsinə görə, daha önəmli, torpağın tərkibinə görə onlara bir-birindən tamamilə fərqli dağlar sistemi kimi baxmaq olar. Bu sistemin hüduqları şərqdə Naxçıvançayı ilə suvarılan yüksəklikdən, şimalda Naxçıvan çayına tökülən Cəhri çayı vadisindən, qərbdə təpələrlə dolu, qərb qollarının ətəklərinə uzanıb gedən Süst kəndi vadisindən və nəhayət, cənubda bu duz dağlarından 15 verstə yaxın məsafədə axan Araz çayına qədər tədricən enən elə həmin vadidən keçir. Naxçıvan şəhəri Naxçıvan çayı ilə suvarılan sahənin cənub-qərb küncündə yerləşir.

Dağların ümumi görünüşü

Çoxsaylı və ilk baxışda bir-birindən ayrı görünən duz dağları tamamilə bir vəhdət təşkil edir. Bu dağlar ən yüksək bir dağı əhatə edirlər.

Bu yüksəkliyin ən hündür nöqtələri Araz vadisi üzərindən 70 sajnaya yaxın məsafədədir. Bu yüksəkliyin geniş zirvəsi təpələr və dayaz dərələrlə əhatə olunubdur. Onun kifayət qədər hündür və sıldırımlı şimal yamacı Cəhri çayına tərəf yönəlir. Həmin yamac həm bu yüksəkliyin, həm də bütövlükdə duz dağ sisteminin şimal hüduqlarını təşkil edir. Onun şərq hüdudu duzlu sistemin hüduqları ilə üst-üstə düşür, yəni bu tərəfdən həmin sistem Naxçıvan çayı ilə suvarılan yüksəkliklərə qovuşur. Lakin cənubdan və qərbdən onun hündür və hərçənd çox sıldırımlı kənarları görünməkdədir. Bütün digər duz dağları ən hündür yüksəkliyin cənub və qərb yamaclarının qollarından ibarətdir. Onların bir qisminin ayrıca uzun qolları və ya həmin yüksəkliklə bitişik sıra dağlar kimi, başqa bir qisminin isə böyük, sanki ayrı-ayrı şiştepəli dağlar kimi görkəmi vardır. Bu qollar və dağlar arasında bütün mümkün istiqamətlərdə alçaq təpələrin saysız-hesabsız sıraları və ayrı-ayrı qrupları yerləşir. Əsas qollar arasında dərin tirələr və geniş dərələr uzanıb gedir. Torpağın çox mürəkkəbliyi və zahiri görkəminin rəngarəngliyi bununla daha da artır ki, bütün dağların səthi böyük olmayan oyuqlarla doludur və ibarət olduğu süxurlara məxsus olan qırımtımlı, bozuntul və sarımtıl rəngli üfiqi zolaqlarla örtülüdür. Bütün bunlar bir yerdə bu duz dağlarına qeyri-adi, heç bir dağda olmayan görkəm verir. Lakin qeyri-adi dərəcədə duzlu torpağın səthində heç bir bitkinin olmaması üzündən bu görkəm kifayət qədər qüdsəli görünür. Bütün sistemin ən yüksək və diqqətəlayiq nöqtələri hakim yüksəkliyə aiddir və ya onun yaxınlığında yerləşir. Bunlar Nur qülləsi (Bu, yüksəkliyin Naxçıvan tərəfindən cənub və qərb kənarlarının şimal-qərbə (Nord 40 West) düz xətt boyunca 10 verstə yaxın məsafədə təxminən düz bucaq altında qovuşduğu yerdə və ətraf vadidən 70 sajnaya yüksəklikdə yerləşir) və Plov-Təpə dağıdır (Bu, konus-pazşəkili dağ olub, duz dağlarının şərq hüduqlarında və Naxçıvandan şimala tərəf 4 verstə yaxın məsafədə yer-

Naxçıvanın Duz yataqları

ləşir). Duz dağları sisteminin müxtəlif hissələrində yer səthində duzlu torpaq qatının inkişafı, həmçinin onun ümumi zahiri mənzərəsi müxtəlifdir. Belə ki; 1. Hakim yüksəkliyin təpəli səthi hər yerdə qeyri-duzlu süxurların qalın layları ilə örtülmüşdür, duzlu torpaq qatı isə bəzi yerlərdə özünü biruzə verməkdədir. 2. Hakim yüksəkliyin cənub-qərb güncünü təşkil edən Nur qülləsi qarşısındakı duz dağları ən böyük inkişafa malikdirlər. Qüllədən qərbə, cənuba və cənub-şərqə tərəf bir yarım verst məsafədə yerləşən çoxlu, lap çoxlu dağlar duzdan ibarət dağlardır. Onlar ilk baxışda bir-birindən ayrı görünməyə də, əslində bu dağlar bir bütövlük təşkil edirlər. Onların yamacları ümumiyyətlə sıldırımlıdır və bir çox yerlərdə keçilməzdir. Tirələr və geniş dərələr arasındakı dağlar həm də dərinlikdədir. Duz dağlarının ətəklərindən Araz çayına tərəf uzanan vadi başlayan yerə qədər düz və hətta azacıq maillə səthlər yox dərəcəsinədir. Qərbə yönəlmiş dağlarda torpaq qatı bütün duz dağlarını qaldıran köklü dəyişikliklərin izlərini öz-özündə aşkar şəkildə daşımaqdadır. Dağ süxurlarının layları orada əyri və bəzi hallarda isə hətta şaquli vəziyyətdədir. Buna görə də, çox ehtimal ki, hakim yüksəkliyin cənub-şərq küncü qarşısında vulkanik süxurların çox güclü təsirə malik mərkəzi yerləşmişdir ki, duzlu torpaq da onun sayəsində dərinlikdən yer səthinə çıxmışdır. Duz yataqlarının bundan sonrakı təsvirində hakim yüksəkliyin cənub-qərb küncü qarşısında olan hissəsini duzlu sistemin Mərkəzi dairəsi adlandıracağıq. 3. Hakim yüksəkliyin uzunluğu boyunca həmin yerin yüksək nöqtələri ilə eyni səviyyədə yerləşən, özünün sıldırımlı enişləri ilə seçilən qərb kənarı qarşısındakı duz dağları cənubdan şimala dörd verstə qədər uzanıb gedir. Duzlu sistemin bu hissəsində, artıq mərkəzi dairədə olduğu kimi, onların yüksəkliyi və sıldırımlığı yoxdur. Əksinə, onların səthində dərin tirələr deyil, yalnız oyuqları olan azacıq hündürlüklü təpələr vardır və dağlar arasında xeyli dərəcədə geniş olan dərələr uzanıb gedir. Şimala getdikcə yerin səthi az təpəlir və nəhayət, azacıq əyri düzənliklər az qala hakim yüksəkliyin dibinəcən gedib çıxır. Duz dağları burada artıq həmin yüksəkliyin qərb yamacının ən yaxın qollarından başqa bir şey deyildir. Şimalda duzlu torpaq qatının dağların təkində ta-

mamilə gizləndiyi bu yerin qarşısında, onların ətəklərində iki verstlikdə kiçik Süst kəndi yerləşir ki, orada da xeyli miqdarda şirin sulu bulaqlar vardır. Duzlu sistemin bu hissəsini bundan sonra Qərb dairəsi adlandıracağıq. 4. Nəhayət, duzlu sistemin Şərq dairəsi hakim yüksəkliyin qərb kənarı qarşısında yerləşir. Mərkəzi dairədən, yəni qərbdən o, hakim yüksəklikdən cənuba bilavasitə uzanıb gedən dar və hündür sahə ilə açıq-aşkar hüduqlanmışdır. Bu sahədən Şərq dairəsi şimaldan hakim yüksəkliyin cənub kənarı ilə, şərqdən Naxçıvan çayı axan düzənliyin kənarı ilə məhdudlaşan böyük çalaya bənzəyir. Bu çalada orta hündürlüklü, qərbdən şərqə dörd verstlik və şimaldan, yəni hakim yüksəkliyin kənarından iki verstlik məsafədə yerləşən sıldırımlı olmayan duz dağlarının çoxsaylı qrupları səpələnmişdir. Naxçıvan çayı düzünü örən qumlu süxurların qalın layları altında gizlənmiş duzlu torpaq qatı yerləşən şərq hüduqları yanında duz topalarının alçaq cərgələri üzərində bir neçə ayrıca (o cümlədən, Plov-Təpə dağı) yüksəlir ki, onların da hündürlüyü duz dağları ətəklərindən Araz çayına qədər uzanıb gedən vadisi üzərindən 50 və ya daha çox sajnaya təşkil edir. 5. Bütün bunlardan başqa, duzlu torpaq qatının komponentlərindən ibarət, lakin duzsuz olan ayrı-ayrı dağlar Naxçıvan çayı düzündə az miqdarda, Araz vadisində onun cənubdakı sahillərinə qədər, şimaldan cənuba bütün Araz vadisini kəsib keçən dalğavari yüksəklik kimi 15 verst qərbə tərəf çoxlu sayda rast gəlinir. Bu dalğavari yüksəklik Göyçə-Qarabağ sıra dağlarının qərb qollarından çıxır. İrəvandan Naxçıvana aparən poçt yolu Xök yaxınlığında Naxçıvandan 20 və ya daha çox verstlik məsafədə bu dalğavari yüksəkliyin üzərindən keçir.

Duzlu torpaq qatı

Hakim hündürlüyün cənub və qərb yamacları boyunca yer səthində olan bütün süxurları və tərkib hissələri ilə bu duzlu torpaq qatı 20 kvadrat verstdən az ərazini əhatə edir. Bir çox yerlərdə bütün formasıyanın məcmu qalınlığı yerin səthində 50 sajnaya qədər olduğundan əsas verir ki, onun qalınlığının xeyli hissəsinin yerin təkində gizləndiyini ehtimal edək. Eyni bir geoloji dövrdə əmələ gəlmiş dağ süxurlarının bu kütləsi, de-

I hissə

mək olar ki, təkə gil və mergəldən ibarətdir, daş duz isə onun ən az hissəsidir.

Duzlu torpaq qatının tərkibi

1. Daş duz. Tədqiq oluna bilinən bütün yerlərdəki duz, gil və mergelin çox və ya az dərəcədə düzgün və təqribən paralel çökməsi ilə yaranmış laylardan ibarətdir. Duzlu torpaq qatının yerləşdiyi geniş ərazidə, nəinki təkə duz layları, çoxluq təşkil edən, duzdan daha böyük kütlədə mövcud olan digər süxurların fasiləsiz laylarına rast gəlinir. Bir çox yerlərdə, xüsusilə hakim yüksəkliyin cənub yamacına tərəf yerləşən dağlarda, yəni duz yataqlarının Şərq dairəsində duz toplanması xeyli dərəcədə azlıq təşkil edir. Lakin dağların Mərkəzi hissəsində hakim yüksəkliyin, cənub-qərb küncü qarşısında orta qalınlığı on arşından az olan duz layı məlumdur və o, indi də işlənilməkdədir. Bununla belə, şimala, şərqə və qərbə tərəf bu layın uzanıb getməsi əminlik verir ki, duz çıxarılması əbədi ola bilər. Yeri gəlmişkən, bütün tədqiqat və müşahidələr göstərir ki, bu qədər duz bolluğu tək mərkəzi dairə üçün səciyyəvidir. Qərb dairəsindəki duz keyfiyyətcə Mərkəzi dağlardakı duza eyni olsa da, qalınlıq və uzunluğuna görə bundan xeyli az laylardan ibarətdir. Toplaşmış laylanmadakı fasiləsizliyin olmaması üzündən duzlar bir-birindən ayrı-ayrılıqda yaranmış yuvalar kimi duzlu gillər arasında toplaşma bilər. Lakin istənilən halda bu ayrıca yuvalar artıq aşkar laylamadır və öz böyüklüyünə görə üfqi istiqamətdə olanlar əsil laylar hesab oluna bilər. Öyrənilmişdir ki, gil və mergellər arasında bir deyil, bir neçə duz layı vardır ki, onlar da öz aralarında boş süxurlara bölünürlər. 1849-cu ildə Şərq dairəsinin ortasını tutmuş dağlarda 5 sajnalıq gil süxuru ilə bir-birindən ayrılan iki duz layı kəşf olunmuşdur və dağların səthində bir-birinin üzərində ikidən daha artıq layın mövcudluğunun çox dürüst əlamətləri aşkarlanmışdır. Duz yataqlarının digər dairələrində bu hələ aşkarlanmayıb. Analogiyaya görə ehtimal ediləndir ki, bir çox yerlərdə bir neçə paralel lay mövcuddur. Duz laylarının yerləşməsi, demək olar ki, həmişə üfqi və ya bundan azacıq fərqli vəziyyətdə olur. Onların qalınlığı bəzi yerlərdə 12 arşına çatır, adətən bu 10, 7, 5 arşın, hətta 3 arşından az da olur. Üfqi vəziyyətdə duz layları daha kiçik laylara və yaxud təbəqələrə ayrılır. Bu təbəqələrdə duzlu gil qalınlığı arşının dördü üçündən bir tam ikidən bir arşına qədər olur və bəzən şaquli istiqamətdə duz kütləsinin içinə girir. Gilin nazik təbəqə və damarlarından başqa duzda nə kənar və mexaniki, nə də kimyəvi qatışıqlar olmur. Duz kütləsi kiçik kristalların onda yerləşməsindən boz və ya tutqun rəngdə olur. Lakin buna baxmayaraq, duz xırdalananda təmiz və ağ olur. Tam olaraq toz halına kimi döyülmüş duz qar kimi ağappaq, çox yüksək keyfiyyətli olur. Kristalların xüsusiyyətlərindən və yerləşməsindən asılı olaraq, duz layı kütlələrinin texniki və fiziki cəhətdən iki fərqli şəkildə olması xeyli dərəcədə diqqətə cəlb edir. Belə ki, Qərb və Mərkəzi dairələrdə layların kütləsi nizamsız şəkildə olan xırda və qeyli-düzgün kristallardan ibarət olsa da, onlar bir-biri ilə çox sıx birləşmişlər.

(Ardı 20-ci səh.)

“Fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi” istiqaməti üzrə

Plüralizm və müasir media: reallıqlara və perspektivlərə baxış

PROFESSOR CAHANGİR MƏMMƏDLİ İLƏ SÖHBƏT

Demokratiya və aşkarlığın mühüm vasitəsi hesab olunan kütləvi informasiya vasitələrində fikir, söz və məlumat azadlığının yetərinə işıqlandırılması həmişə cəmiyyəti yaxından maraqlandırır. Plüralizm, informasiya azadlığı, ölkəmizdə medianın müxtəlif sferalarının ümumi vəziyyəti, Azərbaycan mətbuatının hazırkı problemləri, inkişaf meyilləri və perspektivləri, jurnalistikamızın hazırkı durumu ilə bağlı suallar, demək olar ki, hər kəsin marağ dairəsinə daxildir. Bu kimi məsələlərlə bağlı Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri, İctimai Televiziya və Radio Yayım Şurasının sədri, professor Cahangir Məmmədli ilə söhbətləşdik. Görkəmli alimin sözügedən mövzulara fərqli və maraqlı yanaşmalarını oxucularımıza təqdim edirik.

Sevinc MÜRƏTQIZI

– Bu qədər marağ doğuran və eyni zamanda çox dərindən plüralizm mahiyyətə nə deməkdir?

– Plüralizm çox maraqlı, mahiyyət-cə tutumlu, sanballı sözdür. Sovet döv-ründəki ensiklopediyalara, lüğətlərə baxsanız, yazılırdı ki, plüralizm – burjua cəmiyyətində müxtəlif fikirlərin ifadə olunmasıdır. Bu, gəy burjua təmayüllü cəmiyyətlərdə daha çox istifadə olunan, onların bəyəndiyi bir anlayışdır. Amma sonra biz sovet jurnalistikasından, yeni birtərəfli, ideoloji jurnalistikadan uzaqlaşandan sonra məlum oldu ki, plüralizm hər yerdə yaxşı şeydir, amma prinsipcə plüralizm jurnalistikanın materialıdır və mahiyyətə xeyli dərəcədə daha çox jurnalistikaya aiddir. Yəni cəmiyyətdə müxtəlif fikirliliyə hörmət, müxtəlif fikirliliyin təmin olunmasıdır. İndi biz sovet ideoloji kanonlarından uzaqlaşmış jurnalistikanın qərb standartlarına qovuşuruq. Yeni dönmə jurnalistikasında plüralizm bəlkə də birinci yerdə dayanır. Ona görə ki, cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinin insanları, müxtəlif dünyagörüşünə malik adamlar hər biri özünün gördüyü, özünün düşündüyü məqamları ifadə etməlidir. Ümumiyyətlə, insan üçün özünü ifadə etməkdən qiymətli şey yoxdur. Bunun da şahidi olmuşam. Əslində, bunlar hər ikisi bir medalın iki üzüdür. İqtidar qəzetləri ilə müxalif qəzetlər bir-birinə çox oxşayır. “Niyə iqtidar qəzetləri tənqid vermir?” deyənlərə cavabdır ki, müxalif qəzetlər də öz liderlərindən tənqid vermirlər. Bu, jurnalistlərin öz istəyindən ortaya gələn bir şeydir. Qanun bunu inkar eləmir. Əgər iqtidar qəzetində çalışan jurnalist hakimiyyəti tənqid edən hansısa yazı çap etdirsə, elə bilirm ki, bu, həmin jurnalistin öz konsepsiyasından irəli gəlir. Müstəqil qəzetlərə diqqətimizi yönəldək. Onlar üçün informasiyanın fərqi yoxdur. Müstəqil mətbuat informasiyanı olduğu kimi verir, heç bir şərhə ehtiyac görmür. Amma iqtidar qəzetləri və müxalif yön-lü qəzetlərin eyni informasiyaya yanaşmasına bir misalla diqqət edək. Məsələn, “Prezident tələbələrin təqaü-dünü artırdı”. İqtidar qəzetləri yazır ki, prezident tələbələrə böyük qayğı gös-tərdi. Müxalif qəzetləri yazır ki, (bu-nun şahidi olmuşam) tələbələr prezidentin artırdığı təqaüdü onlara sınıran kitablara verəcək. Yanaşmaya fikir verin. Elə qəzet var ki, heç bir səhifəsində bir dənə də müsbət söz tapa bil-məzsən. Elə qəzet də var ki, material-

bu barədə də geniş şəkildə istədiyini şəkildə çıxış eləmək üçün qəzet topası var. Onu deyə bilərlər ki, niyə iqtidar qəzetləri hakimiyyəti tənqid edən plüralist fikirlərə yer vermir? Yaxud niyə müxalif qəzetlər öz liderlərinin əleyhi-

nə olan plüralist fikirləri dərc etmərlər? Bunun da şahidi olmuşam. Əslində, bunlar hər ikisi bir medalın iki üzüdür. İqtidar qəzetləri ilə müxalif qəzetlər bir-birinə çox oxşayır. “Niyə iqtidar qəzetləri tənqid vermir?” deyənlərə cavabdır ki, müxalif qəzetlər də öz liderlərindən tənqid vermirlər. Bu, jurnalistlərin öz istəyindən ortaya gələn bir şeydir. Qanun bunu inkar eləmir. Əgər iqtidar qəzetində çalışan jurnalist hakimiyyəti tənqid edən hansısa yazı çap etdirsə, elə bilirm ki, bu, həmin jurnalistin öz konsepsiyasından irəli gəlir. Müstəqil qəzetlərə diqqətimizi yönəldək. Onlar üçün informasiyanın fərqi yoxdur. Müstəqil mətbuat informasiyanı olduğu kimi verir, heç bir şərhə ehtiyac görmür. Amma iqtidar qəzetləri və müxalif yön-lü qəzetlərin eyni informasiyaya yanaşmasına bir misalla diqqət edək. Məsələn, “Prezident tələbələrin təqaü-dünü artırdı”. İqtidar qəzetləri yazır ki, prezident tələbələrə böyük qayğı gös-tərdi. Müxalif qəzetləri yazır ki, (bu-nun şahidi olmuşam) tələbələr prezidentin artırdığı təqaüdü onlara sınıran kitablara verəcək. Yanaşmaya fikir verin. Elə qəzet var ki, heç bir səhifəsində bir dənə də müsbət söz tapa bil-məzsən. Elə qəzet də var ki, material-

Müxalif qəzetlər daha çox buna xidmət edir. Müstəqil qəzetlər isə ayrıca tipoloji faktıdır. Müstəqil qəzetlər plüralizmə ən çox yer verən və ictimai marağa söykənən mətbuat orqanlarıdır. Bunlar üçün ən əsas ictimai marağın nəyi qəbul elədiyini çap eləməkdir. Amma hazırda bizim mətbuatımız buna gedir. İnanıram ki, bütün mətbuatda yaxın gələcəkdə buna nail olacağıq. Bu gün ayrı-ayrı cəbhələrdə plüralizm təzahürləri var. Ayrı-ayrı informasiya siyasətinə malik olan qəzetlər var ki, istədiyimizi demək fikrinə düşəndə onların vasitəsilə çıxış edə bilərik. Əslində, imkan olsa, bütün qəzetlər müstəqil olmalıdır. Bu zaman plüralizm də təmin olunar.

–Amma dediyiniz tipoloji faktlar demək olar ki, özlerini demokratiyanın beşiyi hesab edən ölkələrdə də var.

–Bəli, dediyiniz kimi dünyada da belə faktlar var. Elə qəzetlər var ki, onlar çox müstəqildir. Amma o müstəqilliyin içində də reklam bazarına girmək üçün bəzən böyük səhvlər buraxırlar. Bu yaxınlarda məlum oldu ki, İngiltərədə Merdok imperiyasına daxil olan mətbuat orqanları uzun müddətdir sözügedən ölkənin yuxarı eşalonunda oturan məmurların, nazirlərin danışıklarına gizli qulaq asırırmışlar. Halbuki dünyada qanunlara ən çox əməl eləyən ölkələrdən biri İngiltərədir. Biz onların mətbuatını, onların yaradıcılıq prinsiplərini universitetdə tələbələrə təqin

larında bir dənə də mənfi emosiyalı kəlmə tapmaq olmur. Bax, bunlar qəzetlərin informasiya siyasətidir və plüralizmə etinasızlıq faktıdır. İqtidar və müxalif qəzetləri ayrı-ayrılıqda tipoloji faktlardır. İqtidaryönümlü qəzetlər hakimiyyətdən maliyyələşmək istəyir, məmurun cibinə girmək arzusunda, müxalif qəzetlər isə satışa çıxmaq, bazarı rəqabətə davam gətirmək üçün inanılmaz sensasion materiallardan istifadə edirlər. Elə bir məlumat çap edirlər ki, yolda mütəq məcbur olub avtomobili dayandırır qəzeti alsınlar ki, bu gün hansı məmurun söyüblər.

edirik. Birdən-birə belə bir fakt ortaya çıxanda adam çox məyus olur ki, ideallaşdırdığın jurnalistika məktəbləri gör nə gündəymiş? Sovet təsirindən qopandan sonra biz özünü demokratiyanın beşiyi adlandıran Fransa kimi bir ölkənin demokratizminə söykənmək istədik. Qəfildən bir Sarkozi çıxdı ortaya. Erməni soyqırımını inkar edən adama sanksiyalar qoydu, qanun qəbul elətdirmək istədi, az qalmışdı həmin üzde-nirə qanun qəbul olunsun. Bu nə dərəcədə heyratəmiz bir məqamdır! Bu da mənə çox məyus eləmişdi.

(Ardı var)

ORALARDA KİMLƏR VAR: SERİALLAR-1

TÜRK SERİALLARI TÜRK YAZARIN ARAŞDIRMASINDA Nuriyə Akman araşdırdı, biz uyuğladıq.

Seriallar gecələrimizi zəbt edib. Axşam 20.00-də televiziya başına oturan bir mübtəla, 90 dəqiqəlik serialın, təkrarları, reklam aralarıyla birlikdə az qala, haradasa gecə yarısına qədər bir-birinə bənzər hekayələrə xərcləyir ən qiymətli zamanını.

Harada ağladacağı, harada güldürəcəyi, necə hirsəndirib necə sevdirecəyi incə-incə hesablanmış ticari hekayələr...

Tamaşaçının üsyanını eşitmədik bu günə qədər. Amma uzun zamandır film qrupları serialların uzunluğundan şikayətçi. Müddəti 45 dəqiqəyə ensə həm daha insani şərtlərdə çalışacaqlarını, həm də etdikləri işin keyfiyyətinin artacağını söyləyirlər. Lakin tələbləri heç cür həyata keçə bilmir. RADIO-TELEVİZİYA ÜST QURUMUNUN bu mövzuda sanksiya gücü yox. Problemi həll etmək tərəflərin işi. Bir tərəfdə televiziya kanalları, bir tərəfdə prodüserlər, bir tərəfdə reklam verənlər var. Lakin onların nümayəndələriylə görüşdüyümdə anlayıram ki, iqtisadi mənfəətlərin gətirdiyi bir məqam var ortada. Hər kəs topu bir-birinə atır.

Sistem belə işləyir: Prodüserlər bir televiziya kanalıyla müəyyən bir rəqəmə razılaşırlar. Kanal serialın götürdüyü reytingə

görə haqq verir. Beləcə kanallar, ən başdan böyük pullar verib serial tutmazsa itirmə riskini ortadan qaldırmış olur. Təbii prodüser vəd edilən o pulu qazanmaq üçün əvvəlcə işə reklamla bir cazibə gətirir, sonra kisəsinin ağzını açır. Çəkilişdən dekorasiyasına qədər bütün istehsala xərclənən pulların prodüserə dərhal dönməsi mümkün olmur. Bəzi seriallarda başa-baş nöqtəsinə gəlmək on hissəsini tapır. Serial tutmuşsa daha sonra pul qazanılmağa başlayır. Baxaq görək daha nələr olur?

BAŞLAYAQ PRODÜSER CƏBHƏSİNDƏN

Əkrəm Çatay: Tək həll reklama artım!

Əkrəm Çatay, oğlu Kərəm Çatayla birlikdə "Ay İstehsalı"nın müdiri. Serial film projelərinə birlikdə qərar verirlər. Televiziya kanallarıyla görüşmələri 40 ilin təcrübəsiylə ata davam etdirərkən, oğul projelərin həyata keçməsi üçün çalışır.

–Serialların müddətlərini necə qısaltmaq olar?" sualını belə cavablandırır Əkrəm Çatay:

–İndi bir serial ən az 84 dəqiqə istəyir. Vaxtın azalması üçün reklam pullarının yüksək olması lazım. Televiziyalar yığışib ortağ bir məxrəcə gələ bilmirlər. Başqa yol gəlmir ağılıma. Təbii, o qədər çox televiziya var ki. Reklamverənlər o zaman "sizə vermərəm, ona verirəm"-deyə bilər. Tamaşaçılarda sanır ki serial uzun olunca prodüserlər daha çox pul qazanır. Xeyr, daha çox pul itiririk biz. Çünki ikinci seti qurmaq məcburiyyətində qalıraq. Bir rejissor köməkçisi, kameraman, onun assistenti deyərək daha çox pul xərcləyirik. Haydı biz altmış dəqiqə edəcəyik dedik, televiziya da buna razı oldu. Amma hər kəs payını bu nisbətə azaldacaq. Kimsə buna razı olmaz. Əkrəm Çatay seriallarla əlaqədar digər suallarımı belə cavablandırır:

– Bir serial prodüserə nə qədər qazandırır, dövlətə nə qədər qazandırır?

– Projektdən projektə baxır. Hər proyekt mütləq qazandıracaq deyə bir şey yox. İtirdiyiniz projelər mütləq olar. Amma adınızı qorumaq üçün itkiyə razı olmalısınız. Bunun xaricində ƏDV meydana çıxır, dayanmalar var, gəlir

verirsiniz. Dövlət təbii ki, qazanır. Mən dövlətin yerində olsam bunu edərdim. Məsələn, qardaşım, kimə edirsən serialı, bu kanala edirsən. Mən orasını-burasını anlamam. Sən kəsdinin fakturanın bu qədərini mənə vergi olaraq ver. Gerisinə də qarışmıram desə, daha çox pul qazanar dövlət.

–Niyə etmir bunu?

–Baxdığınız zaman serial sektoru dövlətin ümumi ölçüsünü içərisində çox laqeydlik ediləcək bir şeydir hər halda. Türk seriallarına xarici ölkələrdən daha çox böyük tələb var. Suriyadakı insanlar eyni anda peyk antenasıyla Türkiyəni izləyirlər. Və türkçə öyrənməyə başlayırlar. Azərbaycan, Suriya, Misir, Yunanistan, Bolqarıstan Türkiyənin yaxın ətrafında həqiqətən Türk serialları izlənilir.

–Orta şərqli serial satmaq gözəl də, niyə Avropaya, Amerikaya serial sata bilmirik?

–Çin də bizə sata bilmir. Bu bir az mədəniyyət məsələsi. Əzəl otuz ölkəyə satıldı. Tamam, Amerika yox bunların içərisində. Amma İtaliya maraqlanmağa başladı. Bunlar zamanla olacaq. Burada sektora dəstək olunması lazım. Tanıtma fondu var. Mədəniyyət nazirliyi var. Bunun iddia edərdim. Son dörd sənədə türk seriallarının xaricə etdiyi təqdimat, Türkiyə imicinə verdiyi qatqı Türkiyənin iyirmi illik keçmişindən, yığdığından daha çoxdur.

–Amma döyüş səhnələri doğru dürüst çəkilmir, böyük istehsal deyil bunlar.

– Türkiyədə 2010-cu ildə bütün televiziya üçün düşən cəmi reklam payı 2 milyard türk lirəsi. Neçə dəne televiziya varsa, hamısının bu 2 milyardda payı

var. İndi bunu nə edəcəksiniz, bütün qazancınızla bundan serial çəkəcəksiniz. 12 milyonluq Yunanistanın televiziya düşən reklam payı, indi böhran üzündən azaldı, amma 3 milyard yarım dollar idi. Siz necə bir döyüş səhnəsi çəkə bilərsiniz? 300 min lirəyə, 400 min lirəyə razılaştığınız bir serialda hansı ölçüdə çəkiliş edə bilərsiniz? İkincisi, hansı zamanda çəkə bilərsiniz? Bir həftə içində bu serialın bitməsi lazım.

–Əvvəldən 13 hissə çəkib satmaq mümkün deyilmi?

–Kim maliyyə edəcək? Əgər Türkiyə xarici bazarda həqiqətən möhkəm şeyləri ələsə, bu bir sistem halına gəlirsə, o zaman siz deyən şeylər ola bilər. Xaricdəki insanlarla razılaşa bilərsiniz. Serialınızı 13 hissə çəkə bilərsiniz. Amerika belə edir. Ondən sonra televiziyalara deyirlər ki, buyurun gələn baxaq, sizə bir nümayişim var. Bu mənim serialım. 13 hissə hazırladım, istərsinizmi deyə bilərsiniz. Türkiyədə işlərin belə ola biləcəyini düşünürəm. Olacaq, üç-beş il sonra olacaq. Çünki artıq Türkiyədəki serialların keyfiyyəti həqiqətən yüksək.

–Bir zamanlar üst səviyyə televiziya idarəçisi idiniz. İndi o televiziyalara seriallar satmağa çalışan bir prodüser. İki tərəfi də yaşamış bir insan olaraq hansı keyfiyyətlər lazımdır bu işlər üçün?

–Açıqcası Türkiyədə heç kim bu adam bir televiziya qurub, bu qədərini idarə etmiş, o daha çox işlər görə bilər deyə bir yanaşma yox. Kimsə mənə bir iş görməyə tələsməz. Siz yaxşı bir iş edənə qədər hər şeyi cırmaqlamaq məcburiyyətindəsiniz. Bir zamanlar birlikdə çalışdığınız və ya yanınızda işləyən, bu işə sizinlə başlayan, idarəçi ol-

Tofiq ABDİN,
abdin41@mail.ru
tofigabdin.com

muş insanların da qapısını döymək, görüş almaq və proyekt təqdim etməyi içinə həzm etmək lazım. Bəyənilməmə, qəbul edilməmə riskini gözə almaq lazım.

– Xoşa gəlməyən məqamlar olubmu?

–Təbii ki, olub. Çünki insan deyər ki, ya mən ondan daha yaxşı anlayıram bu işi. İnandığım üçün də aparıram bu proyekt. Niyə qəbul edilməsin deyə düşünərsiniz. Amma sonra deyərsiniz ki, qardaşım, bu anda o sükanda bu insan var. O öz avtomobiliylə öz yolundan gedəcək.

–Sükandakı adamın başındakı sual işarələrini bildiyiniz üçün üstünsünüz əslində.

–Əksinə, ondan asılısınız. İnsanlar ümumiyyətlə unutmaqdan yanadır, xatırlamaqdan yana deyil Türkiyədə. Kim niyə başqasının nüfuzunu qəbul etsin, öz nüfuz olmaq varkən. Bu ancaq həqiqətən yaxşı bir iş etsəniz, reyting alsanız və edəcəyiniz bir iş yenə yaxşı olacaqsa o zaman olur.

–Yalnız yaxşı olmaq deyil mənəcə. Sizcə ən yaxşı projelərimi ekrana gəlir? Yoxsa arada başqa əlaqələr də olmalı?

–Başqa bir ölçü yox bu anda. Yaxşı və ya pis məsələsini AGB deyə bir şey var o baxır. Ki, mən də onun doğru yanaşdığına inanmağa məcburam. Doğru ölçürsə də çox böyük səhv də etməz. Bu, budur. Siz bir televiziya idarəçisi olsanız və bütün gəlirinizi oradan olsa, özünü qalıcı etmək məcburiyyətində olsanız, qardaşınız olsa inanmadığınız bir proyektə almazsınız. Alsanız da üç hissə gədər, qaldırmaq məcburiyyətində qalarsınız. Başqa əlaqələr vardır və ya yoxdur. Vardır belə şeylər demək asan deyil. Ortaya çıxan iş reyting məsələsidir. İnsanların bəyəndiyi şeylər olmalı? Sevilen şeylər olmalı. Televiziya da rahatlıq gətirmir? Ölçü budur.

–Siz 1991-ci ildən bəri hər səhər reyting talonu alırsınız. Bu böyük bir gərginlikmi?

–Fələkət. İzah edilər kimi deyil. Hər gün bir talon almalısan televiziya idarəçisiyənsə. Bu anda mən yalnız serialımın olduğu günlərin səhəri talon alıram.

–Axirət inancınız varmı?

–Vardır.

–Orada da bir talon veriləcək biza öldükdən sonra. Reyting talonunun bir köməyi olarmı sizə?

–Bir insan bilərək pislik etmirsə, birinə zərər vermirsə, vicdanınız rahatsa tamamdır. Biz kimsənin əxlaqını pozmadıq etdiyimiz seriallarla. O baxımdan oradakı talonumuzda ümid edirəm qırıq qeyd olmayacaq.

Azərbaycanda türk və xarici ölkə seriallarının yayımına münasibətim tam normaldır. 90-cı illərdə də AzTV-də Braziliya serialları yayımlanırdı, çoxu düşündürdü ki, əcnəbi seriallar bizim mental dəyərlərimizə zərbə vurur. Amma mənəcə,

BİZLƏRDƏ NƏ DÜŞÜNÜRLƏR : Kənan Hacı (yazar)

bu, çox yanlış düşüncədir. İnsanlar kitab oxumur, serialları da qadağan etsək, tam məlumatlılıq yaranacaq. Bu seriallarda da öyrəniləcək şeylər

çoxdur və bundan qorxmaq lazım deyil. Son vaxtlar bizdə də yeni seriallar çəkilməyə başlayıb. Hesab edirəm ki, dilimiz də seriallardan az bəh-

rələnmədi. İnsanlar ilk dəfə klon anlayışı ilə tanış oldular. Gənclər və yaşlı nəsillər arasında bu, çox müzakirəli bir mövzuya çevrildi. Orta məktəblərdə dərsin əsas mövzusu oldu. Adamlar seriallardan təsirlən-

dilər. Adamlar aktyorlara çox ciddi şəkildə bağlandılar. Onsuz da zina, əxlaqsızlıq, zorakılıq seriallardan əvvəl də vardı, indi də var. Bunda serialları günahkar bilmək lazım deyil.

(Hər iki hissə davam edəcək)

Mifdən Yazıya və yaxud tərsinə

KAMAL ABDULLANIN “DƏDƏ QORQUD” A HƏSR EDİLMİŞ KİTABININ MÜZAKİRƏSİ

Bu günlərdə AMEA Folklor İnstitutunun təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda AMEA-nın müxbir üzvü Kamal Abdullanın “Mifdən Yazıya və yaxud Gizli Dədə Qorqud” kitabının müzakirəsi keçirilib. Müzakirədə kitabın müəllifi Kamal Abdulla, Folklor İnstitutunun direktoru Muxtar Kazımoğlu (İmanov), AMEA-nın müxbir üzvü Tofiq Hacıyev, Rusiya Türkoqlar Cəmiyyətinin sədr müavini Tofiq Məlikli, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi Arif Əmrəhoğlu, Dilçilik İnstitutunun direktor əvəzi Fəxrəddin Veysəli, Ədəbiyyat İnstitutunun direktor müavini Məhərrəm Qasımlı, Əlyazmalar İnstitutunun direktor müavini Paşa Kərimov, Folklor İnstitutunun əməkdaşları prof. Kamran Əliyev, prof. Füzuli Bayat, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Seyfəddin Rzasoy, Əlyazmalar İnstitutunun əməkdaşları prof. Möhsün Nağısoy, prof. Tərhan Quliyev və b. iştirak və çıxış ediblər. Maraqlı doğuracağını nəzərə alıb, müzakirədən hazırlanmış materialı diqqətinizə çatdırırıq.

Muxtar Kazımoğlu: Əvvəlcə bu görüşün forması, formatı haqda bir neçə kəlmə demək istəyirəm. Biz belə düşündük ki, ayrıca məruzəçimiz olmasın, səmimi bir söhbət aparacaq, fikir mübadiləsi edəcək. İstəsək monoloji, istəsək dialoji formada sözüümüzü deyək. Yəni kitab haqqında fikir və mülahizələrimizi həm müəlliflə, həm də müzakirə iştirakçıları ilə sərbəst şəkildə bölüşə bilək. Siz bilirsin ki, Kamal Abdulla görkəmli dilçi, ədəbiyyatçı və yazıçdır. Kamal müəllimin elmi və bədii yaradıcılığında “Dədə Qorqud” xüsusi yer tutur. Dilçi Kamal Abdulla namizədlik və doktorluq dissertasiyalarını “Dədə Qorqud”dan yazıb. Yazıçı Kamal Abdulla “Dədə Qorqud” mövzusunda böyük maraqlı və müzakirələrə səbəb olan “Causus” adlı bir pyes, “Yarımqıç əlyazma” adlı bir roman yazıb. Kamal müəllim bir ədəbiyyatşünas kimi bu gün müzakirə etdiyimiz “Mifdən Yazıya və yaxud Gizli Dədə Qorqud” adlı kitab yazıb. Amma mən belə hesab edirəm ki, bu kitab təkcə ədəbiyyatşünas Kamal Abdullanın yox, həm də yazıçı və dilçi Kamal Abdullanın kitabıdır. Yəni burada dillə birbaşa bağlı olan mətləblər var, Söz və Cümlə bu əsərin əsas qəhrəmanlarıdır. Mən “qəhrəman” sözünü təsadüfən işlətmədim. Məsələ burasındadır ki, kitabda dilçi Kamal Abdulla ilə yanaşı, yazıçı Kamal Abdullanın dəst-xətti qəbarç hiss olunur. Yəni bu kitab janr etibarilə bizim vərmiş etdiyimiz ədəbiyyatşünaslıq kitablarından fərqlənir. Kamal Abdullanın yaxşı bir sözü var: “Əsas məsələ janrın sərhədlərini aşmaqdır, ölkənin yox”. Yəni ölkənin sərhədlərini o vaxt aşma bilərənsə ki, janrın sərhədlərini aşma bilərənsə. “Mifdən Yazıya...” kitabının mühüm bir cəhəti monoqrafiya janrının sərhədlərini yaxşı mənada dağıtmasıdır. Bu əsəri oxuyarkən biz sanki roman janrının strukturu ilə qarşılaşırıq. Müəllif əsəri elə qurur ki, biz “Dədə Qorqud”u yeni bir baxış bucağından görə bilək. Mən sizin yadınıza salıram, bizim ədəbiyyatşünaslıqda Yaşar Qarayevin dəst-xəttini. Bu dəst-xətt obrazlı deyim tərzinə əsaslanır. Belə obrazlı deyim tərzindən yeri gəlincə Kamal Abdulla da istifadə edir.

Bu, öz yerində. Amma “Mifdən yazıya...” kitabında diqqəti daha çox cəlb edən roman modelindən istifadə edilməsidir.

Adından da göründüyü kimi, əsərin iki baş qəhrəmanı var: Mif və Yazı. Əsərdə Mif və Yazının hərəsinin öz doğum məkanı, danışıq və davranışı var. Mifin doğum məkanı kollektiv, Yazının doğum məkanı fərddir. Mifin danışıq tərzində aparıcı fiqur Söz, Yazının danışıq tərzində aparıcı fiqur Cümlədir. Söz Mifin vəkili, Cümlə Yazının vəkildir. Mən elə hesab edirəm ki, bu gün bizim müzakirəmiz Miflə Yazının münasibətləri müstəvisində gedəcək. Bu müstəvidə Kamal müəllim hansı mətləblərə toxunur? Mif və Yazı münasibətləri fonunda Kamal Abdulla bizim ədəbiyyatşünaslığımız, dilçiliyimiz və folklorşünaslığımız üçün hansı imkanlar açır? Bu suallara biz bu gün az-çox aydınlıq gətirəcəyik. Mən istəyirəm ki, bugünkü müzakirəmizin axarını tapmaq üçün Kamal müəllimin özünə söz verək.

Kamal Abdulla: Mən çox xahiş edirəm ki, bu isti havada buraya yığış gəldiyiniz və bu müzakirəni təşkil etdiyiniz üçün mənim səmimi izhariməhbətə qəbul edəsiniz. Birinci Tofiq müəllimə (prof. T.Hacıyevə) təşəkkür etmək istəyirəm. Tofiq müəllim mənim auditoriyada da müəllimim olub, kitabları ilə də müəllimim olub. Onu deyim ki, mənim üçün müəllim anlayışı son dərəcə geniş anlayışdır. Burada özləşənlərin hər biri öz yazısı ilə bəzən mənim müəllimim ola bilər. Belə bir kəlam var: “Öyrəderək öyrənin”. Bizim həyat tərzimiz belədir, biz tələbədəndə, aspirantdan da, yoldaşımızdan da, həmkarımızdan da, müəllimimizdən də öyrənməyə çalışırıq. Bu mənada mən sizin hamınıza təşəkkür edirəm.

“Mifdən Yazıya ...” kitabı necə yarandı? Qoy bir-iki cümlə deyim, bəlkə, çıxış etmək istəyənlərdə diskussiya həvəsi yarada bildim. Bu kitab bir obrazdan — Beyrək obrazından yaranıb. İndi mənə bu obrazla bağlı çox qınayırlar, çox şeylər, çox hədyanlar yazırlar, ancaq əslində bu obrazla bağlı yazı məndə 25-26 yaşlarımda bir məqalə şəklində yarandı, çap olundu. Sonra bu məqalədəki ideya başqa şəxslərə ayrıldı, özü ilə yeni ideyalar, motivlər, düşüncə xətləri gətirdi və nəhayət, həmin ideya “Gizli Dədə Qorqud” şəklində meydana çıxdı. Bu kitabı mən faciəli şəkildə həlak olmuş dostum Aydın Məmmədovun xatirəsinə həsr etmişəm. Və bu kitab, bir növ, uğurlu alındı; oxuyanlar da çox oldu, mənə yazanlar da çox oldu, məqalələr yazıldı. Mən gördüm ki, bu istiqamət itmir, özü ilə yeni ideyalar, yeni fikirlər gətirir. Bir qədər keçdi “Gizli Dədə Qorqud — 2” meydana çıxdı. Əvvəl türk dilində, ondan sonra rus dilində çap olundu. Və belə-belə gördüm ki, bu kitab get-gedə nəğilləşir, bədiiləşir. Ona görə də mən kitabın elmi əsasını bərpa etdim, istifadə etdiyim elmi aparatları ortaya qoydum. İndi müzakirəsinə yığışdıqımız kitab, bir növ, yekun kimi meydana çıxdı. Bu gün o, Türkiyədə, məqalələr şəklində Almaniyada, ayrıca olaraq Rusiyada, Fransada çap olunub. Bu kitabın əsasında onun konseptual ideyasını saxlayan “Yarımqıç əlyazma” romanını yazıldı. Roman Fransa-

da, Rusiyada, Türkiyədə, Polşada, Braziliyada, Ərəbistanda çap olundu.

“Mifdən Yazıya ...” kitabı haqqında yüzəndən çox məqalə yazılıb. Mən səmimi şəkildə deyirəm ki, mənə ən çox xoş gələn məqalələrin mənim haqqımda yazıldığı yox, bu kitabın nümunəsində “Dədə Qorqud” haqqında söz deyilməsidir. Fransadan mənə filoloq olmayan, mühafizə xidməti sahəsində elmi işlə məşğul olan bir professor məktub yazdı. Mənə ən çox maraqlı gələn o idi ki, “Dədə Qorqud”un süjetlərini, obrazlar aləmini, motivlərini, poetik əlaqələrini bilməyən bir insan üçün “Yarımqıç əlyazma” əsəri nə dərəcədə maraqlı ola bilər? Bu sualı mən ona verdim. O, mənə bir məktub yazdı ki, mən nəinki “Dədə Qorqud”u, heç Azərbaycanı tanımıram. Amma həmin fransız “Dədə Qorqud” dastanından tərcid olunmuş halda, yəni yalnız roman əsasında əsərə elə bir təhlil vermişdi ki, mən, sadəcə olaraq, mat qaldım... Mən bundan sonra arxayın oldum ki, bu roman özü-özlüyündə müstəqil bir məndir. Burada mənə, bir daha deyirəm ki, xoş gələn odur ki, romana olan münasibət, əslində, eyni zamanda “Dədə Qorqud”a olan münasibəti ortaya qoyur. Mənə deyənlər olur ki, bu romanı oxuyandan sonra “Dədə Qorqud”u bir də oxudum. Bu, mənə sanki dünyaları verir. Lakin elə insanlar da olur, deyir ki, mən gedib “Dədə Qorqud”u birinci dəfə oxudum. Mənə elə gəlir ki, bu, bir yazı adamı kimi mənim xoşbəxtliyimdir.

Mən həm də ona görə xoşbəxtəm ki, mənim qiymətli olaraq Dəmirçizadə kimi, Əli Sultanlı kimi, Təhmasib kimi, Həmid Araslı kimi, əyani olaraq Tofiq Hacıyev kimi, Ninel Hacıyeva kimi, Ağamusa Axundov kimi müəllimlərim olub. Onların hər birindən “Mifdən Yazıya ...” kitabında nə isə var. Mən, əslində, bu kitabda bir çox müəllimlərimlə söhbət etmişəm, bir çox həmkarlarımla fikir mübadiləsi aparmışam. Yəni kitab tərcid olunmuş bir mətn deyil, canlıdır.

Kamran Əliyev: Əvvəla, etiraf etmək lazımdır ki, bu gün bizim ədəbi-elmi mühitdə kitabların müzakirələri keçirilmir. Əvvəllər — 70-80-ci illərdə kitabların, hətta məqalələrin çox canlı müzakirələri olurdu. Mən bugünkü müzakirəni birinci növbədə yeni bir ənənənin başlanğıcı hesab edirəm. Yalnız Kamal müəllimin deyil, digər həmkarlarımızın da çıxan yeni kitablarını müəyyən formatlarda müzakirə etməyə ehtiyac var. İlkisi, biz bu gün Kamal müəllimin “Mifdən Yazıya...” kitabını müzakirə etməklə, əslində, yenidən “Dədə Qorqud”a qayıtmış oluruq. Konkret olaraq kitabın özünə gəlincə, bu kitab Kamal Abdulla-

öpüşündən. İndinin öpüşü bir vasitə idi. Əslində, bu mürəkkəbləşdirmə-də söhbət Xristosun tutulmasından getmir. Söhbət sonrakı ədəbiyyatda İndinin ətrafında formalaşdırılacaq mürəkkəblər pərqiçmə üçün vasitənin yaradılmasından gedir. Təpəgöz də öz poetik sistemində belə bir vasitə rolunu oynayırdı.

Kamran Əliyev: O, həm də Sarı Çobanın oğlu idi. Bizim tədqiqatlarımızın heç birində Təpəgözün çoban oğlu olması bir konseptual məqam kimi qəbul edilmir. Əsas diqqət onun Pərinin oğlu olmasına yönəldilir. Əsas fikir isə ondan ibarətdir ki, Oğuzun düşməni onun özündən olduğu, yəni Sarı Çobanın oğlu olduğu üçün ən güclü düşməndir. Dastanda “boyu uzun Burla xatun” ifadəsi var. Amma “boyu uzun” anlayışı həm də birinci xanıma işarədir. Çox maraqlı məqam “Beyrək” boyundadır. Buraya qədər “boyu uzun” ifadəsi geninə-boluna işlədilir. Bir günlük bəylik Beyrəyə verilən kimi “boyu uzun” ifadəsi də öz işləkliyini itirir. Çünki Beyrəyin bir günlük hakimiyyəti ilə Burla xatun da “boyu uzun” statusunu itirir. Elə ki bir gün başa çatır, həmin ifadə yenidən mətnə daxil olur. Mən belə hesab edirəm ki, məndə miflə bağlı məsələləri öyrənməklə bərabər, bizim bədii mətn sisteminin özünü öyrənməyə ehtiyac var. Kamal Abdullanın bu tədqiqatı çox dəyərli əsərdir. Ditsdən başlayan, Orxan Şaiqdan, Həmid Araslıdan, Tofiq Hacıyevdən keçən qorqudşünaslıqda son ciddi tədqiqatçı kimi Kamal Abdulla dayanır.

Muxtar Kazımoğlu: Kamran müəllim Ditsin adını çəkdi. Ditslə, onun qorqudşünaslığın əsasını qoyan şəxs kimi fəaliyyəti ilə bağlı Folklor İnstitutunda bir tədbir keçirmişik. Qarşından Ditsin “Dədə Qorqud”u elm aləminə böli etməsinin, yeni qorqudşünaslığın 200 illiyi gəlir. Kamal Abdullanın kitabının müzakirəsi də, əslində, həmin yubileyə bağlı tədbirlərdən biri kimi qiymətləndirilə bilər. Biz gələcəkdə də bu yubileyə bağlı bir sıra tədbirlərin keçirilməsini nəzərdə tuturuq.

Kamal Abdulla: Çox ciddi məsələdir. Biz alman həmkarlarımızla birgə bir tədbir keçirdik: qorqudşünaslığın 195 illiyini qeyd etdik. Məqsəd nə idi? Məqsəd elmi ictimaiyyəti Ditsin bu fəaliyyətinə yönəltmək və onu dərin minnətdarlıq hissi ilə yad etmək idi. 2015-ci ildə həmin hadisənin 200 ili tamam olur. Mən sizin hamınıza xahiş edirəm, öz elmi əsərlərinizdə bu xatirəni hər hansı formada anın ki, nəhayət, biz həmin rəqəmə — 2015-ə bir bayram kimi gələ bilək. Bunun çox böyük əhəmiyyəti var, özü də təkcə bizim maraqlarımız baxımından yox. Biz Mayntn Universiteti ilə birgə həmin hadisəyə həsr olunmuş bir elmi jurnal da çıxartdıq. Siz görüydünüz ki, alman həmkarlarımız necə sevinirdilər. Necə azərbaycanlı həmkarlarına minnətdar idilər ki, alman alimi Ditsin fəaliyyətini azərbaycanlılar böyük bir minnətdarlıqla yad edirlər.

Paşa Kərimov: Əlyazmalar İnstitutu olaraq “Yarımqıç əlyazma” romanının müzakirəsini keçirmək istəyirdik. Kamal müəllim əsərdə bir bədii priyom işlədib. Romanda “Yarımqıç əlyazma”ya elə bir şifir nöm-

Kamal Abdulla: Kamran müəllim, Təpəgöz oğuz elini birləşdirən bir vasitə idi. Sən danışıqca İncilətrafi ədəbiyyatdakı İuda yadına düşür. O, həmin ədəbiyyatlarda çox mürəkkəb bir strukturadan keçirilir. Xristosu necə tanıyırlar? İndinin

Vidadi Rzayev: "Budur, futbolumuzdakı inkişaf?!"

Azərbaycan futbolunun veteranı, milli komandamızın sabiq üzvü Vidadi Rzayev Qol.Az saytına müsahibə verib.

– Həm "İnter", həm də "Xəzər Lənkəran" Avropa Liqasının II təsnifat mərhələsində məğlub olaraq, mübarizəni dayandırdı. Buna müsahibətiniz?

– Mən həmişə demişəm ki, bir mərhələ keçmək uğur sayılmamalıdır. "Nomme Kalyu", "Trans" kimi komandaları keçməyin harası uğurdur? Bizim klublar yaradılan şəraitin qarşılığında qrup mərhələsində oynamalıdır. Bu mənada, klublarımızın çıxışından çox narazı qaldım. Yəni "İnter" penaltilərlə uduzdu, amma "Xəzər Lənkəran" hər iki oyunda rəqibini üstələyə bilmədi.

– Sizə elə gəlmədi ki, avrokuboklarda debüt edən "Asteras" "İnter"dən daha soyuqqanlı oynadı?

– Raziyəm. Baxmayaraq ki, "İnter" pis oynamadı. Ancaq soyuqqanlılıq baxımından rəqib daha üstün idi. Elə rəqib futbolçunun Tottisayağı vurduğu son penaltı da bunu deməyə əsas vurur. O anda o cür zərbəni vurmaq futbolçudan böyük soyuqqanlılıq tələb edir.

– "Xəzər Lənkəran"ın

məğlubiyyətinin əsas səbəbini nədə görürsünüz?

– Düzdür, "Xəzər Lənkəran"ın rəqibi güclü idi. Mən ilk oyuna baxmışdım və deyirdim ki, "Lex" üstün oynamışdı. Eşitdiyimə görə, cavab qarşılaşmasında da üstün oynayıb. Bilirsiniz, qəbul edirəm, "Lex" səviyyəli klubdur, amma "Xəzər Lənkəran" da səviyyəli klub olmalıdır. Artıq bu cür təsəlliləri qoymalıyıq bir kənara. "Asteras" əlavə vaxtda fiziki cəhətdən "İnter"i üstələmişdi. Son dəqiqələrdə bəxtimiz də getirdi ki, rəqibin baş zərbəsi qapıdan keçmədi.

– Gürcüstanın "Dila" komandasının oyunundan xəbəriniz oldu?

– Eşitdim ki, Danimarka klubunu keçiblər, özü də iki oyuna 5 top vurublar.

– Deməli, bizim klublar da Yunanıstan, Polşa təmsilçilərini keçməyə borcludur...

– Bəs, mən də onu deyirəm ki, I mərhələ artıq bizim üçün uğur sayılmamalıdır. 10 il bundan qabaq 50 dollar mükafata oynayırdıq. Ancaq indi vəziyyət başqadır və yaradılan şəraitin qabağın-

da klublarımız qrupa düşməlidir. Deyirik, "inkişaf, inkişaf". Budur, futbolumuzdakı inkişaf?! "İnter" in heyətində cəmi iki azərbaycanlı oynayır, hansı inkişafdan danışmaq olar?

– Çıxış yolunu nədə görürsünüz, nəyi dəyişməliyə ki, biz də qrup mərhələsinə düşə bilək?

– Nəyi dəyişək? Futbola baxışımız, yanaşmamız dəyiş-

məlidir. İnkişafın yollarını futboldan kənarda axtarmalıyıq. Futboldan kənarda deyəndə yeni, futbola ayrılan pulların xərclənməsini deyirəm. Futbolçunu alanda 10 manat qiymət qoyuruq, 5-ni ona verib, 5-ni cibimizə qoyuruq. Bu cür işləməklə inkişaf olmayacaq. Sizə bir misal çəkim. 90-cı illərin əvvəllərində Türkiyə futbolu da bizim günümüzdə idi. O vaxt onlarda dövlət səviyyəsində

proqram qəbul olundu və bundan sonra 10 illik inkişaf proqramı hazırlandı, nəticədə "Qalatasaray" 2000-ci ildə UEFA Kubokunu götürdü, Türkiyə milli 2002-ci ildə dünya çempionatında 3-cü yeri tutdu. O vaxt türklər buna gözəl izah vermişdilər ki, həmin proqram qəbul olunana qədər on min puldan doqquzunu cibimizə qoyub, birini futbola xərcləyirdik. Dövlət proqramı qəbul olunan sonra isə, artıq doqquzunu futbola xərcləyib, birini cibimizə qoymağa başladılar. Bizdə də artıq dövlət proqramı qəbul olunub, amma onu düzgün yerinə yetirmirik. Pullar xərclənir, amma çox hissəsi bəzi işbazların cibinə gedir. Səviyyəsiz legionerlərlə külli miqdarda pullar verilir. Bəs həmin futbolçuların bizə verdiyi xeyir? Bir də mən sizə açıq deyim ki, bizim iddialı klublarımız öz büdcəsinə görə, heç də Türkiyə Super Liqa klublarından geri qalmır. O günü baxıram "Beşiktaş" 1 milyon 200 min dollara futbolçu transfer etdi. Bizim də klublarımız bu qiymətə olan futbolçunu almaq imkanı var. Deməli, iş düzgün qurulmur. Nə isə, bu haqda danışmağa başlasaq, adamın ürəyi açılacaq. Odur ki danışmasaq yaxşıdır.

Anar XANLAROV

Zeynal Məmmədov: "İslahatlar dekabrda olacaq"

"Bakı" klubunun vitse-prezidenti Zeynal Məmmədovun Qol.Az saytına müsahibəsi

– Daha iki klubumuz Avropa Liqasında mübarizəni dayandırdı. İlk öncə "İnter" in çıxışına toxunmaq.

– Hər iki təmsilçimizin rəqibləri güclü idi. Keçən dəfəki kimi bu dəfə də "İnter" in bəxti gətirmədi. Yəni penaltilər seriyasında məğlub oldular. Ancaq səfərdə də qol vuraraq, oyunu penaltilər seriyasına qədər uzatmaları böyük şeydir. Yəni, bugün Azərbaycan klubları güclü rəqibləri ilə oyunda başabaş mübarizə aparırsa, bunun özü alışıq layıqdır. Fikrimcə, klublarımız inkişaf etməkdədir. Uğur qazanmaq vaxtımıza çox az qalıb. Hər hansı, 2-3 ilə bu uğurları klublarımızdan gözləyə bilərik. Çünki yeni, istedadlı futbolçularımız yetişir.

– Bəs, "Xəzər Lənkəran" in səfərdə "Lex" uduzmasını necə qarşıladınız?

– Məncə, "Xəzər Lənkəran" Polşada əlindən gələni etdi. Uduzsalar da, elə bir oyun nümayiş etdirdilər ki, Polşa futboluyla Azərbaycan futbolunun səviyyəsi heç fərqlənmədi. Eləcə də, "İnter" in Yunanıstan klubuna qarşı göstərdiyi oyunu da qeyd etmək olar. Belə bir rəqiblərlə oyunda məğlub olduqları üçün onları qınamağa dəyməz. Çünki həmin komandalar daha güclü idilər.

– "Neftçi" nin mərhələ adlanması barədə nə deyərdiniz?

– İstəyirəm ki, "Neftçi" Azərbaycanı uğurlu təmsil edən klub olsun. İnanıram ki, onlar ən azı Avroliqanın qrup mərhələsinə düşəcəklər. Onların uğur qazanması Azərbaycan futboluna reyting xalları qazandıra bilər.

– Klubunuzun yeni baş məşqçisi Bojidar Bondoviç haqda belə məlumatlar yayılıb ki, guya o, dələduzdan biridir. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

– Mən belə şeylərə fikir vermərəm. Kim nə deyir desin, kim nə yazır, özü bilər. Mən ancaq gördüyümə inanıram. Gəlin, gözləyək görək nə olur. Əgər doğrudan da belə bir insandırsa, bu, üzə çıxacaq. Ancaq necə deyərlər, yalanın ömrü 40 gün çəkir. "Bakı"nın nə qədər baş məşqçisi olub ki, nə ediblərsə, üstü açılib. Mən fikirləşirəm ki, zamana ehtiyac var. Bir söz deyə bilmərəm.

– Klubunuzun üç futbolçu-

su – Elvin, Aqil və Novruz Məmmədovlar əsgəriyə gedib. Onların bundan sonrakı futbolçu taleyi necə olacaq?

– Elvin məsələsi çoxdan var idi. Sonra Aqillə Novruzun əsgəriyə getmək məsələsi qalxdı. Bilirsiniz, bu futbolçular həm "Bakı"nın, həm də milli komandanın əsas futbolçularıdır. Mən belə fikirləşirəm ki, bu futbolçulara şərait yaratmaq lazımdır ki, formadan düşməsinlər. Onlara görə MOİK-ə müraciət etmişik. Görək necə olacaq. Çalışacağıq ki, ordu klubuna keçdikdən sonra onları icarəyə götürək. Ancaq yəni deyirəm, bu, bizdən asılı deyil. Bizim futbol akademiyamız var. Və hər bir 18 yaşlı tamam olmuş futbolçu bu yolu keçməlidir. Ona görə də işlərimizi bu yöndə qurmağa çalışırıq. İstəyimiz odur ki, yerli gənc və istedadlı futbolçularımız itib-batmasınlar.

– Komandada islahatlar məsələsi nə yerdə qaldı? Demədiniz ki, bir çox futbolçunu "Bakı"dan yola salacaqsınız.

– İslahatlarımızı dekabr ayına saxlamışıq. Həmin vaxta qədər kim özünü yaxşı tərəfdən göstərə bilməsə, onlarla yollarımızı ayıracağıq. Belə götürəndə, "Mura" Bolqarıstanın SSKA-sını da keçdi. Mən demişdim ki, Sloveniya klubu zəif deyil. Əgər "Mura" bolqar klubunu da keçdisə, deməli biz də SSKA-nı çoxdan keçərdik. Lakin neyləmək olar ki, bu futboldur. Hər kəs yaxşı bilir ki, futbolda hər şey olur.

Əli HƏYATI

Yunis Hüseynov: "Lex" in bəxti gətirdi"

"Çox çətin oyun oldu. Bu oyuna yaxşı hazırlaşmışdıq və qələbə qazanmaq istəyirdik. Ancaq bəxt "Lex" in tərəfində oldu".

Bu sözləri "Xəzər Lənkəran" klubunun baş məşqçisi Yunis Hüseynov "Lex"lə oyundan sonra keçirilən mətbuat konfransında bildirib.

Y. Hüseynov komandasının daha yaxşı təsir bağışladığını bildirib: "Məğlubiyyətə baxmayaraq, düşünürəm ki, bu oyunda komanda daha yaxşı təsir bağışladı. Təbii ki, bu, mənim şəxsi fikrimdir. İlk hissənin əvvəllərində qol buraxmağımız oyunumuza mənfi təsir göstərdi. Bununla belə, komandanın oyunundan razı qaldım. "Lex"ə isə növbəti mərhələdə uğurlar arzulayıram".

"Van Persinin "Arsenal" da qalması üçün bir yol tapılacaq"

"Arsenal" klubunun yeni transferi Lukaş Podolski komandanın kapitanı Robin Van Persi haqda xoş sözlər deyib.

"ESPN"ə danışan almaniyalı futbolçu Van Persinin "Arsenal" da qalacağına inandığını bildirib:

"Van Persi ötən mövsümü yüksək səviyyədə keçirdi. Mən də onunla bərabər oynamaq istəyirəm. Hətta bunun üçün səbirsizlənirəm. Təbii ki, onun komandada qalması mənim əlimdə deyil. Ancaq ümid edirəm ki, Van Persinin "Arsenal" da qalması üçün bir yol tapılacaq. Onun necə futbolçu olduğuna hər kəs yaxşı bələddir. İnanıram ki, niderlandlı futbolçu yeni mövsümdə də Premyer Liqanın bombardiri olacaq".

Qeyd edək ki, Van Persinin gələn mövsüm "Mançester Siti"yə transfer olunacağı gözlənilir.

Materialları Anar Cəfərsəy hazırladı

Qaydalar

Yarışma Azərbaycan, Balkanlar (Qərbi Trakya, Bolqarıstan, Kosova, Makedoniya, Rumıniya) Başqırdıstan, Qaqauz, İraq, İran, Qazaxıstan, Krım, Qırğızıstan, Özbəkistan, Tatarıstan, Türkiyə, Türkmənistan, Uyuqlar, Çuvaşstan, Hakasya, Yakutiya, Altay, Tuva, Şimali Kipr Cumhuriyyəti daxil olmaqla, 20-dən artıq ölkəni əhatə edəcək.

II. Beynəlxalq Mahmud Kaşğarlı Hekayə Müsabiqəsi türk dillərindən hansısa birini bilən və yarışmaya qatılmaq istəyən hər kəs üçün açıqdır.

Yazarlar, hansı ölkədə yaşamaqlarından asılı olmayaraq, yazı zamanı istifadə etdikləri türkcəyə uyğun münsiflər heyətinə müraciət edə bilərlər.

Müsabiqə 2 turdan ibarətdir. Birinci tur ayrı-ayrı ölkələrdə (yerlərdə) keçirilir. Ölkələr üzrə mükafatlandırılma 3 (üç) əsas və 1 (bir) həvəsləndirici yerden ibarətdir. Ölkələrdə birinci yeri tutanların əsərləri Türkiyə türkcəsinə çevrilərək, Türkiyə türkcəsini bilmək şərti ilə, ayrı-ayrı türkdilli ölkə yazarlarından təşkil edilmiş münsiflər heyətinə təqdim ediləcək.

Hekayənin hansı mövzuda olmasının fərqi yoxdur.

Ölkələrdə əsərlər 30 avqust 2012-ci il tarixinə kimi təqdim edilə bilər.

Avrasiya Yazarlar Birliyi

II Beynəlxalq Mahmud Kaşğarlı Hekayə Müsabiqəsi keçirir

Ölkələrdə qaliblərin adları 30 sentyabr 2012-ci ilədək açıqlanacaq.

Ölkələrdə mükafatların təqdimatı 2012-ci ilin oktyabr - noyabr aylarında olacaq.

Ölkələrarası qaliblər seçimi - noyabr 2012-ci il.

Ölkələrarası mükafatlandırma - dekabr 2012-ci il.

İştirakçılar müsabiqə üçün əsərləri bu ünvana göndərə bilərlər: Bakı şəhəri, Ş.Mustafayev küçəsi 27 / 121, Azərbaycan Tərcümə Mərkəzi binasının 1-ci mərtəbəsi, "525-ci qəzet"

Tel: 566-93-40, 566-67-98;

E-mail: cemile525@yahoo.com

Cəmilə Ələkbərova.

Müsabiqənin şərtləri:

1. Müsabiqəyə təqdim ediləcək əsərlər göstərilən ünvana əllə və yaxud poçt vasitəsilə göndərilə bilər. Hekayələr böyük zərfin içinə qoyulmalı və zərfin üstünə müəllifin şərti adı yazılmalıdır.

2. Münsiflər Heyəti üzvləri və onların ailə üzvləri, doğmaları müsabiqəyə qatıla bilməz.

3. Müsabiqəyə heç yerdə çap olunmamış əsərlər təqdim edilməlidir.

4. Mövzu seçimi sərbəstdir.

5. Müsabiqəyə ən çox iki hekayə təqdim etmək olar.

6. Təqdim ediləcək hekayələrin ən azı 1000 (min) və ən çoxu 3000 (üç min) söz həcmində olması şərtidir.

7. Müsabiqəyə təqdim ediləcək hekayələrin altından müəllifin şərti adı qeyd edilməlidir. Şərti addan başqa, müəllifin kimliyini göstərən hər hansı bir işarə əlavə olunarsa, yazı müsabiqədən kənar ediləcək.

8. İştirakçı adını, soyadını, ünvanını, avtobioqrafiyasını və 1(bir) ədəd şəklini ayrı bir kiçik zərfə qoyub, zərfin üstünə şərti adını yazmalıdır. Həmin zərf hekayə olan böyük zərfin içinə qoyulmalıdır.

9. Hekayələr 6 (altı) nüsxədən ibarət olmaqla, 12 ölçülü şriftlə yığılmalı və çap variantında təqdim olunmalıdır. Müsabiqədə qalib gəlmiş əsərlər kitab şəklində nəşr olunacaq. Buna görə də zərfin içində yazıların Word proqramında yığılmış variantı CD və yaxud diske yüklənmiş şəkildə göndərilməlidir.

10. Müsabiqəyə təqdim edilmiş hekayə mətnləri geri qaytarılmır və mətn müəllifi bununla bağlı heç bir haqqa iddia edə bilməz.

11. Müsabiqədə mükafat qazanan əsərlərin bütün hüquqları Avrasiya Yazarlar Birliyinə məxsus olacaq.

ÖLKƏLƏR ÜZRƏ MÜKAFATLAR

Birinci yer: 500 \$
İkinci yer: 300 \$
Üçüncü yer: 150 \$

BEYNƏLXALQ MÜKAFATLAR

Birinci yer - 10.000 TL
İkinci yer - 7.500 TL
Üçüncü yer - 5.000 TL
Həvəsləndirici - 2500 TL

"Qvardiolanın gedişi bizim oyunumuza təsir etməyəcək"

"Barselona" klubunun yarımmüdafiəçisi Andres İnyesta Pep Qvardiolanın gedişinin onların oyunlarına təsir etməyəcəyini bildirdi.

İspaniya mətbuatının verdiyi məlumata görə, İnyesta

yeni məşqçi Tito Vilanovanın rəhbərliyi altında da uğur qazanacağını iddia edib.

"Bəli, Qvardiolanın vaxtında çox titul qazandıq. Onun üçün hər zaman darıxacağıq. Ancaq Qvardiolanın gedişi bizim oyunumuza təsir etməyəcək. Biz Tito Vilanovanın da rəhbərliyi altında uğur qazanacağıq. Yeni mövsümün başlamasını səbirsizliklə gözləyirik".

Qeyd edək ki, "Barselona" Qvardiolanın rəhbərliyi altında 4 il ərzində 14 kubok qazanmışdı.

"Neftçi"dən telekanallara çağırış

"Neftçi" avqustun 1-də İsraildə "Hapoel"ə qarşı keçiriləcək Çempionlar Liqasının oyunları ilə əlaqədar tender elan edib.

Klubun rəsmi saytının yaydığı xəbərə görə, qarşılaşmanın canlı yayımlanmasında maraqlı olan telekanallar "Neftçi" PFK-ya müraciət edə bilərlər.

Sözügedən oyunların yayımı üçün tələb olunan xərçi telekanallar özləri ödəməlidirlər. Əks halda, matçın yayımı baş tutmaya bilər.

Qeyd edək ki, buna qədər teleyayım üçün xərcləri əsasən, klublar özləri ödəyirdilər.

TƏBRİK

Başımızın tacı — Aytacı iyulun 31-də 1 yaşı tamam olması münasibətilə nənələri Zeynəb, Rəhilə, əmiləri Fikrət, Qüdrət, bibiləri Səfura, Saidət, Reyhan, Aybəniz, Fatma, Səidə, dayıları Əhliman, Elçin, qardaşları Sahil, Sadiq, Yusif, Asəf, bacısı Xədicə, nəhayət atası Ələkbər, anası Günay səmimi təbriklərini çatdırırlar. Ona möhkəm can sağlığı, şəxsi həyatında uğurlar, uzun ömür diləyirlər. Allah qorusun!

Məmmədov Dəyamət Nurməmməd oğluna 15.04.2011 tarixində Ford Escape 90 KZ-592 maşınına verilən sığorta şəhadətnaməsi PMİ 000 429 itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ELANLAR

Kurslar

Dizayn studiyası kurslara dəvət edir: İnteryer Dizaynı (mənzil, ofis, ev). Landşaft Dizaynı. Mebel Dizaynı. Geyim (paltar) Dizaynı. Projekt qrafikası (certyojların hazırlanması və çəkilməsi). Ali məktəblərə bu ixtisaslar üzrə hazırlama. Dizayn və Arxitektura rəsmxətti (AutoCad, ArhiCad, 3 D Max). Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 566-88-96; (012) 491-14-62 (050) 463-30-09;
www.iiib.az-baku.com

Qadın paltarlarının Biçmə-Tikiş, Dizayn və Modelləşdirmə kursları. Müəllim — yüksək səviyyəli usta (qadın), rəssam, modelyer, dizayner. Fransız biçmə metodu. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun diplomu verilir.

T. (012) 566-88-96; (050) 310-70-17;
www.iiib.az-baku.com

MÜHASİBAT kursları (2ay) həmçinin Beynəlxalq və Kompüter mühasibatı. Bank işi. Tədris proqramı mühasibatın ön övvə-

lindən başlayaraq balansın tərtibinə qədər keçirilir, məşğələlər praktiki xarakter daşıyır. Beynəlxalq, İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (050) 463-30-09,
www.iiib.az-baku.com

Kişi və Qadın BƏRBƏRİ kursları. Kurslar praktiki şəkildə keçirilir. Dərsləri yüksək səviyyəli profesional kişi və qadın ustaları keçirir. Dərslər şəhərin mərkəzində "İçəri Şəhər" metrosunun yanında keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 430-34-49,
(012) 491-14-62,
www.iiib.az-baku.com

Kosmetologiya, Aparat kosmetologiyası, Vizaj, Manikur, Tatuaj və Pirsinq kursları. Azərbaycan və rus dillərində. Şəhərin mərkəzində, fərdi və qruplarda. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 555-22-23; (050) 344-15-51,
www.iiib.az-baku.com

Masaj kursları. Masajın bütün növləri praktiki şəkildə öyrənilir. Dərsləri böyük təcrübəsi olan professional həkim-masajist keçirir. Dərslər qruplarda 3 ay, fərdi 1 ay keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun Diplomu verilir.

T. (055) 320-08-72;
www.iiib.az-baku.com

AŞPAZ, QƏLYANALTIÇI (xolodnitsa) və ŞİRNİYYATÇI Kursları. Azərbaycan, türk və Avropa mətbəxinin xörəklərini bişirmək və qəlyanaltı (zakuska) hazırlamağı öyrədirik. Həmçinin tort və pirojna hazırlamaq və gözəl bəzəmək. Telefon: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 320-08-72; www.iiib.az-baku.com

Kurslar: MOBİL Telefonların təmiri; Kompüterlərin təmiri; Sistem icrayəsi (sı-admin) və Kompüter şəbəkələri. Bütün lazım olan avadanlıq və cihaz var. Dərslərin keyfiyyətinə təminat verilir. Tezlaşdırılmış kurslar da təşkil edilir. Asan işə düzəlmə və yüksək əməkhaqqı! Beynəlxalq İxtiraçılıq

və biznes İnstitutun DİPLOMU verilir:

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 562-13-09; www.iiib.az-baku.com

TRANSPERSONAL PSIXOLOGİYA — kurslar və treninglər. Trans-motor öz-özünü idarəetmə, Aktiv təsviretmə seansları, Parapsixoloji nevrozlar, Psixosintez və Dərin psixoanaliz. Stres, depressiya, fobiya, qorxu, qeyri-adi, anlaşılmaz duyğu və hisslərdə, şəxsiyyətlərarası münasibətlərdə və seksual problemlərdə yardım. Psixoloq-tələbələr psixoterapiya, məsləhət təcrübəsi və Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutun DİPLOMUNU əldə edir.

Tel: (012) 571-13-96, (050) 740-90-06;
www.iiib.az-baku.com

İngilis dilli uşaq bağçasına iş stajı 3 ildən az olmayan, Azərbaycan, rus, ingilis dilini mükəmməl bilən tərbiyəçilər işə qəbul olunur.

Tel.: (012) 465-01-80; (012) 465-70-56; (050) 729-25-80.